

**BAĞLAM TEMELLİ
KELİME ÖĞRETİMİ YÖNTEMİNİN
KELİME KAZANIMINA KATKISI**

Tufan BİTİR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Erol DURAN

Uşak

Nisan, 2017

**BAĞLAM TEMELLİ KELİME ÖĞRETİMİ YÖNTEMİNİN
KELİME KAZANIMINA KATKISI**

Tufan BİTİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Erol DURAN

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Nisan, 2017

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

BAĞLAM TEMELLİ KELİME ÖĞRETİMİ YÖNTEMİNİN KELİME KAZANIMINA KATKISI

Tufan BİTİR

İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nisan 2017

Danışman: Doç. Dr. Erol DURAN

Bu araştırma, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımlarına katkısını tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada nitel destekli nicel bir model kullanılmıştır. “*Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel*” desen kullanıldığı için nicel olan bu çalışma, görüşme tekniğinin de kullanıldığı nitel bir yöntemle desteklenmiştir.

Araştırmada üç farklı veri toplama aracından yararlanılmıştır. Bu araçlar: Öntest ve sontest-kalıcılık testi verilerini toplamak amacıyla araştırmacı ve iki alan uzmanı tarafından geliştirilen, öğrencilerin hedef kelimeleri cümle içinde kullanmalarını gerektiren üçlü likert form ve ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi hakkındaki düşüncelerini tespit etmeyi amaçlayan ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formudur.

Araştırmada iki farklı çalışma grubu ile çalışılmıştır: Birinci çalışma grubunu 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında Aydın ili Germencik/Ortaklar Mehmet Hüseyin Öncel İlkokulu’nda dördüncü sınıfta öğrenim gören ve uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 25 deney grubu ve 25 kontrol grubu olmak üzere toplam 50 öğrenci oluşturmaktadır. İkinci çalışma grubunu ise bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi ile ilgili görüşme yapılan deney grubundan 25 öğrenci oluşturmaktadır.

Deney ve kontrol grupları oluşturulduktan sonra tüm gruplara öntestler uygulanmıştır. Öntestler uygulandıktan dört hafta sonra, hedef kelimeler kontrol grubuna kelimenin

anlamını sözlükten bulup yazdırarak verilirken, deney grubuna ise hedef kelimeler “Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi” ile verilmiştir. Uygulama, farklı gün ve farklı zaman dilimlerinde toplam 10 ders saatinde yapılmıştır. Kelime öğretimi uygulamaları bittikten dört hafta sonra, aynı gruplara aynı ölçme araçları ile sonestler uygulanarak, öntest ve sonestlerden elde edilen veriler karşılaştırılarak bağımlı örneklem t-testi ile analiz edilmiştir.

Öğrenilen kelimelerin kalıcılığını ölçmek amacıyla, sonestin uygulanmasından sonra aradan geçen dört haftanın ardından, deney grubu öğrencilerine daha önce sonest olarak uygulanan veri toplama aracı tekrar uygulanmıştır. Kalıcılık testi verileri pearson momentler çarpımı korelasyonu ile analiz edilmiştir.

Son olarak, deney grubu öğrencilerine bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi ile ilgili düşüncelerini öğrenmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler tematik kodlama tekniği ile yorumlanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin kelimenin anlamını sözlükten bulup anlamını yazarak yapılan kelime öğretiminden daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin öğrencilerin kelime kazanımlarına ve kelimelerin kalıcılığına katkısının olduğu, öğrencilerin bu yöntemi eğlenceli, zevkli, farklı bularak bu yöntemden hoşlandıkları ve bu yöntemle kelime öğrenmeye devam etmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, ileride hazırlanacak olan Türkçe öğretim programlarında “Söz Varlığını Geliştirme” başlığındaki kazanımları düzenlemeye yardımcı olarak basılacak olan Türkçe ders kitaplarında ve tasarlanacak çeşitli öğretim materyallerinde, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin yer almasını sağlayacaktır. Ayrıca bu alanın uygulayıcısı olan öğretmenlere kelime öğretimi çalışmalarında bağlamdan yararlanılması konusunda fikir sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Kelime Öğretimi, Kelime Hazinesi, Bağlam Temelli Kelime Öğretimi.*

ABSTRACT

CONTRIBUTION OF CONTEXT BASED VOCABULARY TEACHING METHOD TO WORD ACQUISITION

Tufan BİTİR

Department of Primary Education Division of Classroom Instruction Education
Usak University Institute of Social Sciences, April 2017

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Erol DURAN

This research aimed to determine the contribution of the fourth-grade students to the use of context-based vocabulary teaching to the word achievements. A quantitative model with qualitative support was used in the study. This study, which is quantitative because the "pretest-posttest control group" experimental design was used, was supported by a qualitative method in which interview techniques were also used.

Three different data collection tools were used in the research: These tools are intended to collect the data of pretest and posttest-persistence test developed by researchers. Students need to use target words in sentences triple likert form and primary school fourth grade students aimed at identifying ideas about the context-based vocabulary teaching methodology and open-ended questions Semi-structured interview form.

The study was conducted with two different study groups: First working group consists of fourth grade students studying at Mehmet Hüseyin Öncel Primary School Ortaklar/Germencik in AYDIN in 2016-2017 Education and Teaching Year and 25 experimental groups selected by appropriate sampling method and 25 control groups, a total of 50 students. The second working group consists of 25 students from the experimental group interviewed about context-based vocabulary teaching method.

After experimental and control groups were created pretests were applied to all groups. Four weeks after the pretests, the target words are given in the control group by finding and printing the meaning of the word in the dictionary, for the experimental group, the

target words are given by context-based vocabulary teaching method. The application was made in 10 lesson hours in different days and different time periods. Four weeks after the end of vocabulary teaching, by applying posttests to the same groups with the same measurement tools, data obtained from pretest and posttest paired samples were analyzed by t-test.

In order to measure the permanence of the learned words, after the last four weeks after applying the last test, the data collection tool applied to the experimental group students was applied again. The retention test data were analyzed by Pearson Moment Correlation.

Finally, semi-structured interview form was applied to the students of the experimental group in order to learn their thoughts on the context-based vocabulary teaching method. The data obtained from the interview form were interpreted with thematic coding technique.

According to the results of the research, it is determined that context-based vocabulary teaching method, is more successful than the word teaching by finding the meaning from the dictionary and writing the meaning of the word. It has been achieved a result that context-based vocabulary teaching method contributes to the vocabulary acquisition of learners and to the permanence of words, students enjoy this method by finding this method fun, enjoyable, different and have reached the result that they want to continue learning vocabulary by this method. This result, will provide context-based vocabulary teaching take place in Turkish teaching programs to be prepared, by helping to regulate the achievements under the heading "Developing the Word Presence" in Turkish textbooks to be printed and in various teaching materials to be designed. In addition, this study will provide insight during the vocabulary teaching studies about benefitting from the context to teachers who are practitioners of this field.

Keywords: *Vocabulary Teaching, Vocabulary, Context Based Vocabulary Teaching.*

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İlköğretim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı 144002099 No'lu öğrencisi Tufan BİTİR'in " Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin Kelime Kazanımına Katkısı" adlı tezi 28/04/2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Doç.Dr. Erol DURAN	
Üye	: Prof.Dr. Musa ÇİFCİ	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Metin DEMİR	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Muhammet ÖZDEN	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Gökhan DEMİRHAN	

Prof. Dr. Sedat BAYRAKAL
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu tezi hazırlamamda emeğini, eşsiz tecrübelerini ve değerli zamanını hiçbir şekilde esirgemeyen, yapıcı eleştirileri ile beni sürekli destekleyip, motive ederek yol gösteren saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Erol DURAN'a sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca lisans ve yüksek lisans eğitimim süresince aldığım derslerde gelişimime yardımcı olan tüm hocalarıma da teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Tezimi hazırlarken fikirleri ile her zaman yanımda olan ve destek veren öğretmen arkadaşlarıma ve dostlarıma da minnettarım.

Hayatımın her döneminde yanımda olan, maddi-manevi hiçbir desteğini esirgemeyen sevgili anneme, babama ve çalışmalarımda beni yüreklendirip çalışmam için zaman yaratan değerli eşime teşekkür ederim.

Tufan BİTİR

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Tufan BİTİR
Doğum Yeri ve Tarihi : Uşak/ 1984
Lisans Öğretimi : Gazi Üniversitesi / Sınıf Öğretmenliği
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler

- 1- Duran, E. ve Bitir, T. (2015). Lise öğrencilerinin bitişik eğik yazıyı kullanım durumları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 38, 49-59.
- 2- Duran, E. ve Bitir, T. (2016, Mayıs,11). *Oyun İle Kelime Öğretim Yönteminin Kelime Kazanımına Etkisi*. 15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Sözlü Bildiri.
- 3- Yoleri, S., Bitir, T., Atlı, Y. ve Kara, M. (2016, Mayıs,11). *İlkokul 1. Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Gözlemledikleri Problem Davranışlar*. 15.Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Sözlü Bildiri.

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Şehit Öğretmen Sezgin Yolcu YİBO Ardahan 2008
: Mehmet Hüseyin Öncel İlkokulu / Aydın 2012

İletişim

e-posta adresi : tufan_bitir@hotmail.com
Adres : Mehmet Hüseyin Öncel İlkokulu Ortaklar/AYDIN
Tel : 0 506 265 46 10

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ	iii
ABSTRACT	v
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	vii
ÖNSÖZ	viii
ÖZGEÇMİŞ.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLER LİSTESİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xv
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Tezin Adı.....	3
1.3. Tezin Konusu.....	3
1.4. Tezin Amacı.....	3
1.5. Tezin Önemi.....	4
1.6. Varsayımlar.....	5
1.7. Sınırlılıklar	6
1.8. Tanımlar.....	6
2.BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Dil ve Önemi.....	8
2.2. Ana Dili ve Öğretimi.....	10
2.3. Kelime.....	12
2.4. Kelime Hazinesi.....	13
2.4.1. Aktif Kelime Hazinesi.....	14
2.4.2. Pasif Kelime Hazinesi.....	14
2.5. Kelime Öğretimi.....	16

2.6. Kelime Öğretiminin 2006 ve 2015 Türkçe Öğretim Programlarındaki Yeri ve Önemi.....	16
2.6.1. 2006 Türkçe Öğretim Programında Kelime Öğretimi.....	17
2.6.2. 2015 Türkçe Öğretim Programında Kelime Öğretimi.....	20
2.7. Sık Kullanılan Kelime Öğretimi Yöntemleri.....	22
2.7.1. Bulmaca ile Kelime Öğretimi Yöntemi.....	23
2.7.2. Dramatizasyon İle Kelime Öğretimi Yöntemi.....	25
2.7.3. Beyin Fırtınası İle Kelime Öğretimi Yöntemi.....	25
2.7.4. Oyun İle Kelime Öğretimi Yöntemi.....	26
2.7.5. Çağrışım İle Kelime Öğretimi Yöntemi.....	27
2.7.6. Kelime Defteri İle Kelime Öğretimi Yöntemi.....	28
2.7.7. Kelime Haritası İle Kelime Öğretimi Yöntemi.....	28
2.7.8. Sözlük Kullanma İle Kelime Öğretimi Yöntemi.....	29
2.7.9. Eş Anlamlı Kelimeleri Kullanma İle Kelime Öğretimi.....	31
2.7.10. Bağlam İle Kelime Öğretimi Yöntemi.....	31
2.8. İlgili Araştırmalar.....	35
2.8.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	36
2.8.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	40
3. BÖLÜM: YÖNTEM.....	43
3.1. Araştırmanın Modeli.....	43
3.2. Çalışma Grubu.....	44
3.3. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi.....	44
3.4. Veri Toplama Süreci.....	46
3.5. Verilerin Analizi.....	49
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR.....	50
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	52
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	59
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	60
5. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	68
5.1. Sonuç, Tartışma.....	68
5.2. Öneriler.....	74

5.2.1. Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler.....	75
5.2.2. Araştırmanın Sınırlılıklarına Yönelik Öneriler.....	75
5.2.3. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	75
KAYNAKÇA	77
EKLER	85
Ek-1 Araştırma İzin Formu.....	85
Ek-2 Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin Kelime Kazanımına Katkısını Belirlemek Üzere Yapılan Öntest Formu-1.....	86
Ek-3 Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin Kelime Kazanımına Katkısını Belirlemek Üzere Yapılan Öntest Formu-2	90
Ek-4 Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin Kelime Kazanımına Katkısını Belirlemek Üzere Yapılan Sontest Formu	92
Ek-5 Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin Öğrenilen Kelimelerin Kalıcılığını Tespit Etmek Üzere Yapılan Kalıcılık Formu	96
Ek-6 Öğrencilerin Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemi İle İlgili Görüşlerini Belirlemek İçin Yapılan Görüşme Formu	100
Ek-7 Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminde Kullanılmak Üzere Tasarlanan Bağlam Metinleri	103

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	2006 Türkçe Öğretim Programında Sınıflara Göre Söz Varlığını Geliştirmeye Yönelik Kazanımlar.....	19
Tablo 2.	2015 Türkçe Öğretim Programında Sınıflara Göre Söz Varlığını Geliştirmeye Yönelik Kazanımlar.....	21
Tablo 3.	Kelime Öğretiminde Sınıf Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntemler.....	30
Tablo 4.	Kelime Öğretiminde Sınıf Öğretmenlerinin Etkili Olduğunu Düşündükleri Yöntem ve Teknikler.....	30
Tablo 5.	Grupların Denkliği İçin Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Öntestlere Ait t-Testi Sonuçları	50
Tablo 6.	Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sözlük Yöntemiyle Kelime Kazanım Düzeylerini Karşılaştırmak İçin Yapılan t-Testi Sonuçları.....	52
Tablo 7.	Deney Grubu Öğrencilerinin Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemiyle Kelime Kazanım Düzeylerini Karşılaştırmak İçin Yapılan t-Testi Sonuçları.....	55
Tablo.8	Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kelime Kazanım Düzeylerini Karşılaştırmak için Yapılan t-Testi Sonuçları.....	56
Tablo 9.	Deney Grubu Öğrencilerinin Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemiyle Kelime Kazanımında Kalıcılık Düzeylerinin Belirlenmesi İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları.....	59
Tablo 10.	İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin “Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemiyle Kelime Öğrenme” İle İlgili Görüşleri.....	61
Tablo 11.	İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin “Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemi İle Kelime Öğrenmenin Hoşlarına Giden Yönleri” İle İlgili Görüşleri.....	62
Tablo 12.	İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin “Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemi İle Kelime Öğrenmenin Zorlayan Yönleri” İle İlgili Görüşleri.....	64
Tablo 13.	İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin “Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemi İle Kelime Öğrenmeye Devam Edip Etmeme” İle İlgili Görüşleri.....	66

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Kelime Öğretiminde Kullanılan Bulmaca Örneği.....	24
Şekil 2.	Oyunla Kelime Öğretimine Örnek.....	26
Şekil 3.	Kelime Haritası ile Kelime Öğretimine Örnek.....	29
Şekil 4.	Deney ve Kontrol Gruplarına Ait Öntest Puan Grafiği.....	51
Şekil 5.	Kontrol Grubuna Ait Öntest-Sontest Puan Grafiği.....	53
Şekil 6.	Deney Grubuna Ait Öntest-Sontest Puan Grafiği.....	55
Şekil 7.	Deney ve Kontrol Gruplarına Ait Sontest Puan Grafiği.....	57
Şekil 8.	Deney Grubuna Ait Sontest-Kalıcılık Puan Grafiği.....	60

SİMGELER VE KISALTMALAR

Akt: Aktaran

Çev: Çeviren

Der: Derleyen

Ed: Editör

Haz: Hazırlayan

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

s: Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

vb: Ve benzeri

y.t. : Yayın Tarihi

1.BÖLÜM: GİRİŞ

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın yapılma gerekçesini oluşturan problem durumu, araştırmanın adı, konusu, amacı, önemi, varsayımları, kapsam ve sınırlılıkları hakkında bilgiler verilip araştırmada geçen bazı tanımlara yer verilecektir.

1.1.PROBLEM DURUMU

21. yüzyılda teknolojideki gelişmelere bağlı olarak toplumsal yaşamın her alanında hızla değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimlerin en çok hissedildiği alanlardan biri de eğitim alanıdır. Bilgi çağının yaşandığı günümüz dünyasında eğitimin amacı artık sadece okuma yazmayı bilen ve var olan bilgiyi öğrenen bireyler yetiştirmekten ziyade bilgi üreten, problem kurabilen ve çözebilen, araştırıp sorgulayan bireyler yetiştirmektir. Bu sebeple, bahsedilen nitelikte bireyleri yetiştirmek için bilimsel gelişmeler doğrultusunda tasarlanan eğitim programlarının önemi büyüktür.

Ülkemizde de eğitimdeki bu gelişim ve değişimlere ayak uydurmak amacıyla 2005 yılından itibaren eğitim alanında çağın gereklerine uygun olarak yapılandırmacı yaklaşımı benimseyen ve birey merkezli öğretimi temel alarak yeniden düzenlenen yeni İlköğretim Türkçe Programı uygulanmaya başlanmıştır. Bu program, *“Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, bilgiyi kullanabilen, üretebilen, girişimci, kişisel ve sosyal değerlere önem veren bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır”* (MEB, 2009, s.3). 2015 yılında yeniden düzenlenen Türkçe Öğretim Programı, benzer vizyonunu korumuş ve Türk dilini etkili kullanan, kendini analatabilen, etkili sorun çözebilen, bilimsel düşünmeye açık, araştırıp inceleyebilen, eleştirip sorgulayabilen, haklarının ve sorumluluklarının farkında olan, özgüveni yeterli bireyler yetiştirmeyi amaçlamıştır (MEB, 2015, s.3).

Her iki programda da Türk dilinin temel niteliklerinin kazanıldığı okuma alanına ayrı bir önem verilmiştir. Çünkü öğrencilerin zihinsel gelişimine en büyük katkıyı okuma sağlar. Okuma öğrenmeyi, yorumlamayı, tartışmayı ve eleştirel düşünmeyi de kapsayan bir olgudur (MEB, 2015, s.6). 2006 ve 2015 Türkçe Öğretim Programlarının her ikisinde de öğrencilerin okuma ve okuduklarını anlama becerilerini geliştirmek amacıyla okuma hazırlığı, okumak için amaç belirleme, okuma amacına uygun yöntem ve teknik kullanma, ön bilgilerini kullanma, görsellerden yararlanma, zihinde canlandırma, karşılaştırma yapma, sebep-sonuç ilişkisi kurma, sınıflama, değerlendirme, özetleme gibi çeşitli anlamaya ve zihinsel becerileri geliştirmeye yönelik kazanımlar yer almaktadır.

Programda metinler arasında anlam bağı kurma, çeşitli yöntem ve tekniklerden faydalanarak özellikle söz varlığını geliştirmeyle ilgili kazanımlara yer verilmiştir. Fakat 2006 Türkçe Dersi (1-5 Sınıflar) Öğretim Programında, öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirmeye yönelik kazanımlar belirlenmiş olsa da bunun hangi kelime öğretim, yöntem ve teknikleriyle nasıl uygulanacağından bahsedilmemiştir. Bu durum, 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda dikkati çeken önemli bir eksikliklerdir. Benzer eksikliklerin 2015 Türkçe Öğretim Programı'nda da giderilemediği görülmektedir.

Okullarda kelime hazinesini geliştirme çalışmaları, genellikle öğrenci çalışma kitaplarında “Anahtar kelimelerle çalışma” başlığı altında bilinmeyen kelimelerin sözlükten bulunup karşılıklarına anlamlarının yazılması ve bu kelimelerin cümle içinde kullanılması gibi geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. Bu geleneksel yöntemler hem öğrenci için sıkıcı olmakta hem de her biri farklı zekâ türüne sahip öğrencilerin algılarına hitap edememektedir. Oysa bir dile ait kelime öğretimi planlı ve programlı olarak yapılması gereken, dil açısından hayati öneme sahip ciddi bir iş olmalıdır. Kelime hazinesini zenginleştirmek sadece dil öğretimi için değil aynı zamanda öğrencinin eğitim ve öğretim hayatı boyunca genel akademik başarısını artırmak için de çok önemlidir. Bu sebeple alışlagelmiş kelime öğretim yöntemlerinin yanısıra alternatif yöntemlere de ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirmek için alternatif yöntemlerden biri olan “*Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi*” bu çalışmada uygulanmıştır.

Literatür incelendiğinde, Söylemez (2001), Er (2001), Ünal (2003), Aksoy (2006), Ortapışirici (2007), Torun (2008) ve Bora (2013) çalışmalarında bağlamdan kelime öğretimi yönteminin genellikle yabancı dil öğretiminde kullanılan etkili bir yöntem olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin Türk diline ait sözcüklerin öğretiminde kullanılması ile ilgili benzer bir çalışmanın çok az olması (bkz. Gür, 2014; Göçer, 2015) literatürdeki önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırmada bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, öğrencilere Türk diline ait sözcüklerin öğretiminde ve öğrencilerin Türk diline ait sözcük dağarcığını geliştirmede kullanılacak olması bakımından önemlidir. Bu araştırmanın böyle bir ihtiyacı karşılayacağı ve bu konudaki alan yazına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın sonuçları, eğitimin tüm paydaşlarına (öğretmen, öğrenci, veli, akademisyen vb.) kelime öğretimi ile ilgili farklı bakış açıları geliştirmelerinde yardımcı olacağı beklenmektedir.

1.2.TEZİN ADI

Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin Kelime Kazanımına Katkısı

1.3.TEZİN KONUSU

Bu tezin konusu, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımlarına katkısını belirlemektir.

1.4.TEZİN AMACI

Bu çalışma, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımlarına katkısını tespit etmeyi amaçlamıştır.

Bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- 1- Bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımlarına katkısı var mıdır?

- 2- Bağlam temelli kelime ęđretimi yęnteminin, kelime kazanımında kalıcılığa etkisi var mıdır?
- 3- İlkokul dęrdüncü sınıf ęđrencilerinin bağlamdan kelime ęđretimi yęntemi ile ilgili gęrüşleri nelerdir?

1.5.TEZİN ÖNEMİ

Araştırmacı sekiz yıldır sınıf ęđretmenlięi mesleğini icra etmektedir. Mesleğini icra ettiği bu süreçte ęđrencilerin duygu ve düşüncelerini aktarmalarında, çevresiyle iletişime geçmelerinde ve zihinsel becerilerini geliştirmelerinde dilin çok önemli bir yere sahip olduğunu gözlemlemiştir. Ayrıca ilkokul yıllarını kapsayan bu dönemde ęđrencilerin dil gelişiminin hızlı bir şekilde devam ettiğini tespit etmiştir.

Bu sebeple araştırmacı, ęđrencilerin bu yaşlardan itibaren dil ve zihinsel becerilerini geliştirmenin gerekli olduğuna inanmakta olup dil gelişimi açısından kritik bir dönem olan bu süreçte ęđrencilere kitap okuma alışkanlığının kazandırılması gerektiğini düşünmektedir. Söz konusu kitap okuma alışkanlığını, okullarda gerçekleştirmenin en iyi yolu Türkçe ders saatlerinde yapılan etkinliklerdir. Fakat araştırmacı, metin işleme yoluyla ęđrencilere okuma alışkanlığının kazandırılmaya çalışıldığı Türkçe derslerinde bazı sorunlar tespit etmiştir. Bu sorunlardan belki de en önemlisi ęđrencinin bir metni okurken bilinmeyen bir sözcükle karşılaştığında kelimenin anlamına sözlükten bakıp tekrar metne geri dönmesidir. Araştırmacı bu durumun ęđrencilerin metni anlamalarında, ders bütünlüğünün sağlanmasında ve dersin akıcılığında önemli bir engel olarak karşılarına çıktığını tespit etmiştir.

Bu sebeple ęđrencilere okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde, sözcük dağarcığını geliştirmek için kelime ęđretimi çalışmalarına yönelik ayrı bir çalışmanın yapılması gerektiğini fark etmiştir. Ayrıca okuma alışkanlığı kazandırma çalışmalarının, kelime ęđretimi çalışmalarından bağımsız düşünölemeyeceğini ve bu iki çalışmanın birbirine paralel bir şekilde yürütölmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu sebeple araştırmacı, okuma alışkanlığı kazandırma çalışmaları kadar kelime ęđretimi çalışmalarının da bu süreçte değerli olduğunu düşünerek, sözlük kullanarak yapılan kelime ęđretiminin dışında alternatif yöntem ve tekniklerin arayışına girmiştir.

Araştırmacı, kelime öğretimi yöntemlerini araştırması esnasında, temel prensibi anlamı bilinmeyen kelimeyi içinde geğtiği paragrafın bağlamından tahmin ederek anlamını çıkarmak olan bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin kelime öğretiminde başarılı bir yöntem olduğunu tespit etmiştir. Fakat bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin Türk diline ait kelimelerin öğretiminde kullanıldığı sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmış olup bu yöntem ile ilgili yapılan araştırmaların sayısının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca 2006 ve 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında, öğrencilerin sözcük dağarcığının geliştirilmesinin gerekliliğinden bahsedilmiş, kazanımlar belirlenmiş; fakat ayrıntıya girilmeyerek bu kazanımların hangi yöntem ve tekniklerle, nasıl yapılması gerektiğinden bahsedilmemiştir. Bu eksiklikler doğrultusunda araştırmacı, bu alanda çalışma yapılmasının gerekli olduğunu düşünmektedir.

Araştırma sonucunda bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, öğrencileri anlamı bilinmeyen bir kelime ile karşılaştıklarında, onları devamlı sözlüğe yönelme zahmetinden kurtarıp hem anlamayı kolaylaştıracadıına hem de zamandan tasarruf sağlayacağına inanılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin ilerideki ana dili kullanma becerisine ve düşünce gelişimine katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

1.6. VARSAYIMLAR

Araştırmanın varsayımları şunlardır:

1. Öğretilmesi amaçlanan hedef sözcüklerin ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımları için uygun olduğu varsayılmıştır.
2. Kelime öğretimi uygulamaları için tasarlanan bağlam metinlerinin ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin düzeylerine uygun olduğu varsayılmıştır.

1.7. SINIRLILIKLAR

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Araştırma, 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılı süresiyle ve Aydın ili Germencik/Ortaklar Mehmet Hüseyin Öncel İlkokulu ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırmadaki çalışma grubu 2016-2017 Eğitim-öğretim yılında öğrenim gören ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri arasından seçilen 50 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.
3. Deney grubu öğrencilerine bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi ile öğretilecek hedef kelimeler, “Fen Bilimleri” dersi ve “Uzay” temasına ait 10 kelime ile sınırlandırılmıştır.

1.8.TANIMLAR

Bu araştırmada kullanılan bazı kavramların tanımları şu şekildedir:

Kelime: “Manası veya gramer vazifesi bulunan ve tek başına kullanılan ses veya sesler topluluğudur” (Ergin,2002, s.95).

Bu çalışmada kelime, derslerin kazanımları doğrultusunda belirlenen ve kelime öğretimi çalışmaları ile ilkokul öğrencilerine kazandırılması hedeflenen dilin en küçük anlamlı parçası anlamında kullanılmıştır.

Kelime Hazinesi: “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, vokabüler, kelime hazinesi” (Türkçe Sözlük, 2005, s.1807).

Bağlam: “Bir cümlede, bir konuşmada veya bir metin içinde yer alan herhangi bir kelimenin anlamının daha iyi belirlenebilmesi ve başka anlamlarından ayırt edilebilmesi için, kendisini çevreleyen ve karşılıklı ilişkide bulunduğu öteki öge veya öğelerle oluşturduğu bütün” (Korkmaz, 2007, s.33).

Bu çalışmada bağlam, bir metinde ya da bir paragrafta bilinmeyen bir szcğn hangi anlamı içerdiğini belirleyen ereve olarak kullanılmıştır.

Bağlam Temelli Kelime ğretimi Yöntemi: Analmı bilinmeyen bir kelimeyi içinde geçtiği bağlamdan hareketle çıkarım yaparak öğretmeyi amaçlayan kelime ğretim yöntemidir.

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışmanın bu bölümünde; dil ve önemi, ana dili ve öğretimi, kelime, kelime hazinesi, kelime öğretimi, kelime öğretiminin 2006 ve 2015 Türkçe Öğretim Programlarındaki yeri ve önemi, sık kullanılan kelime öğretim yöntemleri ve bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi konularına ilişkin alanyazın incelenmiştir.

2.1. DİL VE ÖNEMİ

“Günümüzde hızlı bir şekilde değişen ve gelişen çağa ayak uydurabilen bireyler yetiştirmek eğitimin önemli hedeflerinden biri haline gelmiştir. Bu değişim ve gelişime bağlı olarak bireylerden; üst düzey, eleştirel ve yaratıcı düşünme, problem çözme gibi becerilere sahip olmaları beklenmektedir. Bu niteliklerin tümü dil becerileri ile zihinsel becerilerin etkili bir şekilde kullanılmasının önemini gündeme getirmektedir” (Yağcı, Katrancı, Erdoğan ve Uygun, 2012, s.2).

Şüphesiz ki dili etkili bir şekilde kullanabilmek için o dile tam manasıyla hâkim olmak gerekmektedir. En bilinen tanımıyla duygu ve düşünceleri ifade etmek için bir araç olan dil; sosyal bir varlık olan insanın dış dünya ile bağlantısını sağlayan bir vasıta. Bu doğrultuda Aksan (2009, s.11) dili, kişileri topluma dönüştüren kurum olarak ifade eder. Dil bir toplumun aynasıdır. Kullanıldığı toplumun düşünce yapısını, manevi değerlerini, örfünü, âdetini, geleneğini, kültürünü yansıtır. Ayrıca dil, var olan kültürün korunmasında, gelişmesinde ve gelecek kuşaklara aktarılmasında en önemli araçtır. *“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai*

bir müessesedir” (Ergin, 2002, s.3).

Kişinin hayatında bu denli öneme sahip olan dil, düşünceye de hayat veren bir olgudur. Çinli filozof Konfüçyüs’e sorarlar: *“Bir ülkeyi idare etmek isteseydiniz, yapacağınız ilk iş ne olurdu?”* Konfüçyüs cevap verir: *“İşe ilk önce dili düzeltmekle başladım. Çünkü dil bozuk olursa kelimeler düşünceleri ifade edemez. Düşünceler iyi ifade edilmezse, yapılması gereken işler yapılmaz. Vazifeler gereğince yapılmazsa, düzen bozulur. Düzen bozulursa, adalet yoldan çıkar. Adalet yoldan çıkarsa, halk ne yapacağını bilemez. Bunun için dil çok önemlidir.”* Her millet dili ile vardır. Bu sebeple dil ile ilgili çalışmalar bir dersin öğretilmesinin ötesinde bir mevzudur. Dil ile ilgili eğitim öğretim etkinlikleri sadece bir öğretim programına indirgenemeyecek kadar önemlidir.

Dil, sadece günümüze ait olmayıp geçmiş ile günümüz arasında bir iletişim köprüsüdür. Kuşaklar arasında sıkı bir iletişimin oluşması, yeni neslin yararlı vatandaş olmaları, kişilerin kültür ve medeniyetten en iyi şekilde faydalanmaları, ana dilinin etkili bir şekilde öğretilmesi ile mümkündür (Calp, 2005, s.272). Bir dili güzel ve doğru şekilde kullanmak için o dilin okuma, yazma, dinleme, konuşma ve dilbilgisi alanlarında yeterli donanıma sahip olmak gereklidir. Bu donanım öğrencilere ilkokuldan üniversiteye kadar eğitim-öğretim kurumlarımızın çeşitli kademelerinde verilmektedir. Bu eğitimler özellikle okuma becerisi üzerine yoğunlaşmış durumdadır.

Öğrencilerin okuma alışkanlığı edindiği dönem genel olarak ilkokul yıllarını kapsamaktadır. Sınıf seviyeleri arttıkça öğrencilerin okuma becerileri de artmaktadır. Öğrencilerin bu okuma becerilerinin geliştirilmesi doğrudan dilin gelişmesine de katkı sağlar. Dil, düşünmenin temelidir ve dilin gelişmesi ile düşüncenin gelişmesi arasında güçlü bir bağ vardır. Kişi ne kadar çok kelimeye sahipse o oranda düşünce ve ifade yeteneğine sahiptir. Yeterli sözcük birikimine sahip olan kişi, dili etkili bir şekilde kullanma becerisine sahip olmanın en önemli koşulunu sağlamış demektir.

Bir dile ait yeterli sözcük birikimine sahip olmak, kişinin iletişim becerisini doğrudan etkiler. İletişim kurmada, duygu ve düşünceleri ifade etmede kelimeler önemli bir yere sahiptir. Kelime sayısı yetersiz olan bireyler ana dili kullanmada yeteri kadar başarılı olamazlar. Ana dili kullanmadaki bu başarısızlık ise kişinin toplumsal

ilişkilerini olumsuz etkiler.

Yaşam boyu toplumsal ilişkilerde başarı gösteremeyen bireylerin oluşturduğu bir toplum, mensup olduğu ulusun geleceğe yansıyan başarısızlığı olarak düşünülebilir. Bu sebeple Türkçenin ana dili olarak öğretimi mevzusuna, bir dersin ötesinde bir kavram olarak bakıp gerekli önemin verilmesi gerekmektedir.

2.2. ANA DİLİ VE ÖĞRETİMİ

Ana dili, ilk olarak aileden ve yakın çevreden, sonra ise ailenin dışındaki sosyal çevreden öğrenilen, kişilerin toplum ile en sıkı ilişkilerini kuran dildir (Aksan, 1975, s.427). Lecompte'ye (1980, s.149) göre bu dil, öğrenme sonucu kazanılacak bir yetidir. Dil kazanımı öğrenme ile gerçekleşir. Bu öğrenme, İnsanın doğumunun ilk yıllarında doğuştan gelen özelliklerin yanı sıra taklit etme ve model alma yoluyla oluşur. İnsan artık 3-4 yaşına ulaştıktan sonra ve özellikle ilkokul yıllarında düzenli ve planlı bir program çerçevesinde dili öğrenmeye başlar. Önce aile ile başlayan ve sonra yakın çevre ile devam eden dil öğrenme işi, gelişigüzel kültürlenme ile gerçekleşmekte; okullarda ise kasıtlı kültürlenme ile devam etmektedir (Demirel, 2000, s.6).

Ana dili öğretimi, ilkokul yıllarında başlamakta, sonra aşamalı olarak diğer dönemlerde geliştirilmektedir. İlköğretim döneminde ana dilini alışkanlık olarak kazanan bir öğrenci, daha sonraki dönemlerde bu dili, doğru ve etkili bir şekilde kullanır duruma gelecektir (Öz, 2001, s.3). İlköğretim aşamasında ana dili dersi öğrencinin gerçekleri kavramasına, obje, düşünme ve konuşma etkileşimi çerçevesinde bilişsel ve ruhsal açıdan gelişmesine ve insanlar arası yaşantı ve deneyim alışverişinde bulunmasına katkıda bulunur (Yıldız, 2003, s.130). Ayrıca ana dili, toplumda ortak bir kültürün oluşmasına ve gelişmesine de katkı sağlar. *“Kültürün en önde gelen ögesi dildir. Dil, günlük hayatta anlaşmayı sağladığı gibi, bilim, sanat, felsefe ve din alanlarına ait özel kavram ve terimleriyle yüksek bir iletişim de kurar”* (Tural, 2009, s.7).

Bir İngiliz, İngilizce olduğu için vardır. Bir Ermeni, Ermenice olduğu için vardır. Bugün Sümerce konuşulup yazılmadığı için bir Sümer'in varlığından söz edilemez. Her ulus dili sayesinde vardır. Bu bağlamda ana dili eğitimi ve öğretimi, bir

dersin ya da bir eğitim-öğretim etkinliğinin ötesinde bir konudur. Bu durum; ana dilini, özel, vazgeçilmez, ulusal güvenliğe denk stratejik bir değer hâline getirmektedir. Başka bir deyişle ana dili eğitimi ve öğretiminin, sadece bir öğretim programına indirgenemeyecek kadar yaşamsal bir fenomen olduğunu kabul etmek durumundayız (Demir ve Yapıcı, 2007, s.178-179).

Öğrencinin kullandığı dil, okulun ondan beklediği dil özelliklerine ne ölçüde eriştiğinin, bunun da okul başarısına nasıl yansıdığıın göstergesi niteliğindedir. Dilin kullanımı, bireyin dilsel başarısına ve okul başarısına etkisini, onun toplumsallaşma sürecinden etkilenme biçimini ortaya koyar (Şengül, 2009, s.2167). Ana dilin planlı, programlı şekilde öğretimi ve bu dilin etkili kullanımı öğrencinin sadece okul başarısına katkı sağlamaz. Yıldız (2003, s.21), ana dili dersinin öğrencilere sağlayacağı katkıları şu şekilde sıralamıştır:

- ✓ *“Dil hakkında ve dil aracılığı ile düşünme kabiliyetini geliştirmek, tecrübeler edinmek, algılama, tasarlama, hüküm verme kabiliyetini derinleştirmek,*
- ✓ *Dili değişik bilgilendirme ve ifade amaçlarına uygun olarak sorumluluk bilinci içinde, açık ve etkili kullanabilmek,*
- ✓ *Dili çevresinde olup bitenleri algılaması ve anlaması için, kendini ifade etmek için, zihinsel düzlemdeki tasarımların ve oyun vs. gibi serbest alanların düzenlenmesi amacıyla yönelik olarak kullanabilmek,*
- ✓ *Dil ifadelerini özellikleri içinde anlayabilmek ve gerektiğinde eleştirel olarak değerlendirebilmek, yani metinleri bilgi kazanmak ve düşünmeye sevk eden bir araç olarak kullanmak, edebi metinleri algılama ve tecrübelerin, tasarlama ve hayal gücünün genişletilmesi ve farklılaşması için kullanmak,*
- ✓ *Dili zaman içerisinde değişen bir araç olarak kavramak,*
- ✓ *Dili hem kurallı düzenlemeleri içerisinde kavramak, hem de onun yaratıcı ve oyun imkânlarını kullanmak.”*

Dil öğretiminde söz varlığı temeldir; bina söz varlığının üzerine inşa edilmektedir. Dil öğretimi diğer disiplinlerin de temelini oluşturur. Disiplinlerin anlaşılmasında ve anlatılmasında söz varlığı köprüdür. Temel söz varlığı çalışmaları, özellikle ana dili öğretiminde ve diğer disiplinlerdeki başarıyı artıracaktır (Yılmaz ve Doğan, 2014, s.282).

Bu bağlamda, ana dili öğretiminde bu denli önemli bir yere sahip olan kelimenin tanımı ve önemi hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir.

2.3. KELİME

Çoğu kaynakta “sözcük” olarak da geçen kelime, Güncel Türkçe Sözlükte “Anlamı olan ses veya seslerden oluşan birlik, sözcük” olarak ifade edilmektedir (<http://www.tdk.gov.tr> adresinden 25.02.2017 tarihinde alınmıştır). Ediskun (1999, s.87) ise kelimeyi, anlamlı olmasının yanı sıra dilbilgisi vazifesinin de olduğunu ifade ederek “Anlamı ya da cümlede bir dilbilgisi görevi bulunan bir ya da birkaç heceli ses işareti” olarak tanımlamıştır. Ergin (2002, s.95) bu tanımı destekler nitelikte kelimeyi; anlamı ve gramer görevi olan ve yalnız olarak kullanılabilen ses ya da sesler topluluğu olarak belirtmiştir.

İster bir konuşma ister bir yazı parçasında olsun dilde en etkili, en güçlü birimler sözcüklerdir (Aksan, 2009, s.61). Bireyin düşünce gücü dili etkili kullanma becerisi ile orantılıdır. Birey dile hâkim olduğu ölçüde bir konuda fikir üretme, yargılama, kıyaslama, sonuca ulaşma ve yorumlama yeteneğine sahiptir (Barın ve Demir, 2006). İnsanlar kelimelerle düşünür. “*Kelimeler bizim düşünme aletimizdir*” (Kaplan, 1989, s.212). Algılama gücünün sınırlarını aşan fakat anlama sınırları içinde kalan birçok konu, kelimeler sayesinde kavranmaktadır (Yapıcı, 2005, s.87).

Düşüncenin geliştirilmesinde ve üretilmesinde kelimeler temel araçlardır (Karakuş, 2005, s.128). Düşünceler cümlelerle ifade edilir. Cümleleri oluşturan kelimelerdir. Kelimeler olmadan bir cümle anlam taşımamasına karşın cümle olmadan bazen bir kelime tek başına bir anlam taşıyabilmektedir. Bu sebeple kelimeler dilin en küçük yapı taşlarıdır. Kelimeler yan yana dizilip cümleleri, paragrafları, yazıları oluşturarak duygu ve düşüncelere tercüman olurlar. Kelimeler yanlış anlaşılırsa cümleler ve paragraflar da yanlış anlaşılacaktır. Bu sebeple öğrencilerin okuma alışkanlıklarını artırmak için kelime öğretimine gereken önem verilmeli, öğrencilerin kelime hazineleri geliştirilmelidir.

Bir dili etkili şekilde kullanarak ona hâkim olmanın temelinde, o dil ile ilgili zengin bir kelime hazinesine sahip olma yer almaktadır.

2.4. KELİME HAZİNESİ

Alanyazın incelendiğinde kelime hazinesi yerine “*kelime serveti*”, “*kelime dağarcığı*”, “*söz varlığı*” vb. terimlerin kullanıldığı görülmektedir. TDK sözlüğünde, söz varlığı, “*Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, vokabüler, kelime hazinesi*” biçiminde tarif edilmektedir (Türkçe Sözlük, 2005). (Güleryüz 2002, s.13) ise kelime hazinesini, kişinin öğrenme yaşantısı ile zihinde depolanan birikimi olarak ifade etmektedir.

Bireyin duygu, düşünce ve isteklerini tam olarak ifade edebilmesi dili etkili kullanarak toplumsal iletişiminin daha sağlıklı olabilmesi, zengin bir kelime hazinesine sahip olmasına bağlıdır. İnsanlar dilbilgisi kurallarını tam olarak uygulamadan kendini belirli ölçülerde ifade edebilir, meramını anlatabilir fakat yeterli kelime bilgisine sahip olmadan asla sağlıklı bir iletişim kuramaz. Bu nedenle etkili iletişim için yeterli kelime hazinesine sahip olmak çok önemlidir. Dil iskeleti olan bir yapıysa, en mühim organı kelimedir (Harmer, 1997, s.153).

Her millet, dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğurur. Bu esnada o, akan bir nehir gibi, içinden geçtiği her topraktan bazı unsurları alır. Her medeni milletin konuşma ve yazı dili, karşılaştığı medeniyetlerden alınma kelime ve deyimlerle doludur. Bu bakımdan her milletin dili, o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin adeta özetidir (Kaplan,1989, s.140). Söz varlığının gelişmiş olması bir ulusun kültür, medeniyet ve diğer alanlarda zengin oluşunu gösterir. Köklü ve sağlam bir ana dili olan ulusların sanat, edebiyat ve bilimde hep ileride oldukları bir gerçektir (Arslan, Durukan, 2014, s.250).

Kelime hazinesi sadece dilbilimdeki birtakım kalıplarla değil yüzyıllardır o milletin yaşantılarıyla oluşturduğu ortak bir bağın en büyük göstergesidir. Kelime hazinesini oluşturan kelimeleri takip ederek o milletin yaşayış biçimini, örf-adet, gelenek-göreneklerini, inançlarını, tarihini, yaşadığı coğrafyayı ve dahası söz varlığının geçirdiği gelişimi incelemek mümkündür (İnce, 2006, s.46).

Kelime hazinesi ile ilgili yapılan çalışmalar, kelime hazinesinin aktif ve pasif kelime hazinesi olmak üzere ikiye ayrıldığını ortaya koymuştur.

2.4.1. Aktif Kelime Hazinesi

Aktif kelime hazinesi, bireylerin gündelik yaşamlarında kullandıkları sözcüklerden oluşur. Pasif kelime hazinesi ise bireylerin anlamlarını bildikleri fakat kullanmadıkları sözcüklerden oluşmaktadır (Güleryüz, 2002, s.13). Gündelik hayatta kullanılan sözcüklerin sayısı fazlařtıķça kişi kendisini daha rahat ifade eder ve böylece toplumsal ilişkilerde daha başarılı olur.

Aktif sözcüklerin sayısı, pasif sözcüklere oranla daha az olmaktadır. Bunun sebebi insanlar hayatın içinde görerek, okuyarak ve dinleyerek çeşitli konulardaki sayısız kelimeyi algılayabilirler. Ancak ilgi alanlarına giren sözcükleri seçerek kullanırlar (zbay ve Melanlıoğlu, 2008b, s.3).

Öğrencinin duygu, düşünce, isteklerini ve kendini tam anlamıyla ifade edebilmesi amacıyla aktif sözcük dağarcığının yeterli olması gerekmektedir. Öğrencilerin aktif kelime serveti geliştirilirken, günlük hayatta kullanabilecekleri ve kendilerini rahat bir Şekilde yazılı ve sözlü olarak ifade edebilecekleri kelimelerin kullanılmasına zen gösterilmelidir.

2.4.2. Pasif Kelime Hazinesi

Bireyin, yazılarında ve konuşmalarında bilinçli olarak manasını bilip kullandığı sözcüklerin tamamına “aktif kelime hazinesi”; bireyin işittiğinde ve okuduğunda anlamını kendisinin çıkarabildiği sözcüklerin tamamına ise “pasif kelime hazinesi” denilmektedir (Karakuş, 2005, s.128-129). Pasif kelime hazinesi kısaca, bireyin kelimenin anlamını bilip fakat sürekli kullanmadığı kelimelerdir. Bu kelimeler, bireyin kendisini ifade etmek için kullanmaktan ziyade karşısındakinin konuşmasını anlamada ya da okuduğu metni anlamlandırmada kullanılmaktadır.

Pasif kelime hazinesinin, aktif kelime hazinesinden daha geniş olduğu bilinmektedir. Çünkü insanlar konuşurken ya da yazarken kullanmadığı pek çok kelimeyi, dinlerken ya da okurken kullanabilmektedir (Baş, 2006, s.105). Bireyin aktif sözcük dağarcığı ile pasif sözcük dağarcığı arasındaki sözcük farkının az olması gerekir. Bireyin aktif ve pasif sözcük dağarcığı arasındaki fark belirgin Şekilde

fazlaysa eğitim öğretimde bir problem, sıkıntı var demektir. Çünkü dinlenileni ve okunulana anlayabilen fakat kendini ifade edemeyen bir toplum oluşuyor demektir (Demir, 2006, s.209).

Aktif kelime hazinesi, anlatım (konuşma, yazma) sırasında kullanılan sözcüklerden oluşmakta; pasif kelime hazinesi ise anlama (okuma, dinleme) etkinlikleri sırasında kullanılan sözcüklerden oluşmaktadır.

Dört ana dil becerisi olan okumanın, konuşmanın yazmanın ve dinlemenin kişiye kazandırılması ve kişinin bu becerileri kullanılabilmesi, kazanılmış kelime hazinesi ile doğrudan alakalıdır (Karatay, 2004, s.21). Öğrencilerin bu dört temel beceriyi etkili şekilde kullanabilmeleri için kelime hazinelerini geliştirmeleri gerekmektedir. Öğrencinin kelime hazinelerini zenginleştirmek; anlamı bilinmeyen sözcüklerin anlamını öğrenmiş hale getirmek ve bildiği kelimelerin sayısını arttırmak anlamına gelmektedir. İçinde olduğu yaş ve sınıf düzeyine uygun kelime hazinesi olan öğrenciler dil becerilerini geliştirmede büyük avantaja sahiptir (Göçer, 2010, s.1009).

Kelime hazinesinin zenginliği kişinin düşünce dünyasının zenginleşmesi açısından da önemlidir (Tosunoğlu, 1999, s.72). Kelime hazinesi yetersiz öğrenciler, okuduğunu ve dinlediğini anlamayan, muhakeme yeteneği yönünden zayıf ve merakını anlatamayan bireyler olarak yetişmektedir. Okullarda Türkçe derslerinde okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerileri konusunda yaşanan sorunların büyük bir bölümü kelime hazinesinin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Kelime hazinesinin gelişmesi ailesinde ve çevresinde duyduğu kelimeleri edinme ile başlar; ilkokul yıllarında yoğun bir şekilde devam eder. Bu sebeple ilkokuldan başlayarak eğitim-öğretimin her kademesinde, öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirici yöntemlere yer verilmelidir.

Anlaşılabileceği üzere bir dili etkili şekilde kullanmanın temelinde yeterli kelime sayısına sahip olma durumu vardır. Bu yeterli kelime sayısına ise bilinçli ve sistemli kelime öğretimi uygulamalarıyla ulaşılabilir.

2.5.KELİME ÖĞRETİMİ

Bireylerin okuduklarını anlamaları kelimeleri tam ve doğru olarak anlamlandırmaları ile doğrudan ilişkilidir. Sözcük dağarcığı zengin bireyler, okuduğunu ve dinlediğini anlayan bunu çevresine yazılı ve sözlü olarak anlatabilen bireylerdir. Sahip olunan sözcük dağarcığı bireyin hem eğitim hayatını hem de sosyal hayatını etkileyen önemli bir unsurdur. Bu anlamda kelime dağarcığının zenginleştirilmesi için yapılan kelime öğretim çalışmaları büyük önem taşımaktadır.

Sözcük öğretiminin amacı öğrencinin yeni sözcükler edinmesi, bunları günlük hayatında kullanması ve yön vermesidir (Güneş, 2013, s.7). Bireyin kelime hazinesi, birşeyi anlama ve onu ifade etme becerisini etkiler. Bunun için kelime öğretimi hususunun, dil öğretiminde ayrı bir yeri vardır denilebilir (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008a, s.49). Özbay (2009, s.62) kelime öğretimi uygulamalarının öğrencilere kazandıracaklarını: *“Okunulanları ve dinlenenleri anlamaya başlarlar, konuşma ve yazma etkinliklerinde sözcükleri anlamına uygun ve yerinde kullanırlar, sözcükleri doğru seslendirirler, kelimelerin eş ve zıt anlamlarını bilirler, sözcüklerin doğru yazımını bilirler”* şeklinde sıralamaktadır.

İnsanın doğumundan itibaren ailesinden ve çevresinden öğrendiği dil, sosyal ve kültürel çevresinin değişmesiyle birlikte gelişmektedir. İhtiyaçları değişen birey artık kendini ifade için yeni kelimelere ihtiyaç duymakta ve ihtiyacı olduğu kelimeleri çevre olanakları ile sistemsiz bir şekilde öğrenmektedir. Bu plansız, sistemsiz kelime edinimi daha sonra okul yıllarında okuma, dinleme, anlama, anlatma çalışmaları ile belirli bir program dahilinde kelime öğretimi çalışmalarıyla devam eder. Bu doğrultuda kelime öğretimi çalışmalarının öğretim programlarındaki yerini görmekte fayda vardır.

2.6.KELİME ÖĞRETİMİNİN 2006 ve 2015 TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMLARINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ

Öğretim programları; konu listesi, ders içeriği, çalışma programı, öğretim materyalleri, dersler, hedef davranışlar, okul içinde ve dışında öğretilmesi planlanan her şeyi içermektedir (Demirel, 2006, s.1-2). Eğitimin kalitesinin ve verimliliğinin

arttırılmasında son derece önemli olan öğretim programları, bir dersin belli bir standart dâhilinde, belirlenen hedefler doğrultusunda işlenmesini sağlayan metinlerdir. Bir başka ifadeyle öğretim programı; eğitimde istenilen düzeye ulaşabilmek için öğrencilerin karşılaştıkları düzenli öğrenme yaşantılarının tümü olarak tanımlanabilir (Bilen,2006, s.46). Belli bir amaca yönelik, planlı, sistemli ve ülke çapında eşgüdümsel olarak eğitimcilerin eğitim faaliyetlerinde izleyecekleri yolu gösteren öğretim programları nitelikli eğitim açısından son derece hayatidir.

25.08.2011 tarihli *Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede* (1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu [METK], 2011: madde 2), Millî Eğitim Bakanlığının, görev, yetki ve sorumlulukları şu madde düzenlenmiştir. : *“Okul öncesi, ilk ve orta öğretim çağındaki öğrencileri bedenî, zihnî, ahlaki, manevi, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştiren ve insan haklarına dayalı toplum yapısının ve küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlayan eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak, güncellemek; öğretmen ve öğrencilerin eğitim ve öğretim hizmetlerini bu çerçevede yürütmek ve denetlemektir.”*

Kanunda da belirtildiği üzere Bakanlık, programları tasarlariken öğrencilerin belirlenen amaçlara ulaşmasını sağlayan, organize edilmiş etkinlikleri içeren, içinde bulunduğu çağın gereklerine ve bilimsel gelişmelere uygun şekilde geliştirmelidir. Bu amaçlar doğrultusunda 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı hazırlanmıştır.

2.6.1. 2006 Türkçe Öğretim Programında Kelime Öğretimi

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programıyla, *“Dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır”* (MEB, 2006, s.7). Bu ilkeler doğrultusunda programda Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

- ✓ *“Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,*
- ✓ *Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,*
- ✓ *Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,*
- ✓ *Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,*
- ✓ *Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,*
- ✓ *Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,*
- ✓ *Yapıcı, oluşturucu, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,*
- ✓ *Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,*
- ✓ *Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,*
- ✓ *Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,*
- ✓ *Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır” (MEB, 2006, s.4).*

Programda yer alan 6. maddedeki *“Okuduğundan, dinlediğinden ve izlediğinden başlayarak kelime hazinesini zenginleştirme”* ibaresinin Türk Milli Eğitiminin genel amaçları arasında yer alması, 2006 Türkçe Öğretim Programında söz varlığını geliştirmeye verilen önemi vurgulamaktadır. Bu doğrultuda söz varlığını geliştirmek için uygun kelime öğretimi yöntemleri kullanılarak çeşitli etkinliklerle öğrencilerin kelime hazineleri geliştirilmelidir.

Kelime öğretim etkinliklerini uygulamanın en uygun ortamı Türkçe dersleridir. Türkçe dersinde yapılan kelime öğretimi çalışmaları, öğrencilerin ana dilini etkili bir şekilde kullanmalarını sağlar. 2006 Türkçe Öğretim Programında öğrenme öğretme

sürecinde “Söz Varlığını Geliştirme” başlığındaki kazanımlar şöyledir:

- ✓ “Dinlediği kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını ayırt eder.
- ✓ (Okuma) Kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarını ayırt eder.
- ✓ Dinlediklerinde veya okuduklarında eş ve zıt anlamlı kelimeleri ayırt eder.
- ✓ Dinlediklerinde eş sesli kelimeleri ayırt eder.
- ✓ Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayır eder.
- ✓ Ekleri kullanarak kelimeler türetir.
- ✓ Görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştirir.
- ✓ Betimleyen ve tanımlayan ifadeleri dikkate alarak okur.
- ✓ Genel ve özel durumları bildiren ifadeleri dikkate alarak okur.
- ✓ Destekleyici ve açıklayıcı ifadeleri dikkate alarak okur.
- ✓ Özetleyen ve sonuç bildiren ifadeleri dikkate alarak okur.
- ✓ Önem belirten ifadeleri dikkate alarak okur.
- ✓ Farklı düşünmeye yönlendiren ifadeleri dikkate alarak okur.
- ✓ Metin içerisindeki renkli, altı çizili, koyu vb. ifadelerin önemli noktaları vurguladığını bilerek okur.” (MEB, 2009, s.161-162)

2006 Türkçe Öğretim Programında (MEB, 2009, S.161) verilen “Söz Varlığını Geliştirme” alt başlığındaki kazanımlar sınıf bazında tablo halinde şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 1. 2006 Türkçe Öğretim Programında Sınıflara Göre Söz Varlığını Geliştirmeye Yönelik Kazanımlar

Kazanımlar	Sınıflar				
	1	2	3	4	5
Dinlediği kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını ayırt eder				x	x
Kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarını ayırt eder				x	x
Dinlediklerinde veya okuduklarında eş ve zıt anlamlı kelimeleri ayırt eder.		x	x	x	x
Dinlediklerinde eş sesli kelimeleri ayırt eder.		x	x	x	x
Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayır eder.		x	x	x	x
Ekleri kullanarak kelimeler türetir.			x	x	x
Görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştirir	x	x	x	x	x

Betimleyen ve tanımlayan ifadeleri dikkate alarak okur				X	X
Genel ve özel durumları bildiren ifadeleri dikkate alarak okur.				X	X
Destekleyici ve açıklayıcı ifadeleri dikkate alarak okur.			X	X	X
Özetleyen ve sonuç bildiren ifadeleri dikkate alarak okur.			X	X	X
Önemli ifadeleri dikkatle okur.			X	X	X
Farklı düşünmeye yönlendiren ifadeleri dikkate alarak okur.		X	X	X	X
Metin içerisindeki renkli, altı çizili, koyu vb. ifadelerin önemli noktaları vurguladığını bilerek okur.	X	X	X	X	X

Tablo 1’de görüldüğü üzere, programda öğrencilerin söz varlığını geliştirmelerine önem verilmektedir. Fakat programda farklı öğrenme tiplerine sahip öğrenciler için yeterli kelime öğretim yöntem ve tekniği yoktur. Programda kelime öğretimi hususuna yeterince değinilmemiş, Türkçe ders kitabının haricinde diğer ders kitaplarının arkasına ve bölüm sonlarına iliştirilmiş küçük kelimelere yer verilmiştir. Kısaca, kelime öğretimi ders kitapları hazırlayıcılarının ve öğretmenlerin gayretlerine bırakılmıştır (Gür, 2014, s.244).

2.6.2.2015 Türkçe Öğretim Programında Kelime Öğretimi

2015 Türkçe Öğretim Programı ile “*Dinlediklerini ve okuduklarını anlayan, kendisini ifade edebilen; eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünebilen, millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı bireyler yetiştirmek hedeflenmiştir*” (MEB, 2015, s.4).

2015 Türkçe Öğretim Programında (MEB, 2015, s.5) Türk Millî Eğitiminin genel amaçları arasında yer alan “*Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarını; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerini sağlamak*” maddesi 2006 Türkçe Öğretim Programındaki Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları başlığı altındaki maddeyle aynıdır. Başka bir ifadeyle her iki öğretim programı da Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları arasında söz varlığını geliştirme hususuna yer vererek, kelime hazinesini geliştirmeye gereken önemi vermiştir denilebilir.

Programda okuma alanında bulunan kazanımlar; anlama, akıcı okuma ve söz varlığı olarak üç başlıkta yapılandırılmıştır. Okuma öğrenme alanında; kitapta yer alan

metinlerin öğrenciler tarafından anlaşılması, zihinlerinde anlamlandırılması, değerlendirilmesi ve okuma faaliyetinin bir alışkanlığa dönüştürülmesine yönelik farklı kazanımlar yer almaktadır.

2015 Türkçe Öğretim Programında (MEB, 2015, s.24) okuma öğrenme alanı başlığı altında “Söz Varlığı” alt başlığındaki kazanımlar şöyledir:

- ✓ *“Anlamını bilmediği sözcükleri öğrenir.*
- ✓ *Kelimelerin zıt ve eş anlamlılarını bulur.*
- ✓ *Anlamını bilmediği sözcük ve sözcük gruplarını öğrenir.*
- ✓ *İsim ve fiilleri ayırt eder.*
- ✓ *Çekim eklerinin işlevlerini bilir*
- ✓ *Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.*
- ✓ *Kelime ve kavramların cümle içinde kazandığı anlamı bilir.*
- ✓ *Varlıklara verilişlerine göre isimleri ayırt eder.*
- ✓ *Kısaltmaları ve bunların eklerini doğru okur.*
- ✓ *Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder”*

2015 Türkçe Öğretim Programında “Söz Varlığı” alt başlığındaki kazanımlar sınıf bazında tablo halinde şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 2. 2015 Türkçe Öğretim Programında Sınıflara Göre Söz Varlığını Geliştirmeye Yönelik Kazanımlar

Kazanımlar	Sınıflar			
	1	2	3	4
Anlamını bilmediği sözcükleri öğrenir.	x	x		x
Kelimelerin zıt ve eş anlamlılarını bulur.		x	x	x
Anlamını bilmediği sözcük ve sözcük gruplarını öğrenir.			x	
İsim ve fiilleri ayırt eder.			x	
Çekim eklerinin işlevlerini bilir			x	x
Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.				x
Kelime ve kavramların cümle içinde kazandığı anlamı bilir.				x
Varlıklara verilişlerine göre isimleri ayırt eder.				x
Kısaltmaları ve bunların eklerini doğru okur.				x
Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.				x

2015 Türkçe Öğretim Programında söz varlığı ile ilgili kazanımlar verilmiş fakat programdaki okuma öğrenme alanlarıyla ilgili “... *kazanımların işlenişinde öğretmenin yönlendirme ve desteği ile sınıf düzeyine uygun yöntem teknik ve stratejiler kullanılabilir.*” (MEB, 2015, s.7) ibaresi, söz varlığını geliştirmeye yönelik bu kazanımların hangi yöntem ve tekniklerle desteklenmesinin faydalı olacağı gibi somut önerilerde bulunulmadığını göstermektedir.

Türkçe derslerinde kelime öğretimi, öğrenci ders kitaplarındaki okuma ve dinleme metinleri yoluyla gerçekleştirilmektedir. Metinlerdeki anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamları öğrencilere sözlükten buldurulmakta ve sözlükten bulunan bu kelimelerin anlamları öğrenci çalışma kitaplarında cümle içerisinde kullanılmaktadır. Sözcüğün anlamının sözlükten bulunması ve bu anlamın bir cümlede içinde kullanılması gibi tekdüze etkinliklerle gerçekleştirilen bu çalışmalar söz varlığını geliştirmede yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple kelime öğretimi yöntemlerinde her sınıfın düzeyine, öğrenci gruplarının ilgilerine hitap edecek şekilde farklı yöntem ve tekniklerden yararlanılmalıdır.

2.7. SIK KULLANILAN KELİME ÖĞRETİMİ YÖNTEMLERİ

Dil eğitimi, çocuğun doğumu ile ailede başlayarak sistemli ve düzenli bir şekilde örgün eğitim kurumlarında devam eder. Öğrencileri hayata hazırlama görevini üstlenen okullarımızdaki eğitim ve öğretimin niteliği, genel itibarıyla öğrencilerin dile ait temel becerileri kazanıp aktif bir biçimde kullanabilmelerine ve bu becerileri verimli hale getiren kelime hazinesinin gelişmişliğiyle ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple öğrencilerin kelime hazinelerinin geliştirilmesi için yapılan kelime öğretim çalışmaları çok değerlidir (Göçer, 2009, s.1029). Dağarcığımızdaki kelimelerin büyük çoğunluğu tesadüf eseri karşılaşılan kelimelerden oluşur. Ancak kelime öğretimi tesadüflere bırakılamayacak kadar önemli bir süreçtir (Baker, 2005, s.15). Bu nedenle kelime öğretiminde amaçlar iyi tespit edilip bu amaçlar doğrultusunda sözcük öğretimi uygun yöntem ve tekniklerle yapılmalıdır.

Kelimeleri öğrencilerin zihninde soyutluktan kurtarmak için her zekâ tipine uygun yöntem ve teknikler kullanmak gereklidir. Sözcük öğretiminde düzey, ilgi ve ihtiyaçlara dikkat edildiğinde kelime öğretiminde çok farklı yollar kullanılabilir

(Özbay ve Melanlıoğlu, 2008a, s.50). Türkçe dersi çok yönlü bir derstir. Bu sebeple Türkçe dersinde yapılan çalışmalar esnasında farklı yöntem ve tekniğe ihtiyaç duyulmaktadır (Kavcar vd., 1995, s.16). Öğretilmek istenilen sözcükler ne kadar çeşitli yöntemlerle öğrenene aktarılırsa, öğrenme o derece kalıcı olacaktır. Kelime öğretim çalışmalarının etkili yöntem ve tekniklerle uygulanması, kişinin öğrendiği sözcükleri yaşamın tüm alanlarında kullanmasını sağlayacaktır.

Kelime öğretiminin etkili yöntem ve tekniklerle uygulanması, kelime kazanımına katkı sağlayacaktır. Uçar (2012, s.16-60) kelime öğretim yöntem ve tekniklerinden etkili olarak gördüklerini; Yağcı vd. (2012, s.3) kelimelerin zihinde kalıcı olmasında ve aktif sözcük dağarcığının kazandırılmasını sağlayabilecek yöntem ve tekniklerden bazılarını; Pehlivan (2003, s.89) ise, bu yöntem ve tekniklerin en bilinenlerini çalışmalarında listelemişlerdir. Yapılan bu çalışmalarda ortak olarak görülen kelime öğretimi yöntemleri aşağıya listelenmiştir:

- ✓ Bulmaca İle Kelime Öğretimi Yöntemi
- ✓ Dramatizasyon İle Kelime Öğretimi Yöntemi
- ✓ Beyin Fırtınası İle Kelime Öğretimi Yöntemi
- ✓ Oyun İle Kelime Öğretimi Yöntemi
- ✓ Çağrışım İle Kelime Öğretimi Yöntemi
- ✓ Kelime Defteri İle Kelime Öğretimi Yöntemi
- ✓ Kelime Haritası İle Kelime Öğretimi Yöntemi
- ✓ Sözlük Kullanma İle Kelime Öğretimi Yöntemi
- ✓ Eş Anımlı Kelimeleri Kullanma İle Kelime Öğretimi Yöntemi
- ✓ Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemi

Bu yöntemlerin kelime öğretiminde etkili ve sık kullanılan yöntemler olması sebebiyle, uygulanış biçimleri kısaca aşağıda verilmiştir. Ayrıca çalışmaya konu olan “Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemi” ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

2.7.1. Bulmaca İle Kelime Öğretimi Yöntemi

Sözcük öğretiminde bulmacalar ve oyunlar gibi eğitim etkinlikleri işlenen dersi zevkli ve ilginç duruma getirir (Kaya ve Yapıcı, 2007, s.30). Böyle etkinlikler

farklı zekâ tiplerine sahip öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmesini ve öğrenmenin kalıcı olmasını sağlar. Bulmaca ile kelime öğretimi, öğrenilen kelimelerin tekrarlanmalarını ve yeni sözcüklerin öğrenilmelerini sağlar (Karatay, 2007, s.121). Öğrenciler bu yöntemle eğlenirken farkına varmadan yeni kelimeler öğrenmekte ve bu öğrenilen kelimeleri tekrar etmektedirler. Karakuş (2005, s.138), bulmaca yönteminin öğrencilere sağladığı faydalarını şu şekilde izah etmektedir:

- ✓ Çok düşünmeyi ve isabetli karar alamayı sağlar.
- ✓ Yazma ve ders çalışma becerisinin kazanılmasını sağlar.
- ✓ Okumaya olan ilgiyi artırır.
- ✓ Zihni etkinleştirir.
- ✓ Kurallı cümle kurma becerisini geliştirir.
- ✓ Sorumluluk duygusunu asılar.
- ✓ Öğrencinin kendini eksik hissettiği yönlerini anlamasına vesile olur.

Öğrenciler, bulmacada hedef kelimeleri tespit etmeye çalışırlar. Bu bulmaca şablonu her derste öğretilmesi hedeflenen tema içindeki kelimeler için öğretmen tarafından hazırlanabilir (Bknz. Şekil 1).

Şekil 1. Kelime Öğretiminde Kullanılan Bir Bulmaca Örneği (Öztürk vd. 2010, s.7)

2.7.2. Dramatizasyon İle Kelime Öğretimi Yöntemi

Dramatizasyon, yaşamın içinde meydana gelebilecek çeşitli olayları, öğrencilerin de katıldıkları sahne içinde sergilemek ve canlandırmaktır. Sahnede sergilenen bu canlandırmalar, sınıfta uygulanan etkinliklerde öğrencilerin dikkatlerini konuya çekerek öğrencileri derse karşı güdülemektedir. Bu tarz sahne oyunları ile öğrenciler ifade yeteneklerini geliştirerek, kendilerine olan güvenlerini artırarak ve derse karşı daha iyi bir tutum sergileyeceklerdir (Arslan ve Gürsoy, 2008, s.113).

Bu yöntem, öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirdiği için kelime hazinesinin zenginleşmesini sağlamaktadır. Dramatizasyon, öğrencileri etkinlik esnasında bol bol konuşmaya yönelten ve bu sayede kelime hazinelerindeki var olan kelimeleri aktif tutarak kelime hazinelerinin gelişmesini sağlar. Dramatizasyon, çocukların hayatlarının içinde olan bir etkinliktir. Evde, okulda, sokakta oynanan evcilik, doktorculuk, hırsız-polis, misafircilik gibi oyunlar çeşitli dramatizasyon örnekleridir.

2.7.3. Beyin Fırtınası İle Kelime Öğretimi Yöntemi

Beyin Fırtınası, en az iki kişinin bir durumla ilgili düşüncelerini tartışmadan, eleştirmeden ifade ederek, fikir alışverişi içinde oldukları, kişilerin yaratıcı düşüncelerini geliştiren bir yöntemdir. Öğretmen öğrencileri zorlamadan bir konuyla alakalı fikirlerini söylemeye yönlendirmelidir. Bu yöntemde, bir konu ya da kavramla ilgili bulunan kelimelerin niteliğinden çok sayıca çokluğu daha önemlidir (Apaydın, 2010, s.96).

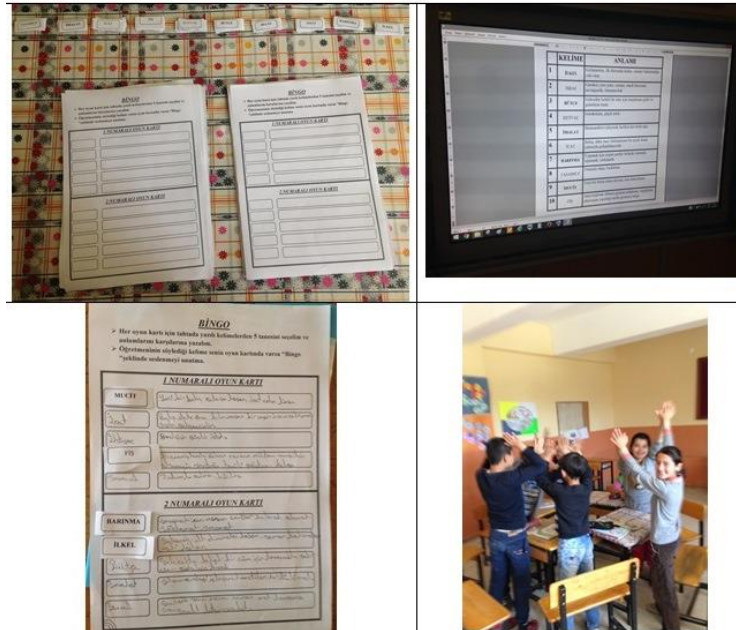
Bu yöntemde, belirli bir sürede belirli bir konuda akla gelen sözcükleri sınırlamadan söylemek önemlidir. Örneğin; öğrencilere telefon kelimesi verilerek beyin fırtınası yöntemiyle telefon ile ilgili kelimeleri (iletişim, fatura, kontör, şarj, batarya, sim kart, kablo, dokunmatik, tuş, ekran... gibi) üretmeleri beklenir ve bu kelimeler tahtaya yazılır. Bu yöntem;

- ✓ Kısa sürede çok fikir üretmeyi,
- ✓ Problem çözme becerisini geliştirmeyi,
- ✓ Hayal gücü ve yaratıcılığın gelişmesini sağlar.

2.7.4. Oyun İle Kelime Öğretimi Yöntemi

Oyun, çocukluk dönemlerinde kişinin bedensel ve zihinsel gelişimine yardımcı olan, duygu ve düşüncelerini rahatça aktarabildiği bir etkinliktir (Dirim, 2000, s.3). Bu dönemde çocuğun yaşamındaki en önemli öge oyundur. Öğrencilerin derse karşı ilgilerini çekmek için dersin ilginç ve eğlenceli hale gelmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda çeşitli etkinliklerle ders akışı zenginleştirilip öğrencinin sınıf içinde derse aktif katılımı sağlanmalıdır. Bu sebeple çocuk için bu denli önemli olan oyunun dersin içine adapte edilmesi ile ders zevkli hale getirilebilir. Böylece oyun ile verilenler hem farkına varılmadan öğrenilecek hem de öğrenilenler kalıcı olacaktır.

Örneğin; öğretilmesi düşünülen on sözcüğü öğretmen tahtaya yazar. Öğretmen, bu sözcüklerden rastgele beş tanesini belirleyip birinci oyun kartına sonraki beş kelimeyi de ikinci oyun kartına yazmalarını söyler. Öğretmen, tahtada bulunan sözcüklerden bir tanesini söyler. Oyun kartında öğretmenin söylediği kelime kimde yazılıysa o öğrenci “Bingo” der ve oyun kartındaki o kelimenin üstünü verilen kelime kâğıdıyla kapatır. Oyun sonunda en çok “Bingo” yapan öğrenci yarışmada birinci olmuş olur. Bingo oyunu öğrencilerin telaffuzlarına katkı sağlar, dil öğretiminin eğlenceli hale gelmesi ve öğrencilerin derse karşı motive olması yönünden mühim bir etkinliktir (MEB, 2006, s.19).

Şekil 2. Oyun İle Kelime Öğretimi

2.7.5. Çağrışım İle Kelime Öğretimi Yöntemi

Çağrışım; bir sözcüğün anlam, şekil ve ses yakınlığı ile diğer sözcüklerle kurduğu bağlantılardır. Çağrışım yöntemiyle yapılan kelime öğretimi çalışmaları yeni kelime öğrenebilmek ve pasif sözcük dağarcığında bulunan sözcükleri aktif sözcük dağarcığına taşıyabilmek için oldukça verimli bir yöntemdir (İnce, 2006, s.61). Bu teknikte, öğretmen sınıfa herhangi bir görsel, nesne getirir veya tahtaya bir kelime yazar. Öğrencilere bunların zihinlerinde yaptığı çağrışımı yazmaları istenir. İnce'nin (2006, s.62-63-64) yapmış olduğu çalışmada ilköğretim ders kitaplarının sözlük bölümleri ve imlâ kılavuzunu da dikkate alarak temel kelime grupları oluşturulmuştur. Bu kelime gruplarının çağrışım yöntemiyle verilerek öğretilmesinin faydalı olacağını vurgulamıştır. Bu kelime gruplarından bazıları şunlardır:

- _ Porselen, porsiyon, silip süpürmek, çanak, nefis, lezzet
- _ Çeltik, çoraklaşmak, gübre, çit, orak, pinekleme
- _ Lösemi, hekim, revir, beyhude, elem, yanıp tutuşmak
- _ Lokma, nimet, protein, şerbet, çeşni, umursamak
- _ Ekin, filizlenmek, ziraat, okka, ılıman, tabiat
- _ Tüylere diken diken olmak, vahşet, şarapnel, cenk, etmen, gaye
- _ Örf, gelenek, nezaket, merasim, üslenmek, şenlik
- _ Rakım, rampa, fren, dehşet, rahmetli olmak, çığ
- _ Medrese, fotosentez, özerk, objektif, azim, canını dişine takmak
- _ Cephane, felâket, sinsî, eşkıya, grup, yeltenmek
- _ Miskin, özensiz, kanına dokunmak, mecalsiz, vali, sual
- _ Filozof, mantık, özür, objektif, niyetlenmek, menfaat
- _ Poyraz, liman, rıhtım, şafak, sefer, dalıp gitmek
- _ Mintan, pabuç, şadırvan, cami, kilise, parmak ısırma
- _ Panzehir, merhem, cerrah, felç, yüreği burkulma, ecel
- _ Ana kuzusu, emanet, cüsse, çeyiz, cepken, gözden çıkarmak
- _ Âşık, bahtiyar, rastlamak, fanilâ, etken, çark
- _ Atom, ansiklopedi, profesör, ilkelik, icat etmek, laboratuvar
- _ Jüpiter, obje, ideal, denetlemek, fizik, safha
- _ Fiyat, fatura, pazarlık etmek, oğlak, hayırlı, obur

Çağrışım yoluyla kelimeler hem kolay öğrenilmekte hem de öğrenilen kelimeler kolay unutulmamaktadır. Çünkü öğrenci, çağrışım yoluyla öğrenilen kelimelerin anlamlarıyla ilgili somut şeyler düşünüp tasarlamaktadır (Aygün,1999, s.11).

2.7.6. Kelime Defteri İle Kelime Öğretimi Yöntemi

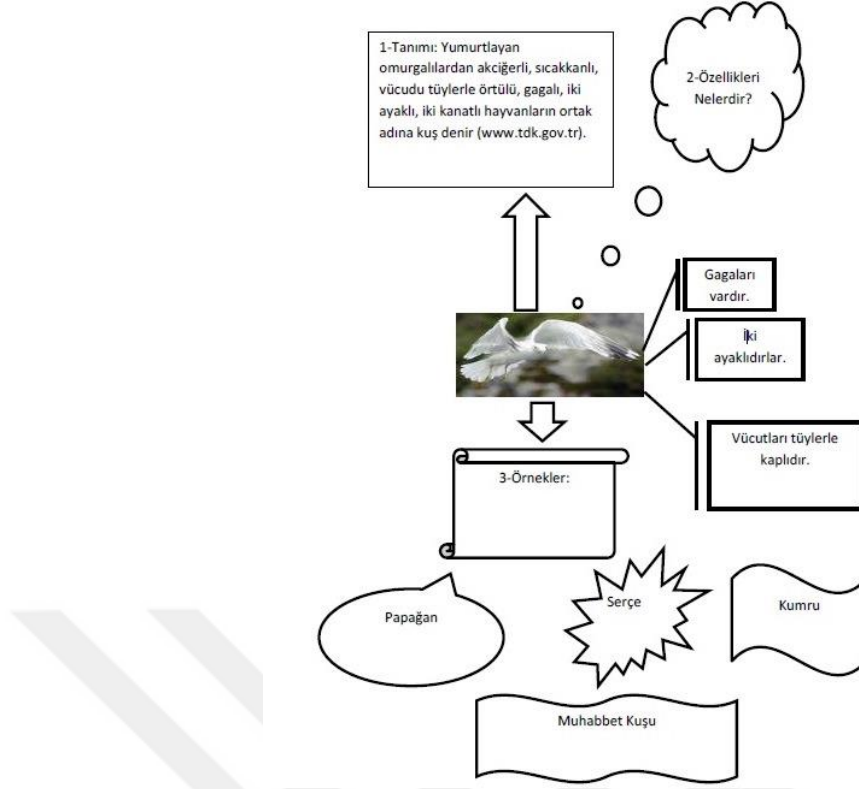
Karakuş'a (2005, s.139) göre bu yöntemin amacı, karşılaşılan yeni sözcükleri hafızaya yerleştirebilmektir. Yöntem, günlük hayatımızda internet ortamında, radyoda, televizyonda günlük konuşmalarda duyulan ve gazete, kitap, dergi okurken karşılaşılan bilinmeyen kelimenin anlamını öğrenerek daha önceden hazırlanan özel bir kelime defterine yazmayı gerektirir. Bu deftere not edilen kelimeler el altında tutularak sürekli tekrar edilmelidir. Böylece zihne yerleştirilmesi ve kavranması kolaylaşacaktır.

2.7.7. Kelime Haritası İle Kelime Öğretimi Yöntemi

Kelime haritası yöntemi ilkokul dördüncü sınıftan itibaren kullanılabilen bir yöntemdir. Akyol'a (2009, s.215) göre yöntemin uygulanması aşamasında cevap aranacak bazı temel sorular vardır. Bunlar:

- ✓ Öğretilecek olan kelimenin ya da kavramın tanımı nedir?
- ✓ Öğretilecek olan kelime neye benzemektedir?
- ✓ Öğretilecek olan kelime ile ilgili örnekler nelerdir?

Bu yöntem, günlük hayatta rastgele karşılaşılan kelimelerin öğretiminden ziyade öğretmenin ders esnasında öğrencilerin idrak etmelerinde zorluk çektikleri kelimelerin öğretimini amaçlar. Ayrıca kelime haritası yöntemi öğretmenin dersten önce hazırlığını gerektirir.

Şekil 3. Kelime Haritası İle Kelime Öğretimine Örnek (Uçar, 2012, s.41)

2.7.8. Sözlük Kullanma İle Kelime Öğretimi Yöntemi

Kelime hazinesini zenginleştirmede başvurulabilecek etkin kaynaklardan birisi de sözlüklerdir. 2006 Türkçe Öğretim Programında (MEB, 2009, s.228) anlamı bilinmeyen sözcüklerle çalışma bölümünde “Öğrencilerinizden metinde geçen bilmedikleri kelimelerin anlamlarını sözlükten bulup bu kelimeleri birer cümlede kullanmalarını isteyiniz” ifadesi yer almaktadır.

Programda da ifade edildiği üzere ders kitaplarında sözcük dağarcığını geliştirme çalışmaları genellikle sözcüğün anlamını öğrenciye sözlükten buldurma ve yeni öğrenilen sözcüğü cümle içinde kullandırma etkinliklerine dayanmaktadır. Fakat öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmek için sadece kelimenin anlamını sözlükten buldurma ve cümle içinde kullandırma etkinlikleri yetersiz kalmaktadır.

Yağcı vd. (2012, s.5-6) bir çalışmalarında sözcük öğretiminde sınıf öğretmenlerinin en çok kullandıkları yöntem ve teknikler sıralamasında sözlükten yararlanma (%18,9) ilk sırada olmasına rağmen sınıf öğretmenlerinin kelime

öğretiminde verimli olduğunu düşündükleri yöntem ve teknikler sıralamasında sözlükten yararlanmanın (%2,5) son sıralarda olduğunu tespit etmişlerdir (Bknz. Tablo 3 ve 4).

Tablo 3. Kelime Öğretiminde Sınıf Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntemler

Yöntemler	f	%
Sözlükten yararlanma	14	18,9
Kelimeyi cümle içinde kullanma	12	16,2
Kelime-anlam eşleştirme	11	14,9
Bulmaca	8	10,8
Oyunla öğretim	7	9,5
Farklı metin türlerini okuma	6	8,1
Drama	5	6,8
Cümleden anlam buldurma	4	5,4
Görsellerden yararlanma	2	2,7
Kelimelerden hikâye oluşturma	2	2,7
Resimli sözlük kullanma	1	1,4
Atasözü ve deyimlerden yararlanma	1	1,4
Kavram haritasından yararlanma	1	1,4

Tablo 3 (Yağcı vd., 2012, s.5)

Tablo 4. Kelime Öğretiminde Sınıf Öğretmenlerinin Etkili Olduğunu Düşündükleri Yöntemler

Yöntemler	f	%
Oyunla öğretim	9	22,5
Drama	8	20
Görsellerden yararlanma	7	17,5
Bulmaca	4	10
Farklı metin türlerini okuma	3	7,5
Kelimeyi cümle içinde kullanma	3	7,5
Kelime-anlam eşleştirme	2	5
Atasözü ve deyimlerden yararlanma	1	2,5
Cümleden anlam buldurma	1	2,5
Resimli sözlük kullanma	1	2,5
Sözlükten yararlanma	1	2,5

Tablo 4 (Yağcı vd., 2012, s.6)

Bu çalışmadan hareketle, kelime öğretiminde sözlükten yararlanma öğretmenler tarafından en sık kullanılan yöntem olmasına rağmen öğretmen

görüşlerine göre verimliliği en düşük yöntemlerden biridir denilebilir.

2.7.9. Eş Anlamlı Kelimeleri Kullanma ile Kelime Öğretimi Yöntemi:

Eş anlamlı sözcükler yazılışları ve okunuşları birbirinden farklı olan fakat anlamları benzer olan sözcüklerdir. Eş anlamlı sözcükler birbirinin yerini tutabildikleri için kelimenin anlamının öğretilmesinde en sık kullanılan yöntemlerden biri kelimenin eş anlamının öğretilmesidir (Büker ve Zeytinkaya, 2013, s. 189).

Yöntemin uygulanması aşamasında, eş anlamlı kelimelerden biri yaygın olarak bilinen kelimelerden seçilir; diğeri ise öğretilecek olan kelime olarak belirlenir. Hem öğretilecek kelime hem de eş anlamlısı olan kelime cümle içerisinde kullanılarak, kelimelerin aynı anlama geldikleri öğrencilere hissettirilir. Örneğin:

- ✓ Doktor, muayene ettiği hastasına ilaç yazıyordu.
- ✓ Hekim, muayene ettiği hastasına ilaç yazıyordu.

Doktor-hekim eş anlamlı kelimeleriyle ilgili olarak doktor; yaygın kullanılan ve bilinen bir kelime, hekim ise öğretilmesi amaçlanan ve pek yaygın olmayan bir kelime olarak seçilmiştir.

2.7.10. Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemi

Kelime öğretimi, kelimenin sadece sesinin ve sözlük anlamının bilinmesiyle sonuçlandığında, anlamlı olmayan bir öğrenme gerçekleşmiş olacaktır. Kelimenin sözlük anlamının bilinmesi onun yazılı ve sözlü dilde kullanılabileceği anlamını taşımaz. Kelimenin temsil ettiği anlam bireyin zihninde oluşmadıkça, kelime soyutluktan kurtarılmış sayılamaz (Acat, 2008). Kelimelerin tam manasıyla öğrenilmesi, kelimelerin yerli yerinde kullanılmasıyla sağlanabilir. Kelimeler, anlamın küçük parçaları olduğundan kelimeleri sadece sözlükteki manaları ile öğretmekten ziyade cümle içinde kazandığı manalarıyla öğretmek daha uygun olacaktır (Karatay, 2004, s.23). Bir sözcüğü tam manasıyla bilmek demek; sözcüğün okunduğunda veya duyulduğunda tam olarak ne ifade ettiğini anlamlandırmak demektir. Bu sebeple kelime öğretimi, kelimenin bir bütün içerisinde ne anlama geldiğini öğretmeyi

amaçlamalıdır (Yangın, 2002). Kelimelerin temel anlamları, cümlede kazandıkları ve beraberindeki sözcüklere göre şekillenen anlamlarıdır (Üçok, 1947, s.85).

Demir ve Yapıcı'nın (2007, s.185-186) bir çalışmasına göre OECD PISA sınavlarında, ilköğretimden mezun olacak olan öğrencilerimiz Türk dilinde yazılan bir metni okuyup anlamada 40 ülke arasında 33. sırada yer almışlardır. Bu araştırma sonucundan da anlaşılacağı üzere günümüzde “sözcüğün anlamını bul, sınavı geç” tarzındaki öğretim yaklaşımları öğrencileri başarıya götürememektedir. Artık kelimenin anlamını ezberletmekten ziyade öğrenciyi düşündürerek anlamlı öğrenmesini sağlayan öğretim yaklaşımları benimsenmeye başlanmıştır.

Bir konunun anlamsal ağ bağlantılarıyla ifade edilmesi, konunun etkili bir şekilde anlaşılır hale getirilebilmesinde verimli ve etkili bir yoldur (Budak, 2000, s.23). Bu anlamsal ağ bağlantıları insanın somut ve soyut kavramlar arasındaki ilişkiyi daha kolay anlamasını sağlayacaktır (Alperen, 1990, s.145). Kelimenin anlamı, cümlenin anlam bütünlüğü içerisinde verildiğinde daha kalıcı bir öğrenme gerçekleştirilmiş olacaktır.

2006 Türkçe Öğretim Programında dil öğretiminin ana amacı; *“Öğrencilerin, dilin farklı bağlamlardaki durumlarını anlamaları, dil yoluyla kendilerini anlatabilmeleri, duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmeleridir”* (MEB, 2006, s.2).

Anlamı bilinmeyen kelimelerin öğretiminde sıkça başvurulan yöntemlerden biri sözlük kullanımı olmasına rağmen Türkçe Öğretim Programında öğrenme-öğretme sürecinde anlamı bilinmeyen kelimelerle çalışma alt başlığında şu ifadeler yer almaktadır: *“Dinleme ve okuma sırasında öğrencilerden, anlamını bilmedikleri kelimeleri belirlemeleri istenmelidir. Kelimelerin anlamlarını kendinden önce veya sonra gelen kelimeye, kelimenin içinde geçtiği cümleye, metne ve görsellere bakarak tahmin etmeleri istenmelidir. Tahminler kontrol edilmeli, yanlış tahminlerde öğrenciler arkadaşlarına sormaya ya da sözlüğe bakmaya yönlendirilmelidir”* (MEB, 2009, s.152).

Programda da yer aldığı üzere bir sözcüğün anlamının bağlamdan çıkarılmaması durumunda sözlük kullanılmalıdır. Sözlük, kelimenin anlamının bağlam içerisinde bulunmadığı durumlarda kullanılmalıdır (Gairns-Redman, 1986, s.79). Anlamı bilinmeyen sözcüklerin asıl ve doğru olan manasına, içinde geçtiği cümle ile birlikte metnin genelini irdelenmesiyle ulaşılır. Bu irdeleme sonucunda henüz sözcüğün anlamına ulaşılmamışsa, o zaman sözlüğe başvurulmalıdır (Sağıroğlu 2002, s.47).

Göçer'e (2009, s.1037) göre, metin okuma esnasında anlamı bilinmeyen kelime ile karşılaşıldığında öğretmen öğrencilere o sözcüğün anlamını açıklamaz ve öğrencilerin sözlükten yararlanmalarına izin vermez. Öğretmen sadece bazı sorularla bilinmeyen kelimeyi cümlenin bağlamından tahmin etmelerine rehberlik eder. Öğrencileri bağlam (kontekst) ipuçlarından faydalandırarak kelimenin anlamını buldurma yoluna gidebilir. En son olarak bir sonuç alınamazsa öğretmen o zaman sözlüğe bakmalarını ister.

Bir sözcüğü tanımak demek, sadece sözlükteki anlamını ezberlemek demek değil, onu bütün anlamlarıyla tanımak demektir. Bu da metin içerisinde olmaktadır. Örneğin, öğrenciye öğretilecek hedef kelimeler metin içerisinde bir cümle ya da paragraf ile beraber önceden tasarlanmış bir bağlam yoluyla öğrenciye sunulduğunda, sözcüğün anlamı öğrenci tarafından anlamlandırılarak öğrenilir. Bu şekilde bir kelime öğretimi ile öğrenilen kelimenin kalıcılığı sağlanır.

Kelime öğretimi, hedef kelimeleri uzun ve sıkıcı bir liste ile ezberletmek yerine, anlamlı ve bağlamsal şekilde tasarlanmış metin içerisinde sezdirilerek yapılmalıdır. Sözcük öğretiminde en kullanışlı yol bağlam ile kelime öğretimi yapılan yöntemlerdir (McCarten,2007, s.14). TDK'ya göre (Türkçe Sözlük, 2005) bağlam, *“Bir dil birimini çevreleyen, ondan önce veya sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim veya birimler bütünü, kontekst”* olarak tanımlanmaktadır. Korkmaz (2007, s.33) bağlamı, *“Bir cümlede herhangi bir kelimenin anlamının daha iyi belirlenebilmesi ve başka anlamlarından ayırt edilebilmesi için kendisini çevreleyen ve karşılıklı ilişkide bulunduğu öteki öge veya öğelerle oluşturduğu bütün”* şeklinde tanımlamaktadır.

Bu yöntemin savunucularından Finkelstein'a (2001, s.4) göre; bağlam öğrencilerin konuyu anlamalarına yardımcı olmaktadır. Finkelstein'a göre bağlam, öğrenmenin temelinde yer almaktadır. Süreç içerisinde öğrenme ve öğretme sürecinde tamamlayıcı bir rol oynamaktadır. Öğrenciler, öğretim ortamında konuları bağlamdan öğrenir ve bağlamlara yeni bir mana yüklerler. Böylece öğrenciler kelimelerin sadece sözlükteki anlamlarını değil, farklı anlamlarını da öğrenmiş olacaktır. Bu durum öğrencilerin ana dili gelişimine olumlu katkı sağlayacaktır.

Günay (2007, s.479) bağlamı; bütünün içindeki farklı yer ve konumdaki bilgilerin birbirleriyle bağdaştırılması ile elde edilen çıkarımlar olarak tanımlamıştır. Bu doğrultuda öğrenciler kelimelerin sadece sözlükteki anlamlarını değil, farklı anlamlarını da öğrenmiş olacaktır. Bu durum öğrencilerin ana dillerindeki gelişimlerine olumlu katkı sağlayacaktır.

Bağlam temelli kelime öğretimi, bir kelimenin anlamını içinde geçtiği bağlamdan çıkarım yapılarak elde edildiği bir yöntemdir. Bağlam temelli öğretim kelime öğretiminde kullanılırken; kelimelerin bağlamlar yoluyla anlaşılması ve öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu yöntemin etkili bir şekilde yürütülebilmesi için, daha önce hazırlanmış hedef kelime listesi ve bağlamların tasarlanmış olması gerekmektedir. Bunların öğretimi için bağlamlar tasarlanır ve bağlamlarla ilişkilendirilerek öğretilir (Gür, 2014, s.246).

Oluşturulan metinlerde öğrenciler tüm kelimelerin anlamlarını bilemeyebilirler, anlamını bilmediği kelimeler olabilir. Metnin anlam bağlantılarını kurabilecek bağlam ipuçlarına gerek vardır. Bu bağlam ipuçları bilinmeyen kelimeleri cümle içinden çıkarmaya yarayarak metni daha kolay anlamaya yardımcı olabilir.

Flanigan (2007, s.252), yaygın olarak kullanılan bağlam ipuçlarını şu dört başlıkla ifade etmektedirler:

1- Betimleme-Tarif Yoluyla: Sözcük cümlenin içerisinde, açık bir şekilde tanımlanmıştır.

- ✓ *Hâkim, anlaşmazlığın çözümlenmesi için seçilen tarafsız kişi, suçlu hakkında hüküm verdi.*

2- Zıtlık (Karşıtlık) Yoluyla: Genellikle; *tersine, rağmen, oysa, , aksine,* gibi sözcüklerle bildirilir.

- ✓ *Jamaal'ın tertemiz odasının aksine, Jeffrey'in odası çok pisti.*
- ✓ *Melisa oldukça maharetli olmasına rağmen, onun kız kardeşi beceriksiz ve sakardı.*

3- Yakın (Benzer) Anlam Yoluyla: Benzer anlamları olan cümlelerde kullanılır.

- ✓ *Dal gibi kadın, öylesine zayıftı ki elbiseleri ona büyük geliyordu.*

4- Sonuca Ulaşma Yoluyla: Sözcüğün anlamı olduğu gibi tanımlanmaz, ancak bağlamdan çıkarılması gerekir.

- ✓ *Walt'un hırçın davranışları, rakibinin yere yığılmasına sebep oldu.*
- ✓ *Adam büyük balığı zıpkınla avladı; fakat adamın, deliği genişletmek ve balığı donmuş sudan dışarı çıkarmak için arkadaşına ihtiyacı vardı.*

Bağlam temelli öğrenme pek çok ülke araştırmacıları tarafından ilgi görmüş ve batıda Amerika ve İngiltere olmak üzere Almanya, Belçika, Yeni Zelanda, Hollanda, İskoçya, İsrail gibi pek çok ülke bağlam temelli öğrenmeyi kendi eğitim sistemleri içerisinde ve ihtiyaçları çerçevesinde adapte etmişlerdir (Acar ve Yaman, 2011, s.2).

Ülkemizde de çağın gereklerine ve bilimsel çalışmalara paralel olarak düzenlenen 2015 Türkçe Öğretim Programı'nda, kelimeleri kullanıldığı bağlam içinde anlamlandırma gibi becerilerin geliştirilmesi için bağlam temelli öğrenme yaklaşımına önem verilmiştir (MEB, 2015, s.13).

2.8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu kısımda, kelime hazinesi üzerine yapılan çalışmalar ve kelime öğretiminde bağlam temelli öğrenme yaklaşımının kullanıldığı yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar yer almaktadır.

2.8.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

ifi (1991), kelime serveti üzerine yaptığı bir çalışmasında kelime hazinesi hususunda detaylı bir araştırma yapmıştır. Öğrencilerden yazılı doküman toplayarak bu dokümanlardaki kelimelerden aktif sözcük listesi oluşturmuştur. ifi, ğrencilerin 60095 adet sözcük kullandıklarını, bu sözcüklerin çeşidinin 3916 olduğunu bulmuştur. ifi'nin bu çalışması, kelime hazinesini belirlemeye yönelik önemli araştırmalardan biridir.

Söylemez (2001), dil ğretiminde kelime ğretimi yöntemlerinden olan bağlama dayalı ve bağlam dışı kelime ğretimi yaklaşımlarını incelediği bir çalışmasında, öğrencilerin okuduklarını anlamalarında, kavramalarında ve kelime öğrenimine karşı olumlu düşünceler geliştirmelerinde bağlam temelli kelime öğretiminin önemli bir katkısının olduğunu tespit etmiştir.

Er (2001), bağlamsal tahmin tekniğinin vurgulanarak kelime öğretimindeki c tekniğin karşılaştırılması yolu ile yaptığı araştırmada, öğrencilerin anlamı bilinmeyen bir sözcük ile karşılaştıklarında sözcüğün anlamını tahmin etmeye çalışarak vardıkları sonucun, bağlamsal tahmin tekniğinin diğer yöntemlere oranla daha etkili ve üstün olduğunu ortaya çıkarmıştır.

nal (2003), bağlamın kelime öğrenimine katkısı üzerine yaptığı araştırmasında, bilinmeyen kelimelerin anlamlarını tahmin ederken öğrencilerin bağlam ipuçlarını nasıl kullanacaklarını öğrendiklerinde, bağlamdan tahmin stratejisinin öğrencilerin kelime seviyelerini artırıp artırmadığını araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, bağlamın kelime ğretiminde etkin ve belirgin bir katkısının olduğunu ve bağlam ile verilen ipuçlarının, anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamlarını tahmin etmede çok önemli olduğunu tespit etmiştir.

Karadağ'ın (2005), ilköğretim birinci kademe ğrencilerinin kelime hazinelerini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmasında, ğrencilerin Türkçe ders kitaplarındaki kelimeler ile sahip oldukları kelime hazinelerini sınıf seviyelerini dikkate alarak karşılaştırmıştır. Bu alışma 12 ayrı ilde yapılmış, veriler yazılı anlatım yoluyla toplanmış, bulguların değerlendirilmesinde illerin bağlı oldukları bölgeler göz

önünde bulundurulmuştur. Öğrencilerin ve kitapların kelime hazineleri incelenmiş, ortak olarak kullanılan kelimeler tespit edilmiş ve sonuç olarak ders kitaplarında öğrencilerin günlük hayatta sıkça kullandıkları kelimelerin yarıya yakınının bulunmadığı ortaya çıkartılmıştır. Ayrıca araştırma, Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasında, sınıf düzeylerine göre kelime kullanımına özen gösterilmediği sonucunu ortaya koymuştur.

Aksoy (2006), “*Bağlam içerisinde ve bağlam dışında kıyaslamalı kelime öğretimi*” adlı çalışmasında, kontrol ve deney grupları ile çalışmış olup, bağlam içerisinde kelime öğretilmesinin, kelimelerin bağlam haricinde öğretilmesinden büyük ölçüde daha verimli olduğunu tespit etmiştir.

Yıldırım (2006) bir araştırmasında, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında ilköğretim ikinci sınıf Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitaplarında kullanılan kelime öğretimi tekniklerini, bu tekniklerin uygulanma sayılarını, öğretilmesi hedeflenen kelimeleri ve bu kelimelerin sayılarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmasında tarama modelini kullanarak kitaplardaki kelime öğretimi ile ilgili etkinliklerin içerisinde sıkça başvurulan kelime öğretimi tekniklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu tekniklerin; bulmaca ile kelime öğretimi, cümle ve metin ortamındaki ipuçlarını kullanma, cümle kurma, cümlede kullanma, çağrışım ile kelime öğretimi, eşleştirme ile kelime öğretimi, gruplandırma ile kelime öğretimi, metin yazma, resimle kelime öğretimi, sözlük kullanma olduğunu belirlemiştir.

İpek (2006), 2004-2005 eğitim öğretim yılında Bursa ilinde yedi ilköğretim okulunun birinci, üçüncü ve beşinci sınıflarındaki öğrencilerle yaptığı “*İlköğretim Çağı Çocuklarında Kelime Dağarcığı Gelişimi*” isimli çalışmasında, sosyoekonomik düzey ve cinsiyetin öğrencilerin kelime kazanımlarına etkisini incelemiştir. Çalışmadaki verileri Peabody Resim-Kelime testi ile analiz eden İpek, dil gelişimi daha iyi olan çocukların sosyoekonomik düzeylerinin yüksek olduğunu vurgulamıştır. Kelime dağarcığı üzerinde cinsiyetin bir etkisinin olmadığını ortaya koyan araştırmacı, sınıf düzeyi arttıkça kelime hazinesinin de arttığını belirlemiştir.

İnce (2006), “*Türkçede Kelime Öğretimi*” adlı çalışmasında kelime öğretimini tüm yönleriyle incelemiş; dile ait ilk bilgileri, dil gelişimine etki eden faktörleri,

öğrenme kuramlarını, kelime öğretim yöntem tekniklerini uygulama örnekleri ile açıklamıştır. Çalışmasında, bağlamdan kelime öğretimi yönteminin önemini vurgulayarak kelime öğretiminde bu yöntemi kullanmanın kalıcı ve pratik olduğunu ifade etmiştir.

Karahan (2007), bir çalışmasında öğrencilerin üç ayrı türde (anı yazma, gezi yazısı, serbest konulu yazı) yazdıkları yazıları analiz edip beşinci sınıf öğrencilerinin kelime servetini tespit etmeye çalışmıştır. Kelime sayma ve sözlük oluşturma aşamaları bittikten sonra sözlükler türlere ve cinsiyete göre düzenlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, erkek ve kızların yazdıklarında toplam 18170 sözcük kullanıldığı, bu kelimelerden 2310 çeşit sözcük çıktığı görülmüştür. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin kullandıkları kelime türlerinin, erkek öğrencilerin kullandıkları kelime türlerinden çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Ortaşirici (2007), kelime öğretiminde anlam çıkarım yönetimi ile anlamı doğrudan verme yöntemlerinin akılda tutmaya etkisini araştırdığı çalışmasında, öğrencilerin bilmedikleri kelimelerin anlamlarını bağlam temelli yöntemle öğrenmelerinin, kelimenin anlamının sözlükten öğretilmesine oranla çok daha etkili ve başarılı sonuçlar verdiğini tespit etmiştir. Ayrıca grupların öntest, sontest sonuçlarına göre, anlam çıkarım yönteminin kelimenin anlamını sözlük aracılığıyla doğrudan verme yöntemine göre daha etkili olduğu ve bu yöntemle kelime öğrenen öğrencilerin kelime kazanımlarının daha üst seviyede ve kalıcı olduğunu ifade etmiştir.

Torun (2008), özgün canlandırma hikayelerle bağlam içinde dil öğrenimi ile ilgili yaptığı çalışmasının verilerini tutum ölçeği, açık uçlu anket ve kişisel görüşmeler aracılığıyla toplamıştır. Elde edilen veriler ışığında öğrencilerin canlandırma hikayelerle bağlam içinde dil öğrenimine karşı tutumlarının olumlu olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca çalışma, İngilizce öğretiminde bu yöntemin kullanılması halinde öğrencilerin yeni bir dil öğrenmeye karşı kaygılarının da azalacağını ortaya çıkarmıştır. Araştırmasında bağlam içinde özgün canlandırma hikayeler kullanmanın çocukların yabancı dil öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmelerindeki verimliliği ortaya koymuştur.

Yazanaoğlu (2011), kelime dağarcığı gelişiminin ilkököl birinci sınıflarda ilk okuma yazma başarısı ve sosyoekonomik düzey ile ilişkisini incelediği araştırmasında, ilkököl birinci sınıf öğrencilerinin okuma ve yazma ile kelime dağarcığı arasında belirgin bir fark olduğunu tespit etmiştir. Okuma-yazma öğreniminde kelime dağarcığının önemini ortaya koyan bu çalışma, kelime dağarcığı gelişmiş öğrencilerin gelişmemiş öğrencilere göre okuma-yazmada daha başarılı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Türkçe kitaplarının dil bilgisinden ziyade kelime kazanımına yönelik hazırlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Okyar (2012), farklı okuma bağlamlarının kelime kazanımına, kullanımına ve kalıcılığa etkisini araştırdığı çalışmasında, hedef kelimelerle farklı bağlam içinde karşılaşmanın mı yoksa kelimeleri sadece tek bağlamda görüp daha sonra onları bağlam dışında kelime listeleri halinde tekrar etmenin mi daha etkili olup olmayacağını araştırmıştır. Deney ve kontrol gruplarına öntest-sontest ve gecikmeli testin uygulandığı çalışmasının sonucunda, kelimelerle farklı bağlamlarda karşılaşmanın kelime kazanımı, kullanımı ve kelimelerin kalıcılığı açısından daha etkili olduğunu vurgulamıştır.

Bora (2013), bağlam içerisinde kelime öğretiminin aktif kelime hazinesini geliştirme üzerine etkisini deney ve kontrol grupları üzerinde uygulayarak araştırdığı çalışmasında, kontrol grubuna hedef kelimeler, ezberletme yoluyla; deney grubuna ise hedef kelimeler okuma parçaları üzerinde verilmiştir. Bağlamsal kelime öğrenme stratejileri ile öğrenen öğrencilerin, bu kelimeleri geleneksel yöntemlerle öğrenen öğrencilere oranla daha aktif olarak kullanabildikleri sonucuna ulaşmıştır.

Gür, Coşkun ve Sağlam (2013) bir çalışmada, ilkököl birinci sınıf haricindeki diğer sınıf düzeylerinde Türkçe ders kitapları incelemiş ve bu kitaplardaki sözcük dağarcıklarını ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda sınıf bazında kitaplardaki kelime sayılarının belirli oranlarda arttığını tespit etmişlerdir. Ayrıca incelenen kitapların öğrencileri yeni sözcüklerle tanıştırmada yetersiz olduklarını bulmuşlardır. Öğretmenlerin sözcük öğretiminde sadece sözlük yöntemini seçmemeleri gerektiğini ve yeni kelime türetme teknikleriyle; eş, zıt, yakın anlam gibi anlamsal ilişkilerle ve bir bağlam içinde verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Uygulama sonunda bağlamla öğrenilen kelimelerin daha kalıcı olduğu belirtmiştir.

Ayrıca öğrencilerin sözcük dağarcıklarının geliştirilmesi ve yeni kelime öğretimi hususlarında önerilerde bulunulmuştur.

Gür (2014), bağlamdan kelime öğretiminin ilkökul üçüncü sınıf öğrencilerinin kelime öğretiminde uygulanması ile ilgili yaptığı çalışmada, deney ve kontrol gruplarına uygulanan öntest ve sontest sonuçlarını t-Testi ile analiz etmiştir. Buna göre bağlamdan kelime öğreniminin kelimenin sözlükten bakılarak öğretilmesi yöntemine oranla çok daha etkili olduğu ve somut sonuçlar ortaya koyduğu tespit edilmiştir.

Göçer (2015), bir araştırmasında metin işleme sürecinde bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin öğrencilerin kelime hazinesini geliştirmedeki önemine vurgu yapmıştır. Ayrıca ilk kez karşılaşılan kelimelerin, anlamlarını bulmada bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin etkililiğine değinmiştir. Çalışma sonunda ise bağlam temelli kelime öğretiminin öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmelerine olumlu katkılar sağladığını tespit etmiştir.

2.8.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Thorndike “Teacher’s Word Book” adlı 1921 yılında basılan kitabında sözcük sıklıklarını belirleyerek 10000 sözcükten oluşan bir kelime listesi hazırlamıştır. Bu kitap, sözcük sıklığı amacıyla hazırlanan ilk eserdir denilebilir (Thorndike ve Lorge, 1944; akt. Kurudayıoğlu, 2005).

Chall (1987), okumada tanıma ve anlamın önemini belirttiği çalışmada, kelimeyi tanıma ve çözme yoluyla kelimeleri anlamlandırmanın öneminden bahsetmiştir. İlk üç sınıfta kelime tanımanın zorluğundan; dördüncü sınıftan itibaren ise kelimenin anlamını bilmenin zorluğundan bahsetmiştir. Kelime öğretiminde okumanın ve metinden anlam çıkarmanın önemini vurgulayarak, kelime öğretiminde bağlamdan öğretim yönteminin daha etkili olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin, metin ipuçlarını kullanarak bağlamdan kelime öğretimine ihtiyaç duyduklarını ve bu sebeple kelime öğretiminde bağlam temelli kelime öğretiminin değerli bir yöntem olduğunu vurgulamıştır.

Sternberg (1987), çoğu kelimenin bağlamdan öğrenileceğini ifade ettiği çalışmada, bildiğimiz çoğu kelimenin metin yoluyla öğrenildiğini belirtmiştir. Çalışmasının sonucunda, kelime öğretimi çalışmalarında bağlam içindeki bir metin yoluyla öğrenmenin çok verimli bir yöntem olduğundan bahsetmiştir.

Finkelstein (2001), bağlamın anlaşılması ve bağlamın öğrenme ile ilişkisi üzerinde durmuştur. Çalışmasında öğrencilerin öğrenmesini destekleyen ortamların oluşturulmasını savunmuştur. Öğrencilerin bir etkinliğe katılmaları için yeterli fırsatları ve gerekli kısıtlamaları olan ortamlar yaratıldığında bağlamların öğrencinin kavram öğrenmesini desteklediğini ifade etmiştir.

Nagy ve Herman (1987) çalışmalarında, kelime öğretiminde bazı ilkelerin okuduğunu anlamada öğrencilere yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu ilkelerin arasında; öğrencilere her kelime hakkında farklı bilgi sunulması, öğrencilerin önceki bilgileri arasında bağlantı kurmalarına yardımcı olunması ve kelime öğretim sürecinde bireyin işi yapan konumunda olması yer almaktadır.

Mc Keown ve Beck (1988), “*Kelime Hazinesi Öğrenme: Farklı Amaçlar İçin Farklı Yollar*” adlı çalışmalarında, kelime öğretiminde eğitim ortamları ve programların yapısının öneminden bahsetmişler ve kelime hazinesini geliştirmeye yönelik verilecek eğitimin gerekliliğinden bahsetmişlerdir.

Blachowicz ve Fisher (2004) araştırmalarında, öğrencilerin sözcük dağarcıklarını ve okumalarını geliştirmek için öğretmenlere etkinlikler tasarlamışlardır. Öğrencilerde kelimelere karşı ilgi uyandırmak, kelimelere yönelik tutumlarını olumlu yönde sağlamak, zengin bir kelime öğretimi yapabilmek için kelime oyunlarının öneminden bahsetmişlerdir.

Sitton (2005), “Elementary Spelling Program” ile anaokulundan ilköğretim sonuna kadar öğrencilere öğretilmesi gereken kelimeleri tespit etmiş ve bu işlem sırasında öğrencilerin sık kullandıkları kelimeler belirlenerek bu kelimeler sınıf seviyelerine göre düzenlenmiştir.

Flanigan ve Greenwood (2007), bağlamları tasarlama ve güçlendirme yöntemleri üzerine yaptıkları bir çalışmada, bilinmeyen bir sözcük ile karşılaşan öğrencilere nasıl yardımcı olacaklarını araştırmışlar ve öğretmen adaylarına bağlamı güçlendirmeyi tavsiye etmişlerdir. Greenwood ve Flanigan, bağlam yöntemiyle bilinmeyen bir kelimeyi öğrenmenin bağlamı güçlendirerek yapılacağını savunmuşlardır. Çalışmalarında kelimenin anlamını belirlerken öğrencilere bilinçli şekilde bağlamı güçlendirerek verdiklerini ifade etmişler ve bu yolla zayıf bağlamları güçlendirerek okuyucuya vermeyi önermişlerdir.

Besken ve Mulligan (2010), çalışmasında kelime öğretiminde bağlam stratejisinin verimli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca sözcüğün bağlam içinde anlamlı bir bütün olarak verilmesinin gerekliliğini ve anlamlı metinlerdeki kelimeleri anlamak için harcanan çabanın tek başına duyulan ve anlaşılabilir kelimeleri anlamak için harcanan çabadan daha az olduğunu ortaya koymuştur.

Literatür incelendiğinde, kelime hazinesi ve kelime öğretimi ile ilgili özellikle ülkemizde yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu alanda yapılacak çalışmalar; ana dili öğretiminin hedeflenen şekilde gerçekleşmesine, artan kelime sayısına paralel olarak toplumda iletişimin artmasına, ortak bir kültür birliğinin oluşmasına ve bu kültürün nesilden nesile aktarılmasına dolayısıyla Türk dilinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

3. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, veri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımlarına katkısının olup olmadığını belirlemek amacıyla nitel destekli nicel model kullanılmıştır.

Araştırmada, “*Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel*” desen kullanılmıştır. Bu desende öncelikle deney ve kontrol grupları belirlenir. Daha sonra iki grupta yer alan deneklerin, uygulama öncesinde bağımlı değişkenle ilgili ölçümleri alınır. Uygulama sürecinde ise etkisi test edilen deneysel işlem deney grubuna verilirken kontrol grubuna verilmez. Daha sonra gruplardaki deneklerin bağımlı değişkene ait ölçümleri aynı araç ya da eş değer form kullanılarak tekrar elde edilir. Son olarak ise tüm grupların ölçme sonuçları uygun tekniklerle karşılaştırılmalıdır (Büyüköztürk, 2014, s.205).

Ayrıca çalışmada, deney grubu öğrencilerinin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi hakkında düşüncelerini almak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşme tekniğinin uygulanmasından dolayı çalışma nitel destekli bir çalışmadır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir

anlayışla sosyal olguları bağılı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.19). Nitel çalışmalara katılanlardan toplanan verilerin, doğal ortamlarda katılımcılardan gözlem ve görüşmeler yoluyla elde edilen düşünce ve algıların yansıtılmasının, katılımcıların ait oldukları grup ile ilgili bilgi edinilmesi açısından önemlidir (Creswell, 2007).

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Bu çalışmada farklı iki grup ile çalışılmıştır. Birinci grup, 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında Aydın ili Germencik/Ortaklar Mehmet Hüseyin Öncel İlkokulu'nda dördüncü sınıfta öğrenim gören ve uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 25 deney grubu ve 25 kontrol grubu olmak üzere toplam 50 öğrenciden oluşmaktadır. Deneysel çalışmaların sonuçlarını etkileyecek faktörleri kontrol altına alabilmek amacıyla, okul zümre öğretmenlerinin ortak görüşü ile bilişsel hazırbulunuşluk düzeyleri birbirine yakın olan iki sınıf seçilmiştir.

Uygun örnekleme yönteminde araştırmacı, ihtiyacı olduğu bir gruba ulaşana kadar, en kolay erişilebilir yanıtlayıcılarla çalışır ya da en erişilebilir ve en üst düzey çeşitlilik sağlayacak bir durum, örnek üzerinde araştırır (Cohen ve Manion, 1989; Ravid, 1994; Akt: Büyüköztürk, 2014, s.92). Bu çalışmayı yürüten araştırmacı, kolay ulaşılabilir olması sebebiyle daha rahat bir çalışma ortamı sağlayabilmek ve nitelikli veriler elde edebilmek için çalışma grubunu sınıf öğretmeni olarak görev yaptığı okulundan seçmiştir.

İkinci çalışma grubunu ise bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi ile ilgili görüşme yapılan deney grubundan 25 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARININ GELİŞTİRİLMESİ

Araştırmada üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır: Bu araçlar, öntest formu, sontest ve kalıcılık formu, yarı yapılandırılmış görüşme formudur.

Bu araçlardan ilki, öntest verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen, öğrencilerin hedef kelimeleri cümle içinde kullanmalarını gerektiren üçlü

likert formudur (Ek-2). Bu formun geliştirilmesi aşamasında, alan uzmanlarından veri toplama aracının öğrencilerin öntest bilgilerini ölçmesi bakımından yeterli olduğu görüşü alınmıştır. Formda başlangıçta 15 kelime olup öntest uygulandıktan sonra öğrencilerin anlamını bildikleri kelimelerin formdan çıkarılması ile öntest formundaki kelime sayısı 10 kelimeye düşürülerek form yeniden düzenlenmiştir (Ek-3).

Her hedef kelime ile ilgili kurulan cümlenin not karşılığı; yanlış (0), kısmen doğru (1), doğru (2) olarak üçlü likert formda belirtilmiştir. Öntestten alınabilecek en yüksek 20, en düşük ise 0 (sıfır) puan olarak belirtilmiştir. Öğrencilerin formdan aldıkları puanların yüzölçüm karşılığı ise: $[(\text{Alınan Puan} / \text{Alınabilecek En Yüksek Puan}) \times 100]$ olarak hesaplanmıştır.

Örneğin; formdaki 10 kelimenin beş tanesini doğru olarak bilen bir öğrenci öntestten toplam 10 (5x2) puan almaktadır. Bu öğrencinin aldığı 10 puanın yüzölçüm karşılığı ise $(10/20) \times 100 = 50$ puan olarak hesaplanmıştır.

İkinci veri toplama aracı ise sontest ve kalıcılık formudur (Ek-4). Öğrencilerin anlamını bildikleri kelimelerin formdan çıkarılması ile kelime sayısı on kelimeye düşürülen bu formda cümlelerin not karşılığı; yanlış (0), kısmen doğru (1), doğru (2) olarak üçlü likert formda belirtilmiştir. Öğrencilerin aldıkları puanların yüzölçüm dönüşümü öntest formundaki gibidir. Sontest formu ve kalıcılık formu birbirinin aynısıdır. Sontest formu, öğrenilen kelimelerin kalıcılığının ölçülebilmesi amacıyla sontestin uygulanmasının ardından dört hafta sonra öğrencilere kalıcılık formu (Ek-5) olarak tekrar uygulanmıştır.

Üçüncü veri toplama aracı ise, ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi hakkındaki düşüncelerini belirlemeyi amaçlayan ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formudur (Ek-6). Görüşme tekniğinde, görüşme soruları önceden araştırmacı tarafından hazırlanır; ancak görüşme esnasında esneklik sağlanarak soruların yeniden düzenlenmesine müsamaha gösterir (Ekiz, 2009, s.63). Bu görüşme formunda öğrencilere şu sorular yöneltilmiştir:

- ✓ Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle yeni kelimeler öğrenmek sizce nasıldı?

- ✓ Bu yöntemle kelime öğrenmenin hoşunuza giden yönleri nelerdir?
- ✓ Eğer varsa, bu yöntemle kelime öğrenmenin sizi zorlayan yönleri nelerdir?

Ayrıca yapılan görüşme esnasında öğrenci görüşleri alınırken, görüşmenin gidişatı doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formuna aşağıdaki soru ilave edilmiştir.

- ✓ Bu yöntemle kelime öğrenmeye devam etmek ister misiniz? Neden?

Görüşme formundaki soruların çalışmanın amacına uygun olup olmadığını belirlemek için iki alan uzmanına danışılmış ve alan uzmanları soruların araştırmanın amacına uygun olduğunu belirtmişlerdir. Buradan elde edilen veriler tematik kodlama tekniği ile yorumlanmıştır. Araştırma verileri, öğrenci ifadelerinden doğrudan alıntılar ile raporlaştırılmıştır. Katılımcıların gizliliği için her bir öğrenciye bir kod verilmiştir (Ö1: Öğrenci 1, gibi).

3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırmada kullanılacak olan veri toplama araçlarının uygulanması için Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ile Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü arasında yazışma yapılmış ve araştırma izni alınmıştır. Daha sonra çalışmanın yürütüleceği Germencik/Ortaklar Mehmet Hüseyin Öncel İlkokulu'nda beş şubesi olan dördüncü sınıflardan, zümre öğretmenlerinin ortak görüşü ile akademik başarısı birbirine denk iki sınıf (deney ve kontrol grupları) belirlenmiştir. Bunun amacı, yapılacak deneysel çalışmanın sonuçlarını etkileyebilecek faktörlerin mümkün olduğunca kontrol altına alınmak istenmesidir. Bu amaçla grupların bilişsel hazırbulunuşluk düzeylerinin birbirine yakın seçilmesi uygun görülmüştür.

Daha sonra öğrencilere bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi uygulanarak öğretilecek hedef kelimeler ve bu kelimelerin kullanılacağı bağlamlar tasarlanmıştır. Araştırmacı, iki alan uzmanı ile birlikte “uzay” teması ile ilgili hedef kelimelerin öğretilmesine karar vermiştir. Bunun sebebi, araştırmanın yapılması planlanan ilkokuldaki öğrencilerin sosyokültürel durumları göz önünde bulundurularak, “uzay” ile ilgili kavramlara pek aşina olmadıkları ve bu kavramlara ait kelimelerin çoğunluğunu bilmediklerinin düşünülmesidir.

Çalışılacak bağlam “uzay” bağlamı olarak belirlendikten sonra, bu bağlamla ilgili hedef kelimeler belirlenmiş ve hedef kelimelerin içinde geçtiği metinler tasarlanmaya başlanmıştır. 2015 Türkçe Öğretim Programı’nda, ders ve öğretmen kılavuz kitabına alınacak metinlerin nitelikleri belirtilmiştir. Bu nitelikler arasında, alanında kendini kanıtlamış yazar ve eserler arasından edebî özellik taşıyan metinlerin alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca seçilen metinlerin, öğrencilerin duygularını, düşüncelerini ve hayal dünyalarını geliştirecek bilgi, beceri düzeylerini artıracak nitelikte olması vurgulanmıştır (MEB, 2015, s.8).

Bağlamların tasarlanmasında TÜBİTAK Popüler Bilim Yayınları’ndan Meraklı Minik Dergisi’nin 5, 32, 46, 67, 79 ve 106 numaralı sayılarından ve MEB üçüncü ve dördüncü sınıf fen bilimleri öğrenci ders ve çalışma kitaplarından yararlanılmıştır. 20 kelimedenden oluşturulan hedef kelime listesi, araştırmacı ve alan uzmanlarının elemesi sonucu 15 kelimeye düşürülerek “teleskop, astronot, gezegen, krater, gözlemevi, asteroit, atmosfer, uzay mekiği, meteor, yörünge, uydu, galaksi, uzay istasyonu, uzay, samanyolu” olarak belirlenmiştir.

Daha sonra, öğrencilere araştırmanın amacı ve kullanılacak ölçme araçlarının nasıl cevaplandırılacağı hakkında gerekli açıklamalar yapılmış, bağlam temelli kelime öğretimi ve uygulanacak çalışma ile ilgili bilgiler verilmiştir. Çalışma, araştırmacının denetiminde deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere okul ders saatleri içerisinde uygulanmıştır.

Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi, öğrenciye kelimeyi doğrudan öğretmekten ziyade öğrencinin kelimeyi cümle içinde tanımasını ve anlamını çıkarmasını gerektiren bir yöntemdir. Bu sebeple öğrencinin bağlam içinde öğrendiği bir kelimeyi, kendisinin kuracağı bir cümle ile kullanıp kullanmadığını tespit etmek asıl amaçtır. Bu amaç doğrultusunda öntest-sontest veri toplama araçlarında öğrencilerden hedef kelimelerin anlamlarını yazmaları istenmemiş; sadece cümle içinde kullanmaları istenmiştir.

Öğrencilerin hedef kelimeleri cümle içinde kullanmalarını gerektirecek üçlü likert form uygulanarak öntestlerin sonuçları alınmıştır. Yapılan öntestler sonucunda öğrencilerin “astronot, gezegen, atmosfer, uzay mekiği ve uzay” kavramlarını

bildikleri tespit edilmiştir. Bu sebeple çalışmadan bu beş kelime çıkarılarak araştırmacı ve alan uzmanları tarafından diğer on kelime ile çalışmaya devam edilmesine karar verilmiştir.

Öntest uygulandıktan dört hafta sonra bu kelimeler, “*Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi*” ile öğrencilere farklı günlerde toplam on ders saatinde uygulanmıştır. Deney grubuna, bağlam içerisinde hedef kelimeler geçtiğinde, öğrencilere sözcüğün anlamını tahmin etmeleri amacıyla ara ara ipuçları verilerek yönlendirmeler yapılmış, kelimelerin bağlam içindeki anlamlarını bulmalarına olanak tanınmıştır. Bu sayede, öğrencilerin hedef kelimelerin anlamlarını tahmin etme sürecinde etkin olup derse katılmaları sağlanarak, işi yapan ve sonuca giden konumunda olmaları için fırsat verilerek derse yönelik ilgilerinin artması sağlanmıştır. Ayrıca anlamı keşfedilen sözcüğün daha iyi kavranmasına, zihinde yapılandırılmasına ve öğrenmenin kalıcı olmasına yardımcı olunmuştur. Kontrol grubuna ise hedef kelimeler, sözlükten buldurularak anlamlarını defterlerine yazma ve cümle içinde kullanma gibi geleneksel yöntemler uygulanarak farklı günlerde toplam on ders saatinde verilmiştir.

Dört hafta sonra aynı gruplara aynı ölçme aracı ile sontestler uygulanmış, öntest ve sontest verileri karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Sontestin uygulanmasındaki öncelikli amaç, deney grubuna uygulanan bağlamdan öğretim yöntemi ile kontrol grubuna uygulanan alışılmış sözlükle kelime öğretimi yöntemlerinden hangisinin ne düzeyde daha başarılı olduğunu belirlemektir.

Sontestlerin uygulanmasından dört hafta sonra ise, bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle öğrenilen kelimelerin kalıcılığını ölçmek amacıyla, deney grubu öğrencilerine daha önce sontest olarak uygulanan veri toplama aracı tekrar uygulanmıştır. Böylece, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin kelime kazanımında kalıcılığa katkısı belirlenmeye çalışılmıştır.

Son olarak deney grubu öğrencilerine, bağlam temelli kelime öğretimi ile ilgili düşüncelerini öğrenmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formunu içtenlikle doldurmalarını sağlamak amacıyla öğrencilerden isimlerini yazmaları istenmemiş ve formdaki bilgilerin sadece bilimsel çalışma

amacıyla kullanılacağı vurgulanmıştır. Ayrıca öğrencilere görüşme formunun amacı anlatılmış ve formda yer alan sorularla ilgili gerekli açıklamalar yapılarak görüşme formunun sağlıklı bir şekilde uygulanması sağlanmıştır.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Veri analizi temel olarak üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin öğrencilerin kelime kazanımları üzerinde etkisinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla öntest ve sontest yoluyla ulaşılan veriler, bağımlı örneklem t-testi ile analiz edilmiştir.

İkinci aşamada, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin öğrencilerin kelime kazanımları üzerinde kalıcılığa katkısının olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan kalıcılık testi verileri, pearson momentler çarpımı korelasyonu ile analiz edilmiştir.

Son olarak, deney grubu öğrencilerine bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi hakkındaki düşüncelerini öğrenmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Buradan elde edilen veriler tematik kodlama tekniği ile yorumlanarak araştırma verileri öğrenci ifadelerinden doğrudan alıntılar ile raporlaştırılmıştır. Katılımcıların gizliliği için her bir öğrenciye bir kod verilmiştir (Ö1: Öğrenci 1, gibi).

4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma sonucu ulaşılan veriler ışığında bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlar, araştırmadaki alt problemlerin sırası dikkate alınarak tablolarla ve şekillerle sunulmuştur.

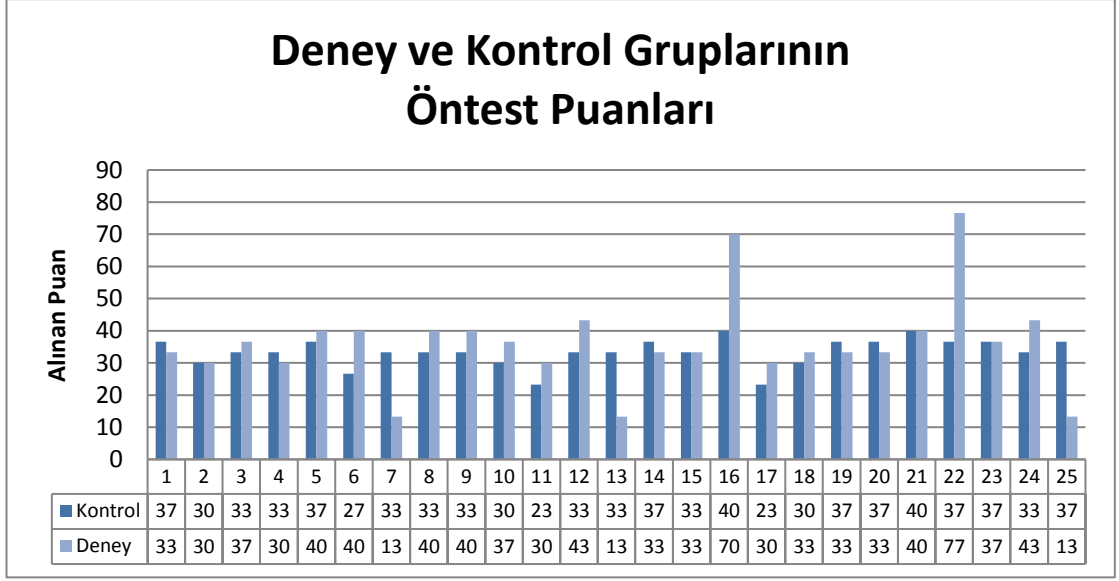
Alt problemlerle ilgili bulgu ve yorumlara geçilmeden önce deneysel desenli testlerdeki temel kabullerden biri olan deney ve kontrol gruplarının denkliliği hakkında fikir edinebilmek amacıyla deney ve kontrol gruplarına uygulanan öntest sonuçları bağımlı örneklem t-Testi ile karşılaştırılmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Grupların Denkliliği İçin Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Öntestlere Ait t-Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kontrol Öntest	25	33,4280	4,34957	24	-0,995	,330
Deney Öntest	25	36,1080	14,3172			

Tablo 5 incelendiğinde, kontrol grubunun öntest puanlarının ortalaması (\bar{X} :33,4280), deney grubunun öntest puanlarının ortalaması ise (\bar{X} :36,1080) olarak bulunmuştur. Analiz sonuçlarına göre tüm grupların öntestlerden aldıkları puanların farkı, istatistiksel olarak anlamlı değildir (t:-0,995, p>.05).

Deney ve kontrol gruplarının öntestlerinin karşılaştırılması sonucu aradaki farkın daha net anlaşılması amacıyla Tablo 5’deki durum Şekil 4’te grafikte daha detaylı olarak gösterilmiştir.

Şekil 4. Deney ve Kontrol Gruplarına Ait Öntest Puan Grafiği

Bu bulgulara bakılarak her iki grubun da öntest puanlarının birbirine yakın olduğu, dolayısıyla araştırmanın uygulanmasına başlanmadan önce grupların bilişsel hazırbulunuşluk düzeylerinin birbirine yakın olduğu ve grupların birbirine benzer özelliklerde olduğu yorumu yapılabilir.

Ünal'ın (2003), bağlamın kelime öğrenme üzerinde katkısını araştırdığı çalışmasındaki grupların öntestlerine ait bulgular, bu araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Ünal, deney ve kontrol gruplarının öntest puanlarını t-Testi ile karşılaştırmış ve deney grubunun öntest puan ortalamasını (\bar{X} :50,45), kontrol grubunun öntest puan ortalamasını ise (\bar{X} :54,03) olarak tespit etmiştir. Ünal'ın çalışmasındaki bu verilere bakıldığında, deney ve kontrol gruplarına ait verilerden elde edilen sonuçların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ünal'ın çalışmasındaki bu sonuçların, bu çalışmadaki deney ve kontrol gruplarının denkliği için uygulanan öntestlere ait t-Testi sonuçları ile benzerlik göstermekte olduğu söylenebilir.

Araştırmacı, deney ve kontrol gruplarının arasındaki bu denkliği sağlayabilmek için veri toplama sürecinin başında, çalışmanın yürütüleceği okulda, beş şubesi olan dördüncü sınıflardan zümre öğretmenlerinin ortak görüşü ile akademik başarısı birbirine denk iki sınıf belirlemiştir. Deneysel çalışmalarda dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biri olan; araştırma sonuçlarını etkileyebilecek faktörlerin kontrol

altına alınması durumu, bu çalışmada bilişsel hazırbulunuşlukları ve başlangıç durumları birbirine denk katılımcıların seçilmesi ile göz ardı edilmemiştir denilebilir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan “*Bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımlarına katkısı var mıdır?*” sorusuna ait bulgular tablo ve grafik yardımıyla verilmiştir.

Kontrol Grubuna Ait Öntest-Sontest Puan Sonuçlarının Karşılaştırılması

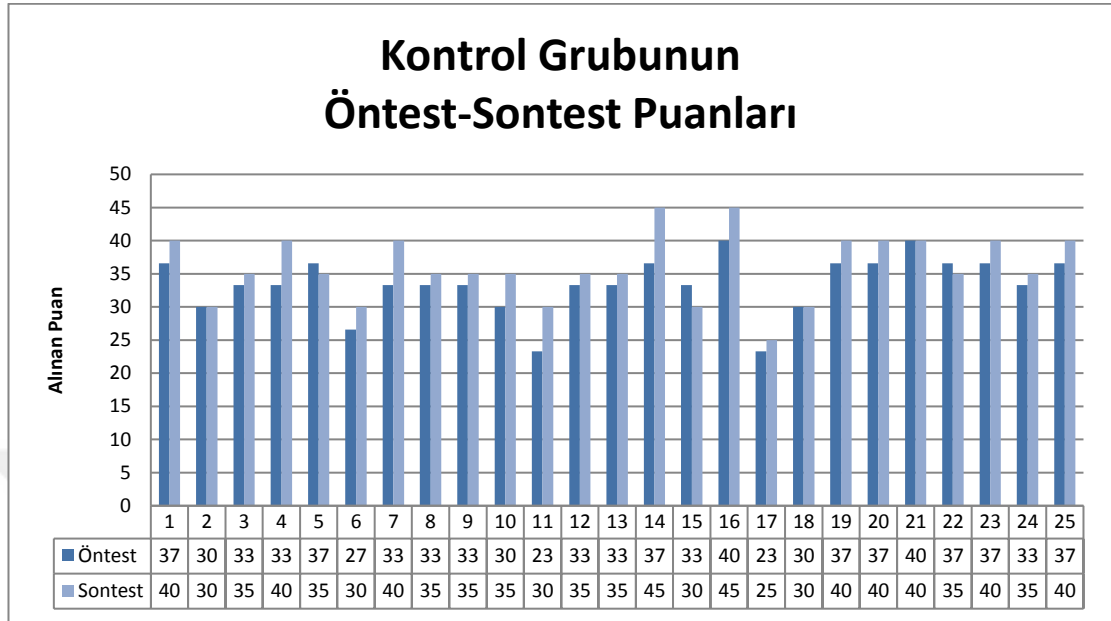
Bu alt probleme cevap bulabilmek amacıyla, kelimenin anlamına sözlükten bakıp yazdırarak yapılan geleneksel kelime öğretiminin uygulandığı kontrol grubuna ait öntest ve sontestlerin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılan bağımlı örneklem t-Testi sonuçlarına Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sözlük Yöntemiyle Kelime Kazanım Düzeylerini Karşılaştırmak İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	SS	Sd	t	p
Kontrol Öntest	25	33,4280	4,34957	24	-4,506	,000
Kontrol Sontest	25	36,0000	5,00000			

Tablo 6 incelendiğinde, kontrol grubu öğrencilerinin kelimenin anlamına sözlükten bakıp yazdırarak yapılan kelime öğretimi yöntemi ile kelime kazanım düzeylerinin karşılaştırılması için yapılan bağımlı gruplar t-testi sonucunda, öntest (\bar{X} : 33,4280) ve sontest (\bar{X} : 36,0000) puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur (p 0,000 < 0,005). Bu bulguya göre, kontrol grubunun kelimelerin anlamlarının öğrenilmesine ilişkin öntest ve sontest puanları arasında sayısal olarak bir fark olmasına rağmen, bu farkın istatistikî olarak anlamlı olmadığı söylenebilir.

Kontrol grubundaki öğrencilerin öntest ve sontestleri arasındaki farkın daha net anlaşılması için Tablo 6'daki durum aşağıda Şekil 5'te daha detaylı olarak gösterilmiştir.

Şekil 5. Kontrol Grubuna Ait Öntest-Sontest Puan Grafiği

Bu verilere göre, kelimenin anlamına sözlükten bakıp yazdırarak yapılan kelime öğretimi, kontrol grubu öğrencilerinin kelime kazanım düzeyleri üzerinde az da olsa artırıcı bir etkide bulunmuştur denilebilir.

Aksoy (2006)'un bağlam içerisinde ve bağlam dışında kıyaslamalı kelime öğretimi üzerine yaptığı araştırmasındaki kontrol grubunun öntest ve sontest verilerinin sonuçları, bu çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Aksoy'un, deney grubuna kelimelerin bağlam içerisinde öğretildiği, kontrol grubuna ise kelimelerin bağlamdan izole edilerek öğretildiği çalışmasının verileri t-Testi ile analiz edilmiş olup kontrol grubunun öntest sonuçları ($\bar{X} : 17,28$), sontest sonuçları ise ($\bar{X} : 20,44$) olarak bulunmuştur. Verilerden de anlaşılacağı üzere, bağlam dışında kelime öğretimi çalışmalarının az da olsa kelime öğrenmeye katkısının olduğu söylenebilir.

Bu sonuçlar, bu araştırmadaki kontrol grubuna uygulanan kelimenin anlamını sözlükten buldurup deftere yazdırma yolu ile yapılan kelime öğretimi yönteminin, öğrencilerin kelime kazanım düzeyleri üzerinde az da olsa artırıcı bir etkide bulunduğu sonucu ile benzerdir.

Acar ve Yaman'ın (2011), bağlam temelli öğrenmenin öğrencilerin bilgi düzeylerine etkisini araştırdığı çalışmasından elde edilen kontrol grubuna ait veri sonuçları, bu araştırmadaki veri sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Çalışmada deney grubunda dersler çeşitli bağlamlar esas alınarak hazırlanan içeriklerle işlenmiş, kontrol grubuna geleneksel anlatım ve soru-cevap şeklinde aktarılmıştır. Kontrol grubuna araştırmanın öncesinde ve sonrasında bilgi testi öntest ve sontest olarak uygulanmıştır. Elde edilen puanların ortalamaları arasındaki fark bağımlı gruplarda t-testi ile incelenmiştir.

Kontrol grubunun Bilgi-1 testinin öntest ve sontest sonuçları sırasıyla ($\bar{X} : 4,65$) ve ($\bar{X} : 4,78$)'dir. Bilgi-2 testinin öntest ve sontest sonuçları sırasıyla ($\bar{X} : 3,30$) ve ($\bar{X} : 4,05$)'dir. Bilgi-3 testinin öntest ve sontest sonuçları ise sırasıyla ($\bar{X} : 1,41$) ve ($\bar{X} : 1,56$)'dir. Bu bulgular doğrultusunda kontrol grubunun öntest ve sontest puanları arasındaki belirgin olmayan artış, bu araştırmadaki kontrol grubunun öntest ve sontestleri arasındaki artış ile benzerlik göstermektedir. Her iki çalışmada da geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol gruplarına ait veri sonuçlarına bakarak; öntest ve sontestler arasında çok fazla artış görülmemiştir denilebilir.

Deney Grubuna Ait Öntest-Sontest Puan Sonuçlarının Karşılaştırılması

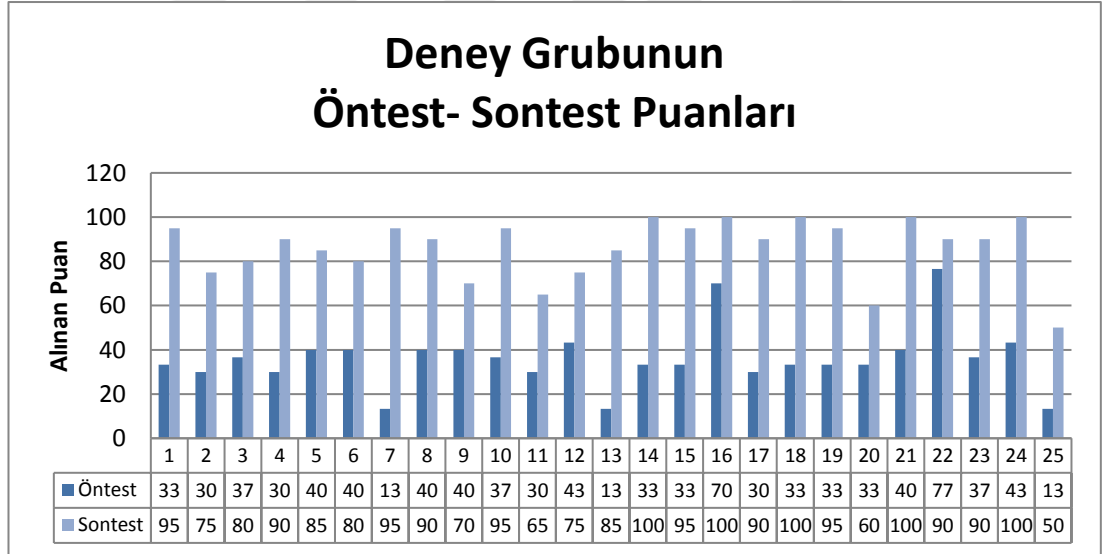
Araştırmanın birinci alt problemi olan “*Bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımlarına katkısı var mıdır?*” sorusuna cevap bulabilmek amacıyla bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin uygulandığı deney grubunun, öntest ve sontest puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için kullanılan bağımlı örneklem t-Testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Deney Grubu Öğrencilerinin Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemiyle Kelime Kazanım Düzeylerini Karşılaştırmak İçin Yapılan t-Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Deney Öntest	25	36,1080	14,03172	24	-15,177	,000
Deney Sontest	25	86,0000	13,61678			

Tablo 7 incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime kazanım düzeylerinin karşılaştırılması amacıyla kullanılan bağımlı gruplar t-Testi sonrasında öntest (\bar{X} :36,1080) ve sontest (\bar{X} :86,0000) puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (p 0,000< 0,005).

Deney grubundaki öğrencilerin öntest ve sontestleri arasındaki farkın daha net anlaşılması için Tablo 7’deki durum aşağıda Şekil 6’da daha detaylı olarak gösterilmiştir.

Şekil 6. Deney Grubuna Ait Öntest-Sontest Puan Grafiği

Bu bulgular ışığında, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, deney grubu öğrencilerinin kelime kazanım düzeyleri üzerinde artırıcı bir etkisinin olduğu söylenebilir.

Söylemez’ in (2001), bağlam içinde kelime öğretimi ile ilgili yaptığı araştırmasından elde edilen verilerin sonuçları, bu çalışmanın sonuçları ile benzerlik

göstermektedir. Söylemez, çalışmasında deney grubunun öntest puanları (\bar{X} :50,185) ile sontest puanları (\bar{X} :74,074) arasında bu çalışmada da olduğu gibi belirgin bir fark bulmuştur. Bu fark, deney grubuna uygulanan bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, öğrencilerin kelime kazanımlarına katkı sağladığı şeklinde yorumlanabilir.

Ayrıca Kıvanç'ın (2003), bağlamli ve bağlamsız sözcük öğretim tekniklerinin sözcük öğrenimine etkilerini araştırdığı çalışmasının verilerinin sonuçları, bu çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Kıvanç, deney ve kontrol gruplarından öntest ve sontestsler aracılığıyla topladığı verileri SPSS programı kullanarak t-testleri ve Mann Whitney U-testleri ile analiz etmiştir. Analiz sonuçları doğrultusunda, deney grubunun öntest puanları (\bar{X} :39, 00) ile sontest puanları (\bar{X} :54,15) arasında belirgin bir fark bulmuştur. Bulunan fark, deney grubuna uygulanan bağlamli sözcük öğretiminin sözcük öğretimine olumlu bir etki sağladığı şeklinde yorumlanabilir

Deney ve Kontrol Gruplarına Ait Sontest Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırmanın birinci alt problemi olan “*Bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımlarına katkısı var mıdır?*” sorusunun cevabını bulabilmek için deney ve kontrol gruplarının sontestleri arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için kullanılan bağımlı örneklem t-Testi sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

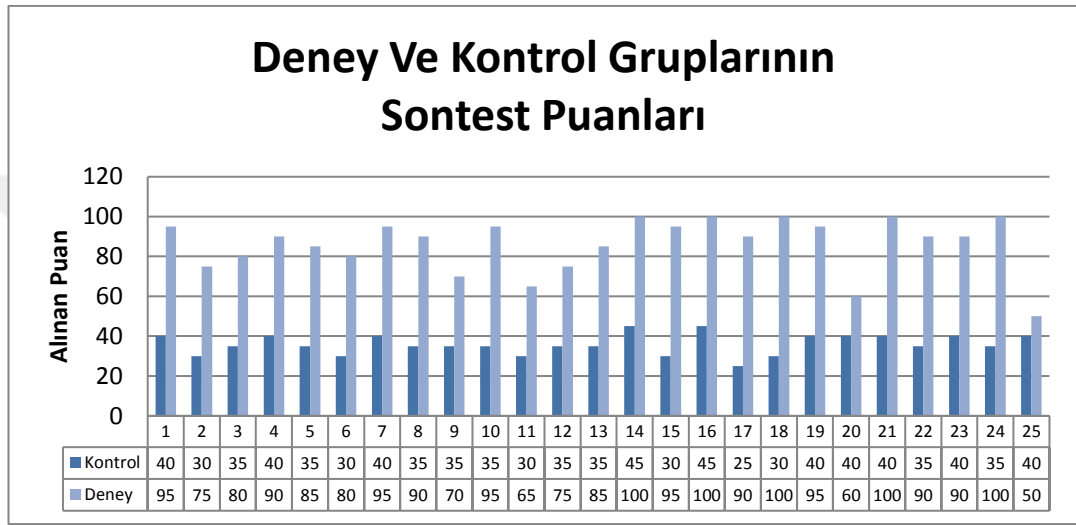
Tablo 8. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kelime Kazanım Düzeylerini Karşılaştırmak için Yapılan t-Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kontrol Sontest	25	36,0000	5,00000	24	-18,157	,000
Deney Sontest	25	86,0000	13,61678			

Tablo 8 incelendiğinde, kontrol grubu öğrencilerinin sontest puan ortalamaları (\bar{X} :36,0000); deney grubu öğrencilerinin sontest puan ortalamaları ise (\bar{X} :86,0000) olarak tespit edilmiştir. Grupların kelime kazanım düzeylerinin karşılaştırılması

amacıyla uygulanan bağımlı gruplar t-Testi sonrasında her iki grubun sontestleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır (t: -18,157, p<. 01). Bu bulguya göre, grupların sontest puanları arasında tespit edilen sayısal fark, deney grubu lehine anlamlıdır.

Deney ve kontrol gruplarının sontestleri arasındaki farkın daha net anlaşılması için Tablo 8’deki durum aşağıda Şekil 7’de daha detaylı olarak gösterilmiştir.

Şekil 7. Deney ve Kontrol Gruplarına Ait Sontest Puan Grafiği

Bu bulgu, deney grubu öğrencilerinin sontestlerden aldıkları puanların ortalamasının, kontrol grubu öğrencilerinin sontest puanlarından daha yüksek olduğu, deney grubundaki öğrencilerin daha başarılı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Başka bir ifadeyle, deney grubu öğrencilerine uygulanan bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi, kontrol grubu öğrencilerine kelimenin anlamına sözlükten bakıp yazdırarak yapılan kelime öğretiminden daha başarılı olmuştur denilebilir.

Gür’ün (2014), bağlam temelli kelime öğretiminin ilkokul üçüncü sınıf öğrencilerine kelime öğretiminde kullanılması ile ilgili yaptığı araştırmasından elde ettiği veriler, bu çalışmanın verileri ile benzerlik göstermektedir. Gür, çalışmasında kontrol grubunun sontest puanları (\bar{X} :50,33) ile deney grubunun sontest puanları (\bar{X} :71,41) arasında, bu çalışmada da olduğu gibi deney grubu lehine belirgin bir fark bulmuştur.

Bora'nın (2013), bağlam içerisinde kelime öğrenmenin aktif kelime dağarcığını geliştirme üzerine etkisini incelediği araştırmasından elde edilen verilerin sonuçları, bu çalışmanın sonuçlarını ile benzerdir. Bora'nın araştırmasındaki deney ve kontrol gruplarının t-testinden elde edilen genel ölçek puanlarına göre; kontrol grubunun puan ortalaması (\bar{X} :6,8095), deney grubunun puan ortalamaları ise (\bar{X} :21,3810) olarak tespit edilmiştir.

Bu bulgulara dayanarak Bora, bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi uygulanan deney grubunun, kontrol grubuna göre başarılı olduğunu belirlemiş ve bu çalışmadaki gibi iki grup arasında belirgin farklılığın olduğunu bulmuştur. Araştırmada, bağlama dayalı kelime öğretiminin öğrencilerin aktif kelime dağarcığını geliştirme üzerine etkisinin olduğu tespit edilerek, kelimeleri bağlamsal kelime öğretimi yöntemi ile öğrenen öğrencilerin daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karslı ve Yiğit (2015) tarafından deney grubuna bağlam temelli öğrenme yaklaşımına uygun etkinliklerle ve kontrol grubuna ise geleneksel yaklaşıma uygun olarak işlenen derste yapılan araştırmanın sonuçları, bu çalışmadaki sonuç ile benzerlik göstermektedir. Deney ve kontrol gruplarının sınıfta puan ortalamalarına göre Mann-Whitney U Testi sonuçları; kontrol grubunun sıra ortalaması (\bar{X} :11,66), deney grubunun sıra ortalaması (\bar{X} :22,69) olarak bulunmuştur. Deney ve kontrol gruplarının sınıfta sonuçları doğrultusunda bağlam temelli öğrenim lehine çıkan sonuç, bu çalışmadaki bağlam temelli öğrenimin etkililiği sonuc ile benzerlik göstermektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, kelime kazanımında kalıcılığa etkisi nasıldır?” sorusuna ait bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Deney Grubu Öğrencilerinin Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemiyle Kelime Kazanımında Kalıcılık Düzeylerinin Belirlenmesi İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları

		Deney Kalıcılık
Deney Sontest	r	,833(**)
	p	,000
	N	25

**İşaretli korelasyonlar (.01) düzeyinde anlamlıdır.

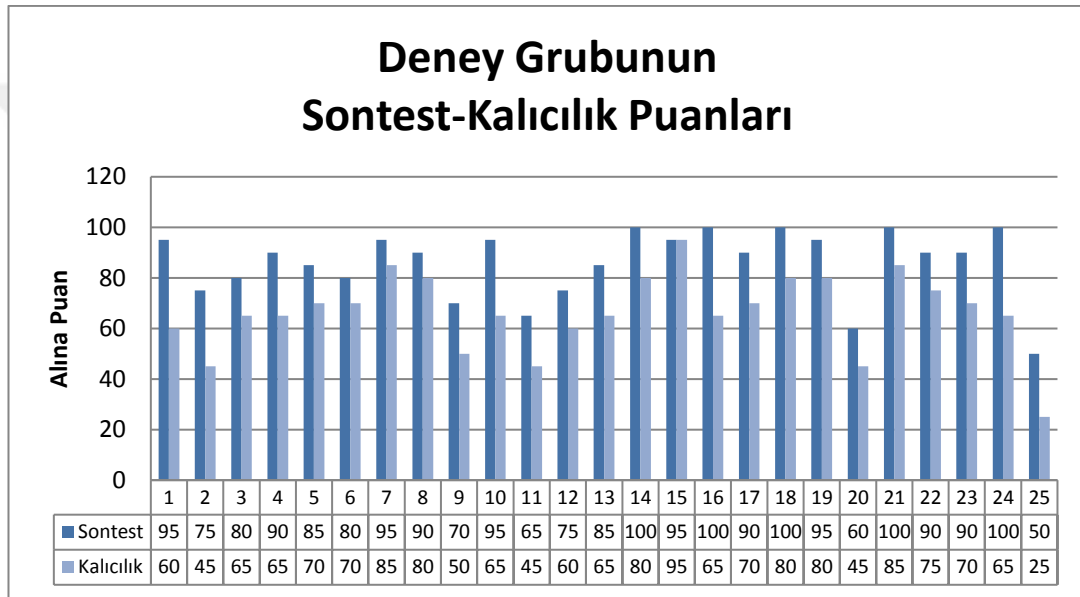
Bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin kelime kazanımında kalıcılığının değerlendirilmesi amacıyla deney grubunda yer alan öğrencilere, dört haftalık bir aranın ardından kalıcılık testi uygulanmıştır. Kalıcılık testinden elde edilen sonuç ile deney grubuna ait sontest puanları arasındaki ilişkinin analizi amacıyla pearson momentler çarpımı korelasyon analizi uygulanmıştır (Tablo 9). Yapılan analizden elde edilen sonuçlara göre, deney grubuna ait sontest puan ortalaması (\bar{X} : 86,00) ile kalıcılık testi puan ortalaması (\bar{X} : 66,40) arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif ve yüksek düzeyde bir korelasyon mevcuttur (r: 0,833, p<.01).

Kalıcılık testi puanlarının (\bar{X} : 66,4000), öntest puan ortalamalarından (\bar{X} :36,1080) yüksek; sontest puan ortalamalarından (\bar{X} : 86,0000) ise bir miktar düşük olması ve sontest ile kalıcılık testi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif ve yüksek düzeyde bir korelasyonun tespit edilmesi, uygulanan yöntemin kalıcılık sağlama anlamında başarılı olduğunu gösterdiği gibi, uygulanan testlerin güvenilirlik (dış tutarlılık) düzeylerinin de yüksek olduğunu göstermektedir.

Ortapişirici’nin (2007), kelime öğretiminde anlam çıkarım yönetimi ile anlamı doğrudan verme yöntemlerinin akılda tutmaya etkisini araştırdığı çalışmasında,

bilinmeyen kelimenin anlamını bir bağlam içerisinde öğrenen öğrencilerin, bilinmeyen kelimenin doğrudan verilmesi yöntemiyle öğrenen öğrencilerle karşılaştırıldığında kelime öğreniminin kalıcılığının daha başarılı olduğunu tespit etmiştir. Bu bulgu, araştırmanın kalıcılık testi verilerine ait bulgular ile benzerlik göstermektedir.

Deney grubundaki her öğrencinin sınavları ve kalıcılık testleri arasındaki farkın daha net anlaşılması için Tablo 9'daki durum aşağıdaki Şekil 8'de daha detaylı olarak gösterilmiştir.

Şekil 8. Deney Grubuna Ait Sınav-Kalıcılık Puan Grafiği

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu kısımda, ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir. Deney grubu öğrencilerine uygulanan görüşme formundan elde edilen veriler, tematik kodlama tekniği ile yorumlanarak sunulmuştur. Ayrıca araştırma verileri, bazı öğrenci ifadelerinden doğrudan alıntılar yoluyla raporlaştırılmıştır.

İlköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin “Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle yeni kelimeler öğrenme” ile ilgili düşünceleri, görüş sayıları ve bazı öğrencilerin doğrudan ifadeleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo10. İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin “Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemiyle Kelime Öğrenme” İle İlgili Görüşleri

Görüşler	Görüş Sayısı	Öğrenci Görüşleri (Doğrudan Alıntı)
Eğlenceli, zevkli bulma	10	<i>“Öğretmenimiz daha önce hiç yapmadı, çok eğlendik.” (Ö-5)</i> <i>“İlk defa böyle kelime öğrendik. Düşündürücü ama zevkliydi yarışma gibi.” (Ö-11)</i> <i>“Serbest etkinlik dersindeki oyunlar gibi zevkliydi.” (Ö-17)</i>
Bulmaca çözmeye benzetme	7	<i>“Gazetede ki bulmacalar gibi kelimenin anlamını arıyoruz.” (Ö-1)</i> <i>“Bulmaca çözmek gibi, biraz zor ama zevkli.” (Ö-6)</i> <i>“Bulmaca gibi kafa yoruyor.” (Ö-20)</i>
Farklı bulma	4	<i>“Farklı geldi, şaşırdık.” (Ö-2)</i> <i>“Her zamankinden farklı bir ders işledik.” (Ö-16)</i> <i>“Diğer derslerden farklı geldi bana, komikti.” (Ö-23)</i>

Tablo 10 incelendiğinde, “Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle yeni kelimeler öğrenme” ile ilgili öğrenci görüşleri üç temada öbeleşmiştir. Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi ile ilgili öğrenci görüşleri “Eğlenceli, zevkli bulma”, “Bulmaca çözmeye benzetme” ve “Farklı bulma” başlıkları altında tablolandırılmıştır.

Görüşme sonucunda, bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi ile ilgili “Eğlenceli, zevkli bulma”, “Bulmaca çözmeye benzetme” ve “Farklı bulma” şeklinde 21 ifade tespit edilmiştir.

“Eğlenceli, zevkli bulma” teması altında on öğrenci görüşü tespit edilmiştir. Örneğin bir öğrenci “İlk defa böyle kelime öğrendik. Düşündürücü ama zevkliydi yarışma gibi.” (Ö-11) demiştir. Bu ifade, öğrencinin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmekten keyif aldığı şeklinde yorumlanabilir.

“*Bulmaca çözmeye benzetme*” teması altında yedi öğrenci görüşü tespit edilmiştir. Örneğin (Ö-1) kodlu öğrenci “*Gazetede ki bulmacalar gibi kelimenin anlamını arıyoruz*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

“*Farklı bulma*” teması altında dört öğrenci görüşü tespit edilmiştir. Öğrencilerden birinin “*Her zamankinden farklı bir ders işledik.*” (Ö-16) görüşü, öğrencilerin daha önce bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmedikleri ve ilk defa bu yöntemle ders işledikleri şeklinde yorumlanabilir.

İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin “*Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmenin hoşlarına giden yönleri*” ile ilgili görüşleri, görüş sayıları ve bazı öğrencilerin doğrudan ifadeleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin “Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemi İle Kelime Öğrenmenin Hoşlarına Giden Yönleri” İle İlgili Görüşleri

Görüşler	Görüş Sayısı	Öğrenci Görüşleri (Doğrudan Alıntı)
Sözlüğe bakmaktan daha iyi bulma	10	“ <i>Sözlükten araştırmaktan daha iyi, hem kelimenin başka anlamlarını da öğrendik.</i> ” (Ö-3) “ <i>Sözlüğe bakınca cümle kurmakta zorlanıyorum.</i> ” (Ö-7) “ <i>Sözlüğe bakınca ezberlenmiyor ama metne bakınca cümle insanın aklına giriyor.</i> ” (Ö10)
Tüm sınıfın derse katıldığını fark etme	6	“ <i>Hep beraber derse dinledik, herkes parmak kaldırdı, öğretmenim sevindi.</i> ” (Ö-13) “ <i>Herkes derse katıldı. Ahmet bile parmak kaldırdı.</i> ” (Ö-17) “ <i>Derste herkes parmak kaldırdı, herkes derse anladı.</i> ” (Ö-19)

<p>Kelimenin anlamı yerine metindeki cümlelerin akılda kaldığını söyleme</p>	<p>6</p>	<p>“Sözlüğe bakınca ezberleyemiyorum ama bu metne bakınca cümle insanın aklında kalıyor.” (Ö-10)</p> <p>“Öğretmenim cümle kur deyince hiç düşünmüyorum hikâyedeki cümleler geliyor aklıma.” (Ö-15)</p> <p>“Sözlüğe bakmadan kelimeleri hatırlıyorum. Metindeki örnekler geliyor hep aklıma.” (Ö-25)</p>
---	----------	---

Tablo 11 incelendiğinde, “Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmenin hoşlarına giden yönleri” ile ilgili öğrenci görüşleri üç temada toplanmıştır. “Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmenin hoşlarına giden yönleri” ile ilgili öğrenci görüşleri “Sözlüğe bakmaktan daha iyi bulma”, “Tüm sınıfın derse katıldığını fark etme” ve “Kelimenin anlamı yerine metindeki cümlelerin akılda kaldığını söyleme” başlıkları altında tablolandırılmıştır.

Görüşme sonucunda, “Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmenin hoşlarına giden yönleri” ile ilgili “Sözlüğe bakmaktan daha iyi bulma”, “Tüm sınıfın derse katıldığını fark etme” ve “Kelimenin anlamı yerine metindeki cümlelerin akılda kaldığını söyleme” şeklinde 22 ifade tespit edilmiştir.

“Sözlüğe bakmaktan daha iyi bulma” teması altında on öğrenci görüşü tespit edilmiştir. Örneğin bir öğrenci “Sözlüğe bakınca ezberlenmiyor ama metne bakınca cümle insanın aklına giriyor.” (Ö10) demiştir. Bu ifade, öğrencinin kelimenin anlamını sözlüğe bakıp öğrenmekten ziyade cümle içinde daha iyi öğrendiği şeklinde yorumlanabilir.

“Tüm sınıfın derse katıldığını fark etme” teması altında altı öğrenci görüşü tespit edilmiştir. Öğrencilerden birinin “Hep beraber derse dinledik, herkes parmak kaldırdı, öğretmenim sevindi.” (Ö-13) görüşü, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin öğrencilerin derse aktif katılım oranlarını artırdığı ve bu yöntemi kullanan öğretmenin de öğrencilerin bu şekilde derse katılmalarından memnun olduğu yorumu

yapılabilir. Başka bir ifadeyle, bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi hem öğrenci tarafından hem de öğretmen tarafından hoşlanılan bir yöntem olduğu söylenebilir.

“*Kelimenin anlamı yerine metindeki cümlelerin akılda kaldığını söyleme*” teması altında altı öğrenci görüşü tespit edilmiştir. Öğrencilerden birinin “*Öğretmenim cümle kur deyince hiç düşünmüyorum hikâyedeki cümleler geliyor aklıma.*” (Ö-15) görüşü, öğrencinin kelimenin sözlükteki anlamına bakarak cümle kurmakta zorlandığı fakat bağlam içerisinde öğrendiği kelimeyle ilgili cümle kurmakta zorlanmadığı şeklinde yorumlanabilir.

İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin, “*Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmenin öğrencileri zorlayan yönleri*” ile ilgili görüşleri, görüş sayıları ve bazı öğrencilerin doğrudan ifadeleri Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin “Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemiyle Kelime Öğrenmenin Zorlayan Yönleri” İle İlgili Görüşleri

Görüşler	Görüş Sayısı	Öğrenci Görüşleri (Doğrudan Alıntı)
Zorlanmadığını söyleme	17	“Ben hiç zorlanmadım ama hikayeler kısa geldi.” (Ö-12) “Hiç zorlanmadım. Kimse zorlanmadı ki. Çok güldük hep.” (Ö-21) “Ben zorlanmadım ama biraz düşünmek ve iyi anlamak gerek.” (Ö-25)
Düşündürücü olduğunu söyleme	6	“Dama gibi değil satranç gibi düşündürücüydü.” (Ö-2) “Bulmaca çözerken düşündüğümüz gibi düşündürücüydü.” (Ö-22) “Ben zorlanmadım ama biraz düşünmek ve iyi anlamak gerek.” (Ö-25)
Sınıfın fazla gürültü olduğunu belirtme	5	“Sınıfta çok gürültü olmasaydı daha iyi öğrenirdik, öğretmeni duymakta zorlandım.” (Ö-10)

		<p><i>“Sesleri duymakta zorlandım. Herkes kelimenin anlamını konuşuyor.” (Ö-14)</i></p> <p><i>“Söz almakta zorlandım. Kafam çok karıştı. Gürültülüydü.” (Ö-19)</i></p>
--	--	--

Tablo 12 incelendiğinde, “Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmenin öğrencileri zorlayan yönleri” ile ilgili öğrenci görüşleri üç temada gruplandırılmıştır. “Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmenin öğrencileri zorlayan yönleri” ile ilgili öğrenci görüşleri “Zorlanmadığını söyleme” , “Sınıfın fazla gürültülü olduğunu belirtme” ve “Düşündürücü olduğunu söyleme” başlıkları altında tablolandırılmıştır.

Görüşme sonucunda, “Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmenin öğrencileri zorlayan yönleri” ile ilgili “Zorlanmadığını söyleme” , “Sınıfın fazla gürültü olduğunu belirtme” ve “Düşündürücü olduğunu söyleme” şeklinde 28 ifade tespit edilmiştir.

“Zorlanmadığını söyleme” teması altında 17 öğrenci görüşü tespit edilmiştir. Örneğin bir öğrenci “Hiç zorlanmadım. Kimse zorlanmadı ki. Çok güldük hep.” (Ö-21) demiştir. Bu ifade, öğrencinin, bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenirken eğlendiği, güldüğü ve kelime öğrenirken kendisini zorlayan bir durumla karşılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Ayrıca, bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi ile kelime öğrenirken zorlanmadığını söyleyen öğrencilerin sayısının (17 öğrenci) görüşmeye katılan öğrenci sayısının (25 öğrenci) büyük çoğunluğunu oluşturması dikkat çekici bir durumdur. Bu bulgu doğrultusunda, bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi öğrencileri zorlamayan, öğrencilerin hoşuna giden bir yöntemdir denilebilir.

“Düşündürücü olduğunu söyleme” teması altında altı öğrenci görüşü tespit edilmiştir. Öğrencilerden birinin “Ben zorlanmadım ama biraz düşünmek ve iyi anlamak gerek.” (Ö-25) görüşü ile bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenirken metni okuma esnasında paragrafları iyi anlamamanın önemli olduğunu vurgulamak ve bağlamların içindeki kelime ipuçlarını bulmak için biraz düşünmenin

gerekli olduğunu ifade etmek istemiştir şeklinde yorumlanabilir.

“Sınıfın fazla gürültü olduğunu belirtme” teması altında beş öğrenci görüşü tespit edilmiştir. Öğrencilerden birinin “Sınıfta çok gürültü olmasaydı daha iyi öğrenirdik, öğretmeni duymakta zorlandım.” (Ö-10) görüşü, öğrencilerin cümlelerin içindeki kelimelerin anlamlarını bulmaya çalışırken sınıfta fazla gürültü yaptıkları ve bu sebeple diğer öğrencilerin öğretmenin yönergelerini tam olarak duymadıkları şeklinde ifade edilebilir. Ayrıca, (Ö-10) kodlu öğrencinin “Sınıfta çok gürültü olmasaydı daha iyi öğrenirdik” ifadesi, sınıf hâkimiyeti ve sınıf yönetiminin bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin uygulanması esnasında dikkat edilmesi gereken önemli unsurlardandır denilebilir.

İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin, “Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmeye devam etmek isteyip istememe” ile ilgili görüşleri Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin “Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemiyle Kelime Öğrenmeye Devam Etmek İsteyip İstememe” İle İlgili Görüşleri

Görüşler	Görüş Sayısı	Öğrenci Görüşleri (Doğrudan Alıntı)
Evet, devam etmek isterim	23	“Evet, isteriz. Çünkü sıkıcı değil herkes derse katılıyor.” (Ö-7) “Hep böyle kelime öğrenelim, sözlüğü bırakalım. Çünkü sözlük sıkıcı.” (Ö-12) “Evet devam edelim. İngilizce dersinde de yapalım. Çünkü zor şeyleri hemen öğretiyor.” (Ö-14)
Hayır, devam etmek istemem	2	“Bazen sözlüğe baksak daha iyi bence. Çünkü kelimenin çok anlamı oluyor böyle.” (Ö-5) Her ders böyle öğrenmeyelim ara ara olursa daha iyi olur. Bazen yoruyor kafamı.” (Ö-20)

Tablo 13 incelendiğinde, “Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmeye devam etmek isteyip istememe” ile ilgili öğrenci görüşleri iki temada

gruplandırılmıştır. Bu görüşler “*Evet, devam etmek isterim*”, “*Hayır, devam etmek istemem*” başlıkları altında tablolaştırılmıştır.

Görüşme sonucunda, “*Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmeye devam etmek isteyip istememe*” ile ilgili “*Evet, devam etmek isterim*”, “*Hayır, devam etmek istemem*” şeklinde 25 ifade tespit edilmiştir.

Tablo verileri ışığında, görüşme yapılan öğrenci grubunun (25 öğrenci) büyük bir çoğunluğu (23 öğrenci) bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi ile kelime öğrenmeye devam etmek istediğini belirtmiştir. Bu sonuç, öğrencilerin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemini sevdikleri ve bu yöntemle kelime öğrenmeye devam etmek istedikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgulardan hareketle, bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi öğrenci görüşleri dikkate alındığında kullanılabilir ve verimli bir yöntemdir denilebilir.

5. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin kelime kazanımlarına katkısının olup olmadığını, kelime kazanımında kalıcılık sağlayıp sağlamadığını ve öğrencilerin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi hakkındaki düşüncelerini tespit etmeyi amaçlamıştır.

Bu bölümde, araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara, bulgular doğrultusunda varılan sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Deneysel çalışmalarda, gözlemlenemeyen değişkenlerin kontrol edilebilirliği bilimsel açıdan zor bir durumdur. Uygulama öncesinde, deney ve kontrol gruplarına uygulanan öntest verilerinin analiz edilmesi sonucu, her iki grubun hazırbulunuşluk düzeylerinin benzer olduğu tespit edilmiştir. Böylece, araştırmada deneysel işlem öncesinde gözlemlenemeyecek değişkenlerin etkisini en aza indirebilmek için benzer iki grup seçimine özen gösterilmiş ve araştırma sonuçlarını etkileyebilecek faktörler kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.

Kontrol grubunun, kelimelerin anlamlarının öğrenilmesine ilişkin öntest ve sontest puanları arasında bir artış tespit edilmiş olup, söz konusu artış sayısal olarak anlamlı bulunmuştur. Fakat bu puan artışı, sayısal olarak bir fark ifade etmesine karşın istatistiki olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde yapılan bazı araştırmalar bu çalışmayı destekleyecek yönde sonuçlar vermektedir. Örneğin; Gür'ün (2014) bağlam temelli kelime öğretimi

yönteminin ilkökul üçüncü sınıf öğrencilerinin kelime öğretiminde kullanılması ile ilgili yaptığı araştırmasında, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin öğrencilerin kelimeyi öğrenmelerinde ve akılda tutmalarında geleneksel yöntemden daha verimli olduğunu bulmuştur. Fakat Gür çalışmasında, bağlam temelli kelime öğretiminde elde edilen başarının yanısıra geleneksel yöntem ile yapılan kelime öğretiminde de belirli bir başarı tespit etmiştir. Bu anlamda Gür'ün araştırmasından elde ettiği sonuç, bu araştırmadaki sonuç ile benzerlik göstermektedir.

Ayrıca Rioseco (1995) yaptığı çalışmada, Şili'de bağlam temelli yönteme uygun tasarlanan dersleri üç yıllık süre ile işlenmiş ve sonuçlar geleneksel yöntemlerle işlenen derslerle karşılaştırılmıştır. Çalışmalarının sonucunda bağlam temelli yaklaşımla işlenen dersin öğrencilerin başarılarını artırmada daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Fakat araştırmacı geleneksel yöntemlerle işlenen dersin bağlam temelli yaklaşım kadar olmasa da öğrenci başarılarını belirli bir düzeyde artırdığını araştırma sonuçlarında belirtmiştir.

Deney grubunun, kelimelerin anlamlarının öğrenilmesine ilişkin öntest ve sontestleri arasında belirgin bir artış bulunmuştur. Kontrol grubunun öntest ve sontestleri arasında da sayısal bir fark olmasına rağmen deney grubunun öntest ve sontestleri arasındaki artış istatistiksel olarak daha anlamlıdır. Bu doğrultuda, deney grubunun testlerde gösterdiği başarı açısından kontrol grubundan daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin öğrencilerin kelime kazanımlarında anlamlı bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Deney grubuna uygulanan kalıcılık testi puanlarının, öntest puan ortalamalarından yüksek; sontest puan ortalamalarından ise bir miktar düşük olması bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin öğrencilerin kelime kazanımlarında kalıcılığa yönelik belirgin bir etkisinin olduğu sonucunu vermektedir.

Bağlam temelli öğrenmenin geleneksel yöntemlerden daha başarılı olduğu ve bu yöntemin öğrenilenlerin kalıcılığına katkı sağladığı ile ilgili bazı araştırma sonuçları tespit edilmiştir. Yıldırım (2015) ilkökul dördüncü sınıf Fen ve Teknoloji dersinde bağlam temelli öğrenme modeline göre düzenlenmiş etkinliklerin öğrenme sürecine yansımalarını belirlemeye çalıştığı araştırmasında, bağlam temelli öğrenme

yaklaşımı uygulamalarının öğrencilerin akademik başarıları ve hatırd tutma düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaptığı sonucunu bulmuştur.

Bora'nın (2013) bir çalışmasında, yeni kelimeleri bağlamsal kelime öğrenme stratejileri ile öğrenen öğrencilerin, ezber ya da ana dilde karşılıklarını yazarak listeleme ile yapılan kelime öğretiminden daha başarılı olduğunu bulmuştur. Ayrıca öğrencilerin kelimeleri yazarken onları daha aktif olarak kullanabildikleri ve hatırlayabildiklerini ortaya çıkmıştır. Çalışmasında, bağlam ile kelime öğrenmenin öğrenilen kelimeleri hatırlamada belirgin bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uzun (2013) bağlam temelli yaklaşım ile işlenen dersin başarıya ve hatırlamaya etkisini araştırdığı çalışmasının sonuçları bu çalışmadaki bağlamdan kelime öğretiminin hatırlamaya katkı sağladığı sonucu ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca bağlam temelli yaklaşıma göre işlenen dersin sadece hatırlamaya değil aynı zamanda deneklerin motivasyon düzeylerine de katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yağcı vd. (2012) bir çalışmalarında, sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde kullandıkları yöntem ve teknikleri belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmada sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde etkili olduğunu düşündükleri yöntem ve teknikler arasında cümleden anlam buldurmaya dayalı bağlam temelli kelime öğretiminin %2,5 oran ile son sıralarda yer aldığı tespit edilmiştir. Cümleden anlam buldurma yöntemi sınıf öğretmenleri tarafından kelime öğretiminde etkili bir yöntem olarak görülmesi de bu çalışma sonuçlarına göre; bağlamdan kelime öğretimi yöntemi geleneksel sözlük yönteminden daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Nagy vd. (1985) bağlamdan kelimelerin öğretilmesi ile ilgili yaptığı araştırmalarında, bilinmeyen bir sözcükle bir kez karşılaşıldıktan sonra bile o sözcüğü bağlamdan öğrenme olasılığının %10-15 arasında olduğunu bulmuşlardır. Bu oran düşük görünmesine rağmen öğrencinin ilk kez karşılaştığı yüzlerce hatta binlerce bilinmeyen kelime arasından bağlamdan öğrenip hatırladıklarının oranının %10-15 olmasını oldukça büyük bir öğrenme yüzdesi olarak kabul etmişlerdir. Araştırmada bilinmeyen kelimelerin öğrenilmesinde bağlamdan öğrenme stratejisinin kullanılmasının etkili olacağı sonucuna varılmıştır.

Cox (1996) farklı öğrenme ve öğretme yaklaşımlarının öğrencilerin temel eğitim becerilerine olan katkısını belirlemeyi amaçladığı çalışmada, deney ve kontrol grupları üzerinden çalışmasını sürdürerek kontrol grubuna geleneksel yöntem ile deney grubuna ise bağlamsal öğrenme ve öğretme yöntemi ile ders işlemiştir. Araştırmada bağlamsal öğrenme ve öğretme yaklaşımının öğrencilerin matematik başarısını ve okuma becerilerini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Besken ve Mulligan (2010) işitsel hafızada bağlam etkilerini sorguladıkları bir araştırmalarında, anlamlı parçada duyulan kelimeler için çok az çaba harcanırken tek başına duyulan kelimeler için daha fazla çaba harcandığını ortaya çıkarmışlardır. Bu bulgu, kelime öğretiminde bağlam stratejisinin sadece okuma metinlerinde değil aynı zamanda dinleme/izleme metinlerinde de etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca araştırmada, bir kelimenin anlamlı bir bütün içerisinde bağlam ile sunulmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Mondria ve Wit-de Boer (1991) bağlamdan sözcük anlamlarının tahmin edilmesi ile ilgili yaptıkları araştırmalarında, öğrencilerin bilinmeyen sözcüklerin anlamını tahmin etmelerinde ve akılda tutmalarında metindeki bağlam ipuçlarını kullanmalarının öneminden bahsetmişlerdir. Bağlam ipuçlarını kullanan öğrencilerin sözcükleri daha iyi öğrendiklerini ve akılda daha iyi tuttuklarını bulmuşlardır.

Skinner ve Fernandes (2010) bağlamın işe koşulduğu anlama stratejileri ile yaptıkları araştırmalarında, bağlamın hafıza performansını olumlu etkilediğini ve hatırdaki tutmayı kolaylaştırdığını ortaya çıkarmışlardır. Çalışmalarında bağlamsal yöntemin, parçaların bütüne entegre edilmesinde ve bütünün hatırlanmasında belirgin bir katkısının olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Banister ve Ryan (2001), yaptıkları çalışmada öğrencilerin öğrendikleri fen kavramlarını uzun süre akılda tutmalarını ve kavramları geliştirmelerini sağlayan çeşitli bağlamlarla tasarlanmış hikayelerin etkisini araştırmışlardır. İlkokul dördüncü sınıf öğrencileri ile yürütülen çalışmada öğrencilerden hikâyeyi kendi ifadeleri ile tekrar yazmaları istenmiş ve yarı yapılandırılmış form ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin genel olarak kavramları anlama düzeylerinin geliştiği görülmüştür. Uygulamadan üç ay sonra yapılan görüşme sonuçlarına göre de

öğrencilerin öğrendiklerini kendi kelimeleri ile açıklayabildikleri kaydedilmiştir. Ayrıca öğrencilerin yarısı uygulamanın şimdiye kadar yapılan en eğlenceli fen dersi olduğunu ifade etmişlerdir.

Uygulama sonucunda deney grubu öğrencilerinin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle yeni kelimeler öğrenmeyi eğlenceli ve zevkli olarak değerlendirdikleri, bulmaca çözmeye benzettikleri ve farklı buldukları belirlenmiştir. Bu görüşler doğrultusunda, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, dersleri daha ilginç ve daha eğlenceli hale getirdiği, öğrenciler tarafından farklı bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmenin hoşlarına giden yönleri” ile ilgili öğrenci görüşleri *“Sözlüğe bakmaktan daha iyi bulma”*, *“Tüm sınıfın derse katıldığını fark etme”* ve *“Kelimenin anlamı yerine metindeki cümlelerin akılda kaldığını söyleme”* şeklindedir. Bu görüşler doğrultusunda, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, bilinmeyen kelimelerle karşılaşıldığında öğrencileri sözlüğe bakmaktan ziyade kelimenin anlamını bağlamdan çıkarmaya yönlendirdiği, tüm sınıfın derse etkin katılımını sağlayarak kalıcı bir öğrenme sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

“Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmenin öğrencileri zorlayan yönleri” ile ilgili öğrenci görüşleri *“Zorlanmadığını söyleme”*, *“Sınıfın fazla gürültülü olduğunu belirtme”* ve *“Düşündürücü olduğunu söyleme”* şeklindedir. Bu görüşler doğrultusunda, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin, öğrencileri zorlamadığı fakat düşündürmeye yönlendirdiği ve sınıfta ortamında biraz fazla gürültüye sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu sonuç, bağlam temelli kelime öğretimi yöntemini kullanacak uygulayıcının, sınıf yönetimi konusunda tecrübeli olması gerektiği fikrini vermektedir.

“Bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmeye devam etmek isteyip istememe” ile ilgili öğrenci görüşleri, görüşme yapılan öğrenci grubunun (25 öğrenci) büyük bir çoğunluğunun (23 öğrenci) bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi ile kelime öğrenmeye devam etmek istediğini ifade ettiği şeklindedir. Bu bulgu, öğrencilerin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemini sevdiğileri ve bu

yöntemle kelime öğrenmeye devam etmek istedikleri sonucunu vermektedir.

Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde, bağlam temelli öğrenmenin öğrencilerin derslerdeki başarılarını artırmasının yanısıra derse karşı olan tutumlarını da olumlu yönde etkilediği yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Kara (2016) bir çalışmasında bağlam temelli öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarına ve fene yönelik tutumlarına etkisini araştırmıştır. Yapılan görüşme sonucunda öğrencilerin fen bilimleri dersine yönelik olumlu tutum geliştirdikleri belirlenmiştir. Öğrenciler bağlam temelli öğrenmeye yönelik yürütölen derslerden hoşlandıklarını, hikâyelerden sonra fen bilimleri dersini daha çok sevdiklerini, eğlenerek ders işlediklerini ve dersi daha iyi öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Acar ve Yaman (2011) bağlam temelli öğrenmenin öğrencilerin ilgi ve bilgi düzeylerine etkisini araştırdıkları çalışmalarında, deney grubunda dersler çeşitli bağlamlar esas alınarak hazırlanan içeriklerle işlenmiş, kontrol grubunda ise düz anlatım ve soru cevap yöntemleri kullanılarak işlenmiştir. Öntest ve sontestte ölçölen ilgi düzeyi her iki grupta da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Ancak deney grubunda uygulama sonrasında öğrenci ilgisinde artış olduğu tespit edilirken kontrol grubunda uygulama sonrasında ilgide azalma olduğu tespit edilmiştir. Acar ve Yaman'ın çalışmalarında bulunduğu sonuçlar, bu çalışmadaki öğrencilerinin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemiyle kelime öğrenmeye devam etmek istediklerini söyleyerek bu yönteme karşı ilgilerinde artış olduğu sonucu ile benzerdir.

Torun (2008) "*Bağlam İçinde Dil Öğretimi*" adlı çalışmasında, öğrencilerin bağlam içinde dil öğrenimine karşı tutumlarını olumlu bulmuştur. Ayrıca çalışmada öğrencilerin yeni bir dil öğrenimine karşı kaygılarında azalma olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çam (2008) ve Ulusoy (2013) araştırmalarında bağlam temelli öğrenme ile tasarlanan derslerin öğrencilerin derslerdeki başarılarına, işlenen derse yönelik tutum ve motivasyonlarına etkilerini incelemişlerdir. Araştırmalarında bağlam temelli öğrenme ile desteklenen derslerin, öğrencilerin başarılarını artırdığını ve derse karşı olan tutumlarını olumlu yönde etkileyerek bu derslerden daha fazla hoşlanmalarını sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bennett, Hogarth ve Lubben (2003) (aktaran Jong, 2006, s. 4), bağlamları kullanan orta öğretim öğrencilerinin fen öğretimindeki yaklaşımlarını gözden geçirmişlerdir. Araştırmalarında bağlam temelli yaklaşımın, öğrencileri fen derslerinde motive ettiği ve fen derslerine daha pozitif tutumlar geliştirmelerini sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Ramsden (1992) tarafından bağlama dayalı yaklaşımın fen dersi üzerindeki etkisinin araştırıldığı bir çalışmada, öğrencilerin bu yaklaşımla yürütülen dersleri daha eğlenceli bulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonunda fen derslerinde öğrencilerin günlük hayatlarındaki ilgi alanları ve çeşitli öğrenme etkinlikleri kullanılırsa öğrencilerin derse olan ilgilerinin artırılacağı önerilmiştir.

Literatürde bağlama dayalı yaklaşımla yürütülen çalışmaların genel itibarıyla öğrencilerin ilgilerini artırdığı yönünde sonuçlara ulaşan çalışmalar mevcuttur. (Riesoco, 1995; Hoffmann, Häußler ve Lehrke 1998; Lubben ve Campbell, 1996; Rayner, 2005).

Araştırmada, deney ve kontrol gruplarına uygulanan nicel veri toplama araçlarından (öntest-sontest) elde edilen sonuçlara göre, deney grubuna uygulanan bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin sözlükle kelime öğretiminden daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca deney grubuna uygulanan nitel veri toplama aracından (yarı yapılandırılmış görüşme formu) elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin bu yöntemden hoşlandıkları, eğlenceli, zevkli buldukları, diğer yöntemlerden farklı buldukları, zorlanmadıkları ve bu yöntemle kelime öğrenmeye devam etmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Nicel verileri daha iyi açıklayabilmek amacıyla yapılan nitel yöntemin verileri ışığında, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin öğrenci görüşleri doğrultusunda başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmaya dair öneriler; araştırmanın sonuçlarına yönelik, araştırmanın sınırlılıklarına yönelik ve ileride yapılabilecek araştırmalara yönelik olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır.

5.2.1. Araştırmanın Sonuçlarına Yönelik Öneriler

- ✓ Araştırmadan elde edilen nicel verilerin sonuçlarına göre, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin kelime öğretiminde başarılı ve öğrenilen kelimeler üzerinde kalıcı bir yöntem olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara dayanarak, bu yöntemin ileride planlanacak öğretim programlarında, basılacak olan Türkçe ders kitaplarında ve tasarlanacak çeşitli öğretim materyallerinde yer alması önerilebilir.
- ✓ Araştırmadan elde edilen nitel verilerin sonuçlarına göre. öğrencilerin bağlam temelli kelime öğretimi yöntemine yönelik olumlu tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Bu olumlu tutumun öğrenme için motive edici bir unsur olduğu göz önünde bulundurularak, öğretmenlere bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin kullanılmasına yönelik gerekli bilgiler verilmeli ve öğretmenler bu yöntemin uygulanması konusunda yönlendirilmelidir.

5.2.2. Araştırmanın Sınırlılıklarına Yönelik Öneriler

- ✓ Araştırma, sadece Aydın ili Germencik/Ortaklar bölgesinde sosyokültürel yönü zayıf öğrenci profiline sahip bir ilkokulda çalışılmıştır. Benzer çalışma, farklı sosyokültürel duruma sahip öğrenciler ile yapılabilir.
- ✓ Araştırma, dördüncü sınıftan 50 öğrenci ile yürütülmüştür. Yapılacak olan çalışmalarda, farklı sınıf düzeyleri ve farklı sayıdaki öğrenci grupları ile çalışılabilir.
- ✓ Araştırma, “Fen Bilimleri” dersi ve “Uzay” temasına ait 10 hedef kelime ile sınırlandırılmıştır. Benzer çalışmalar, farklı derslerdeki değişik temalara farklı kelime sayıları ile uygulanabilir.

5.2.3. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

- ✓ Araştırmada, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin verimliliği, sözlük kullanarak yapılan kelime öğretimi ile kıyaslanarak tespit edilmiştir. Bağlam

temelli kelime öğretimi yönteminin verimliliğinin, diğer kelime öğretim yöntemleri ile kıyaslanarak yürütülecek çalışmalar yapılabilir.

- ✓ Araştırma sonunda bağlam temelli kelime öğretimi yöntemi ile ilgili olarak öğrenci görüşleri alınmıştır. Bu yöntemin öğretmenler tarafından kullanılması hususunda gerekli yönlendirmeler yapılarak, sonrasında bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin uygulanması ile ilgili öğretmen görüşlerine yönelik bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, B. ve Yaman, M. (2011). Bağlam temelli öğrenmenin öğrencilerin ilgi ve bilgi düzeylerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 1-10.
- Acat, M. B. (2008). Anlamı bilinmeyen kelimelerin öğretiminde kavram haritalarının etkililiği. *Eğitim Araştırmaları*, 33, 1-16.
- Aksan, D. (1975). Ana Dili. *Türk Dili*, 285, 423-434.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil / Ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksoy, B. (2006). *A comparative study of teaching vocabulary in and out of context at school of foreign languages at Selçuk University*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akyol, H. (2009). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi* (8. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Alperen, N. (1990). *Türkçe güzel konuşma, okuma ve yazma öğretim rehberi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Apaydın, N. (2010). *6. Sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, M. ve Gürsoy, A. (2008). Rol yapma ve drama etkinlikleriyle yabancılara Türkçe öğretiminde motivasyonun sağlanması. *Ege Eğitim Dergisi*, 9(2).
- Arslan, N. ve Durukan, E. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında söz varlığı unsurlarının incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 2, 4.
- Aygün, M. (1999). Yabancı dil dersinde sözcük öğretimi ve sözcük dağarcığını geliştirme teknikleri. *Dil Dergisi*, 78, 5-16.
- Baker, S.; Simmons, D.C. (2005) Vocabulary Acquisition: Synthesis of the Research, University of Oregon.
- Banister, F. and Ryan, C. (2001). Developing science concepts through story-telling. *School Science Review*, 83(302), 75-83.
- Barın, E. ve Demir, C. (2006). *Türk dil bilgisi 1, ses bilgisi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Baş, B. (2006). *1985-2005 yılları arasında çocuk edebiyatı sahasında yazılmış tahkiyeli metinlerin söz varlığı üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Besken, M. ve Mulligan, N.W. (2010). Context effects in auditory implicit memory. *The Quarterly Journal Of Experimental Psychology*, 63(10), 2012-2030.
- Bilen, M. (2006). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Blachowicz, C.L.Z. and Fisher, P. (2004). Vocabulary lessons. *Educational Leadership*. 66-69.
- Bora, F.D. (2013). *The effect of using contextual vocabulary learning strategies on developing productive vocabulary knowledge of university preparatory class students*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Budak, Y. (2000). Sözcük öğretimi ve sözlüğün işlevi. *Dil Dergisi*, 92, 19-26.
- Büker, M. ve Zeytinkaya, D. (2013). Eş anlamlı ve zıt anlamlı kelime öğretiminin dil edinimindeki yeri ve önemi. *Electronic Turkish Studies*, 8(10).
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Calp, M. (2005). *Özel öğretim alanı olarak Türkçe öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Chall, J.S. (1987). Two vocabularies for reading: recognition and meaning. Mckeown, M. G. and Curtis, M.E. (Eds.), *The nature of vocabulary acquisition*. (pp.7-19). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cox, J. K. (1996). "The Effects of Contextual, Learning-Based Instruction Versus Computer-Assisted Instruction on Basic Skills in Selected Vocational Courses" Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Oklahoma State University*, Oklahoma.
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2. Baskı). Londra: Sage.
- Çam, F. (2008). *Biyoloji derslerinde yaşam temelli öğrenme yaklaşımının etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Çifçi, M. (1991). *Bir grup yükseköğrenim öğrencisi üzerinde kelime serveti araştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, C. (2006). Türkçe/ Edebiyat eğitimi ve kişisel kelime serveti. *Milli Eğitim Dergisi*, 196,207-225.
- Demir, C. ve Yapıcı, M. (2007). Ana dili olarak Türkçenin öğretimi ve sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 9 (2), 177-192.
- Demirel, Ö. (2000). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Öncü Basımevi.
- Demirel, Ö. (2006). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme* (9. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Dirim, A. (2000). *İlköğretim okulları için çocuk oyunları*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Ediskun, H. (1999). *Türk Dil Bilgisi (Sesbilgisi – Biçimbilgisi Cümle bilgisi)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Er, S. (2001). *Comparing three techniques in vocabulary teaching with special emphasis on contextual guesswork*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ergin, M. (2002). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayın Tanıtım.
- Finkelstein, N. (2001, July). Context in the context of physics and learning. In *Proceedings of the 2001 Physics Education Research Conference* (pp. 1-4).
- Flanigan, K. & Greenwood, S. C. (2007). Overlapping vocabulary and comprehension: Context clues complement semantic gradients. *The Reading Teacher*, 61(3), 249-254.
- Gadms, R.; Redman, S. (1986). *Working With Words: A Guide To Teaching And Learning Vocabulary*. USA: Cambridge University Press.
- Göçer, A. (2009). Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı. *Turkish Studies*, 4(4), 1025-1055.
- Göçer, A. (2010). Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 5(1)*, 1007-1036.
- Göçer, A. (2015). Türkçe dersi metin işleme sürecinde bağlam temelli sözcük öğretimi ve etkin sözcük dağarcığı oluşturmadaki işlevi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(1), 48-63.
- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Günay, V. D. (2007). *Metin Bilgisi* (3. Baskı). İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Güneş, F. (2013). Kelimelerin gücü ve zihinsel sözlük. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 1-24.
- Gür, T. (2014). Bağlam temelli öğretimin ilkökul üçüncü sınıf öğrencilerine kelime öğretiminde kullanılması. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(2), 242-253
- Gür, T., Sağlam, F. ve Coşkun, İ. (2013). İlkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları bütüncesinin kelime hazinesini geliştirme eğitimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(1), 1561-1570.

- Häußler, P. and Hoffmann, L. (1995). Physikunterricht – an den Interessen von Mädchen und Jungen orientiert. *Unterrichtswissenschaft*, 23(2), 107-126
- Harmer, J. (1997). *The Practice of English Language Teaching*. London: New Edition. Harlow.
- İnce, H.G. (2006). *Türkçede kelime öğretimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- İpek, N. (2006). *İlköğretim çağı çocuklarında kelime dağarcığı gelişimi*. Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Jong, O.D. (2006). *Context based chemical education: how to improve it?* Uluslararası Kimya Eğitimi Konferansında (International Conference on Chemical Education-ICCE) sunuldu, Seul.Web: <http://old.iupac.org/publications/cei/vol8/0801xDeJong.pdf> adresinden 10 Mart 2017 tarihinde alınmıştır.
- Kaplan, M. (1989). *Kültür ve dil* (4. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınevi.
- Kara, F. (2016). *5. sınıf "maddenin değişimi" ünitesinde kullanılan bağlam temelli öğrenmenin öğrencilerin bilgilerini günlük yaşamla ilişkilendirme düzeyleri, akademik başarıları ve fene yönelik tutumlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Karadağ, Ö. (2005). *İlköğretim I. kademe öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karahan, A. (2007). *Uşak Ulubey ilçesi köy ilköğretim okulları 5. sınıfların yazılı anlatımlarındaki kelime servetinin belirlenmesi*. Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Karakuş, İ. (2005). *Türkçe Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Ankara: Can Yayıncılık.
- Karatay, H. (2004). *İlköğretim ikinci kademedeki Türkçe ders kitaplarının ortak kelime kazandırma yönünden değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1).
- Karslı, F. ve Yiğit, M. (2015). Effect of context-based learning approach on 12 grade students conceptual understanding about alkanes. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 16(1), 43-62.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (1995). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kaya, Ü. ve Yapıcı, Ş. (2007). İlköğretim 1. Kademedeki oyun tekniğinin İngilizce öğretimine katkısı. Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Kıvanç, A.Z. (2003). *Bilişsel yordamların, bağlamli ve bağlamsız sözcük öğretim tekniklerinin ve öğrenme stratejilerinin yabancı dil olarak İngilizce sözcük öğrenimine etkileri*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Korkmaz, Z. (2007). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Kurudayıoğlu, M. (2005). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Lecompte, G. (1980). *Ruhsal dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.

Lubben, F., Campbell, B. and Dlamini, B. (1996). Contextualizing science teaching in Swaziland: some student reactions, *Int.J. Sci. Educ.*, 1996, Vol. 18, No. 3, 311-320

Mccarten, J. (2007). *Teaching Vocabulary Lessons From the Corpus Lessons for the Classroom*. Cambridge University Press.

McKeown, M. G. and Beck, I. L. (1988). Learning vocabulary: different ways for different goals. *Remedial and Special Education*, 9(1), 42-46.

MEB, (2006). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1-5. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

MEB, (2006). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı (6.7.8.Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayinevi.

MEB, (2006). *İmam hatip liseleri Arapça dersi öğretim programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB, (2009). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (1-5. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

MEB, (2015). *Türkçe dersi öğretim programı (1-8.Sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

“Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 S.K.)”, Resmi Gazete, 28054, 14 Eylül 2011.

Mondria, J. and Wit-de Boer. (1991). “The Effects Of Contextual Richness On The Guessability and Retention of Words In a Foreign Language” *Applied Linguistics*, 12(3), s.249-267.

Nagy, We- P.A. Herman, R.C. Anderson. (1985). “Learning Words From Context” *Reading Research Quarterly*, 20, s. 233-253.

Nagy, W.E. and Herman, P.A. (1987). Breadth and depth of vocabulary knowledge: implications for acquisition and instruction. Mckeown, M. G.& Curtis, M.E. (Eds.) *The nature of vocabulary acquisition*. (pp.19-37). Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.

- Okyar, H. (2012). *Farklı okuma bağlamlarının kelime kazanımına, kullanımına ve kalıcılığına etkisi*. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ortapişirici, Z. (2007). *A comparative study of the meaning-given method and meaning-enferred method on retention in teaching vocabulary at school of foreign languages at Selcuk University*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öz, F. (2001). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2009). *Anlama Teknikleri: I Okuma Eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2008a). Kelime öğretiminde örneklemenin önemi ve Divanü Lügati't Türk. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (10), 49-58
- Özbay, M. Ve Melanlıoğlu, D. (2008b). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 30-45.
- Öztürk, T., Akçay, S., Gün, S., Taşdemir, E., Çelebi, M., Özulaş, İ., Şerif, A., Karakoyun, E. ve Murt, M., Boztaş, A. (2010). *Açılım Çalışma Kitabı 1*. İzmir: Dilset Yayınları.
- Pehlivan, A. (2003). Türkçe kitaplarında sözcük dağarcığını geliştirme sorunu ve çözüm yolları. *Dil Dergisi*, 122, 84-94.
- Ramsden, J. M. (1992). If it's enjoyable, is it science? *School Science Review*, 73 (265), 65-71.
- Rayner, A. (2005). Reflections on context-based science teaching: a case study of physics for students of physiotherapy. *Univerce Science Blended Learning Symposium Proceedings*. Poster Presentation.
- Rioseco, M. (1995). Context Related Curriculum Planning for Science Teaching: A Proposal to Teach Science around Ozone Problem, *Science Education International*. 6(4) 10-16.
- Sağiroğlu, M. (2002). *İlköğretim okullarında Türkçe dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Sitton, R. (2005). Spelling source series. Web: www.sittonspelling.com adresinden 17 Ekim 2012 tarihinde ulaşılmıştır.
- Skinner, E. I. and Fernandes, M.A. (2010). "Effect Of Study Context On Item Recollection", *The Quarterly Journal Of Experimental Psychology*, S.63(7), s.1318-1334.

- Söylemez, A.S. (2001). *Teaching vocabulary 'in context*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Sternberg, R.J. (1987). Most vocabulary is learned from context. Mckeown, M. G.& Curtis, M.E. (Eds.) *The nature of vocabulary acquisition*. (pp.89-107). Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.
- Şengül, M. (2009). Sosyal farklılıklardan kaynaklanan dil kullanımı ve Türkçe eğitimine yönelik bir değerlendirme. *Turkish Studies*, 4, 8.
- TDK, (2005). *Türkçe Sözlük* (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- Torun, F. P. (2008). *Bağlam içinde dil öğretimi: özgün canlandırma hikâyelerle dil öğretiminin çocukların İngilizce öğrenmeye karşı tutumları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Tosunoğlu, M. (1999). Kelime servetinin eğitim öğretimdeki yeri ve önemi. *Millî Eğitim*, 144, 71-73.
- Tural, S. (2009). *Türkçenin gücünde birleşmek. Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Üzerine Konuşmalar*. Ankara: TDK Yayınları.
- Uçar, S. (2012). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerden haberdar olma ve kullanma sıklıkları düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Ulusoy, M. (2013). *Bağlam temelli öğrenme ile desteklenen bütünleştirici öğrenme modelinin öğrencilerin kimya öğretimine yönelik tutum, motivasyon ve başarılarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uzun, F. (2013). *Bağlam temelli yaklaşıma dayalı genel fizik-I laboratuvar dersinin fen bilgisi öğretmen adaylarının başarılarına, bilimsel süreç becerilerine, motivasyonlarına ve hatırlamalarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Üçok, N. (1947). *Genel dilbilim (Lengüistik)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil, Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Ünal, M. (2003). *The contribution of context to vocabulary learning*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yağcı, E., Katrancı M., Erdoğan ve Ö., Uygun, M. (2012). Sınıf öğretmenlerinin kelime öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve kullandıkları yöntem-teknikler. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 2(4), 2, 1-12.

- Yangın, B. (2002). *Kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Dersal Yayıncılık.
- Yapıcı, Ş. ve Yapıcı, M. (2005). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yazanoğlu, G. (2011). *İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinde kelime dağarcığı gelişiminin ilk okuma yazma başarısı ve sosyoekonomik düzey ile ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Yıldırım, A. F. (2006). *İlköğretim ikinci sınıf Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitaplarındaki kelime öğretim teknikleri üzerine bir inceleme*. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, G. (2015). *İlkokul 4. sınıf fen ve teknoloji dersinde bağlam temelli öğrenme uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yıldız, C. (2003). *Ana dili öğretiminde çağdaş yaklaşımlar ve Türkçe öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2003). *Türkçe öğretiminde alternatif yöntemler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, T. ve Doğan, Y. (2014). 7. Sınıf öğrencilerinin anlamını bilmedikleri kelimeler ve Türkçe ders kitaplarındaki kelime çalışmaları bağlamında kelime öğretimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 279-295.

İNTERNET ERİŞİMLERİ

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58b135c2d4dd7.96559431, Erişim Tarihi: 25.02.2017

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58b739f94e314.65343831, Erişim Tarihi: 02.03.2017

EKLER

Ek-1 Araştırma İzin Formu

Evrak Tarihi ve Sayısı: 14/12/2016-24758

T.C.
AYDIN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 90864724-605-E.13791574
Konu: Araştırma İzni

07.12.2016

UŞAK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
UŞAK

İlgi : 26/10/2016 tarihli ve 5561 sayılı yazınız.

İlgi yazınızda bildirilen; Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Tufan BİTİR'in çalışmakta olduğu "Bağlam Temelli Kelime Öğretim Yönteminin Kelime Kazanımına Katkısı" konulu tezinde kullanılmak üzere İlimiz Germencik İlçesinde bulunan ilkokullarda anket uygulanması isteğini uygun gören Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgi ve gereğini arz ederim.

Pervin TÖRE
Millî Eğitim Müdürü

Ek :

- 1- Valilik Onayı (1 Adet)
- 2- Onaylı Anket (2 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza ile
Açılış Tarihi: 7.12.2016
Osman ÖZDEMİR
İl Millî Eğitim Müdürü

Mesruyet Mah.K030r Cad. No:20 09100 Efeler/AYDIN
Telefon : (0256)2151028 Faks : (0256)2251268
E-posta : aydin@meb.gov.tr Web : http://aydin.meb.gov.tr

Bilgi için : Fadime GÜMÜŞ
Müdür
Telefon : (0256)2151028-1101

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. http://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden: 57b6-93ea-3d0b-8d58-9c3c koda ile teyit edilebilir.

Ek-2 Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin Kelime Kazanımına Katkısını Belirlemek Üzere Yapılan Öntest Formu-1

**Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin
4.Sınıf Öğrencilerinin Kelime Kazanımına Etkisini Belirleme Çalışma Kağıdı
(Öntest-1)**

Tarih :
Katılımcı Kodu :
Puan :

Sevgili öğrenciler,

Bu form, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin 4. sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına etkisinin olup olmadığının belirlemek için yapılan araştırmaya veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacak olup başka bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Sizlerden aşağıdaki noktalı yerlere anlamını bildiğiniz kelimeleri cümle içinde kullanmanız istenmektedir. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Tufan BİTİR
Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

	Yanlış (0)	Kısmen Doğru (1)	Doğru (2)
1- Teleskop			
2- Astronot			
3- Gezegen			
4- Krater			
5- Gözlemevi			
6- Asteroit			

7- Atmosfer			
8- Uzay Mekiği			
9- Meteor			
10- Yörünge			
11- Uydu			
12-Galaksi			
13- Uzay İstasyonu			
14-Uzay			
15- Samanyolu			

**Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin
4.Sınıf Öğrencilerinin Kelime Kazanımına Etkisini Belirleme Çalışma Kağıdı
(Öntest)**

Tarih : 04.10.2016
Katılımcı Kodu : K-8
Puan : (10) $\frac{10}{30} \times 100 = 33,3$

Sevgili öğrenciler,

Bu form, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin 4.sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına etkisinin olup olmadığının belirlemek için yapılan araştırmaya veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacak olup başka bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Sizlerden aşağıdaki noktalı yerlere anlamını bildiğiniz kelimeleri cümle içinde kullanmanız istenmektedir. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Tufan BİTİR
Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

	Yanlış (0)	Kısmen Doğru (1)	Doğru (2)
1- Teleskop Teleskoplar kütüphanelerde gösterilir.	✓		
2- Astronot Astronotlar beyaz giyinirler.			✓
3- Gezegen Uzayda bir tür gezegen var.			✓
4- Krater Gözleme evinde gözlem yap- tık.	✓		
5- Gözlemevi	✓		

4

6- Asteroit Asteroit güzel bir cisimdir.	✓		
7- Atmosfer Atmosferde kar batta var.			✓
8- Uzay Mekiği Astronotlar uzay mekiğine biner.			✓
9- Meteor	✓		
10- Yörünge	✓		
11- Uydu Aurora Borealis Uydu.	✓		
12- Galaksi	✓		
13- Uzay İstasyonu	✓		
14- Uzay Uzay sonsuzdur.			✓
15- Samanyolu Samanyolu sarkışen diledim.	✓		

6

Ek-3 Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin Kelime Kazanımına Katkısını Belirlemek Üzere Yapılan Öntest Formu-2

**Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin
4.Sınıf Öğrencilerinin Kelime Kazanımına Etkisini Belirleme Çalışma Kâğıdı
(Öntest-2)**

Tarih :
Katılımcı Kodu :
Puan :

Sevgili öğrenciler,

Bu form, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin 4. sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına etkisinin olup olmadığının belirlemek için yapılan araştırmaya veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacak olup başka bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Sizlerden aşağıdaki noktalı yerlere anlamını bildiğiniz kelimeleri cümle içinde kullanmanız istenmektedir. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Tufan BİTİR
Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

	Yanlış (0)	Kısmen Doğru (1)	Doğru (2)
1- Teleskop			
2- Krater			
3- Gözlemevi			
4- Asteroit			
5- Meteor			
6- Yörünge			

7- Uydu			
8-Galaksi			
9- Uzay İstasyonu			
10- Samanyolu			

Ek-4 Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin Kelime Kazanımına Katkısını Belirlemek Üzere Yapılan Sontest Formu

**Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin
4.Sınıf Öğrencilerinin Kelime Kazanımına Etkisini Belirleme Çalışma Kâğıdı
(Sontest)**

Tarih :
Katılımcı Kodu :
Puan :

Sevgili öğrenciler,

Bu form, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin 4. sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına etkisinin olup olmadığının belirlemek için yapılan araştırmaya veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacak olup başka bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Sizlerden aşağıdaki noktalı yerlere anlamını bildiğiniz kelimeleri cümle içinde kullanmanız istenmektedir. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Tufan BİTİR
Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

	Yanlış (0)	Kısmen Doğru (1)	Doğru (2)
1- Teleskop			
2- Krater			
3- Gözlemevi			
4- Asteroit			
5- Meteor			
6- Yörünge			

7- Uydu			
8-Galaksi			
9- Uzay İstasyonu			
10- Samanyolu			

**Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin
4.Sınıf Öğrencilerinin Kelime Kazanımına Etkisini Belirleme Çalışma Kağıdı
(Sontest)**

Tarih : 25.10.2016
Katılımcı Kodu : K-8
Puan : $\frac{8}{20} \times 100 = 40$

Sevgili öğrenciler,

Bu form, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin 4.sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına etkisinin olup olmadığının belirlemek için yapılan araştırmaya veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacak olup başka bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Sizlerden aşağıdaki noktalı yerlere anlamını bildiğiniz kelimeleri cümle içinde kullanmanız istenmektedir. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Tufan BİTİR
Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

	Yanlış (0)	Kısmen Doğru (1)	Doğru (2)
1- Teleskop Teleskopa küçük canlıları görürsün.	✓		
2- Krater	✓		
3- Gözlemevi Gözlemevinde many görürsün.			✓
4- Asteroid	✓		
5- Meteor Meteorlar yere düşer.			✓

4

6- Yörünge	✓		
7- Uydu Dünyanın uydusu idi			✓
8- Galaksi	✓		
9- Uzay İstasyonu İstasyonda istasyonlar denir		✓	
10- Samanyolu Samanyolu çok fazla bir yıldız		✓	

4

Ek-5 Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin Öğrenilen Kelimelerin Kalıcılığını Tespit Etmek Üzere Yapılan Kalıcılık Formu

**Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin
4.Sınıf Öğrencilerinin Kelime Kazanımına Etkisini Belirleme Çalışma Kâğıdı
(Kalıcılık)**

Tarih :
Katılımcı Kodu :
Puan :

Sevgili öğrenciler,

Bu form, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin 4. sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına etkisinin olup olmadığının belirlemek için yapılan araştırmaya veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacak olup başka bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Sizlerden aşağıdaki noktalı yerlere anlamını bildiğiniz kelimeleri cümle içinde kullanmanız istenmektedir. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Tufan BİTİR
Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

	Yanlış (0)	Kısmen Doğru (1)	Doğru (2)
1- Teleskop			
2- Krater			
3- Gözlemevi			
4- Asteroit			
5- Meteor			
6- Yörünge			

7- Uydu			
8-Galaksi			
9- Uzay İstasyonu			
10- Samanyolu			

**Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminin
4.Sınıf Öğrencilerinin Kelime Kazanımına Etkisini Belirleme Çalışma Kağıdı
(Sontest- Kalcılık)**

Tarih : 22.11.2016
Katılımcı Kodu : D-10
Puan : (13) $\frac{13}{20} \times 100 = 65$

Sevgili öğrenciler,

Bu form, bağlam temelli kelime öğretimi yönteminin 4.sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına etkisinin olup olmadığını belirlemek için yapılan araştırmaya veri toplamak amacıyla geliştirilmiştir. Elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacak olup başka bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Sizlerden aşağıdaki noktalı yerlere anlamını bildiğiniz kelimeleri cümle içinde kullanmanız istenmektedir. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Tufan BİRİR
Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

	Yanlış (0)	Kısmen Doğru (1)	Doğru (2)
1- Teleskop Teleskopun uzaktaki cisimleri yakına getiren araçlarıdır.			✓
2- Krater Astronotlar kraterlerde yaşar.		✓	
3- Gözlemevi Gözlemevinde araştırmalar yapılır.			✓
4- Asteroit Astronotların denizi asteroitlerdir.	✓		
5- Meteor Meteorlar uzaydan dünyaya düşer.			✓

7

6- Yörünge Saturnun yörüngesi vardır			✓
7- Uydu Gezegenlerin uydusu vardır			✓
8- Galaksi	✓		
9- Uzay İstasyonu Uzay istasyonunda astronotlar denir.		✓	
10- Samanyolu Samanyolu uzayda bir yıldızdır.		✓	

6

Ek-6 Öğrencilerin Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yöntemi İle İlgili Görüşlerini Belirlemek İçin Yapılan Görüşme Formu

Bağlam temelli kelime öğretim yönteminin ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına etkisinin olup olmadığının araştırıldığı çalışmada deney grubu öğrencilerine uygulanan görüşme formu

GRUP-1

GÖRÜŞME SORULARI	Ö-1	Ö-2	Ö-3	Ö-4	Ö-5
1- Bağlam temelli kelime öğretim yöntemiyle yeni kelimeler öğrenmek sizce nasıldır?					
2- Bu yöntemle kelime öğrenmenin sizin hoşunuza giden yönleri nelerdir?					
3- Eğer varsa bu yöntemle kelime öğrenmenin sizi zorlayan yönleri nelerdir?					
4- Bu yöntemle kelime öğrenmeye devam etmek ister misiniz? Neden?					

Bağlam temelli kelime öğretim yönteminin ilkököl 4. Sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına etkisinin olup olmadığının araştırıldığı çalışmada deney grubu öğrencilerine uygulanan görüşme formu

GRUP-1

GÖRÜŞME SORULARI	Ö-1	Ö-2	Ö-3	Ö-4	Ö-5
1- Bağlam temelli kelime öğretim yöntemiyle yeni kelimeler öğrenmek sizce nasıldı?	→ öğrenceğimizi öğretilenlerdeki bulmacalar gibi kelimelerin anlamını arıyoruz	→ farklı geldi! Sarsıcıydık	- bi paratesi! bi cümne yapışık rahatlar il	- kelimelerin sok anlamı olduğunu öğrendim	- öğrenmenin çok yararlı ayırıcı gibi! çok çok eğlenceli Annenin bulma Cebri gibi!
2- Bu yöntemle kelime öğrenmenin sizin hoşunuza giden yönleri nelerdir?	- bulmaca çözünce gibi sanki	- şifreli kelimeler! anlamını anlamıyı ben böyle çok güzel	- sıralıktan araştırma daha iy! her kelimenin başka özelliklerini öğrendik	- akademiyle beraber okuyunca	tek başına sıralı Balkın sıkıcı
3- Eğer varsa bu yöntemle kelime öğrenmenin sizi zorlayan yönleri nelerdir?	- hep dik kelimeleri vedim.	çama gibi değil Saitraz gibi chisondunacı	- Sirehli tahımın ediyorum yapıldı genenir	çok düşünmek gerek	ben çok zar insan yapar çok yoruldu

Bağlam temelli kelime öğretim yönteminin ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin kelime kazanımına etkisinin olup olmadığının araştırıldığı çalışmada deney grubu öğrencilerine uygulanan görüşme formu

GRUP-1

GÖRÜŞME SORULARI	Ö-1	Ö-2	Ö-3	Ö-4	Ö-5
Bu yöntemle kelime öğrenmeye devam etmele istersiniz? Neden?	öğrenmemişim sın sızların hep yapmış çok iyi aklıda kalıyor	isteriz ama her deste değil materyaller var olur	evet isteriz sık sık deha iyi	her gün yapılmadık iştir	evet ama bana sığdı bakarak değil çok anlamlı diğer kelimeler

Ek-7 Bağlam Temelli Kelime Öğretimi Yönteminde Kullanılmak Üzere Tasarlanan Bağlam Metinleri

GÖKYÜZÜ ŞENLİğİ

Akşam olmuş, hava kararmıŐtı. Karamel ve çekirdek, pencerenin önünde durmuŐ, sokağı seyrediyorlardı. Birden tüm lambalar söndü. Her taraf kapkaranlık oldu. Kısa bir süre sonra gözleri karanlığa alıŐtı. BaŐlarını biraz kaldırdıklarında binlerce parlayan yıldız gördüler. Çekirdek, “Ne kadar da çok yıldız varmış. Daha önce nasıl fark edemedik?” diye sordu. Karamel, “Etrafımızdaki ıŐıklar yüzünden” dedi. Karamel’in aklına geçen yaz gittikleri Şenlik geldi. Orada yaŐadıklarını çekirdek’e anlatmaya başladı. “Hatırlar mısın, geçen yıl annem ve babamla birlikte gökyüzünü izlemek için bir Őenlięe katılmıŐtık. Şenlik, Antalya’da çok yüksek bir tepede yapılıyordu. Bu tepe Őehrin ıŐıklarından çok az etkileniyordu. Bu yüzden de geceleri çok sayıda yıldız görülebiliyordu. Fakat yıldızlar uzaktan küçük noktalar Şeklinde görölüyordu. Onları daha yakından görebilmek için bazı teknolojik aletlere ihtiyaç vardı. Bu aletlerle gökcisimlerini çok yakından gözlemleyebileceğimizi söylüyorlardı. Tıpkı mikroskop gibi mercekleri olduğu söylenen bu aletleri çok merak etmeye başlamıştım. Çıplak gözle göremediğimiz birçok Şeyi bu aletler sayesinde görebilecekmiŐiz. Bu çok ilgimi çekmiŐti. Yeryüzünden teleskoplarla, gök cisimlerinin daha büyük görüntüler Şeklinde görölmesini sağlayan aletlerle, Ay’a baktık. Bu beni en çok heyecanlandıran Şey oldu. Çünkü bu aletle bakınca Ay sanki hemen yanımızdaymıŐ gibi göründü. Üstelik mikroskoptan daha büyük mercekleri vardı. Ayrıca ıplak gözle baktığımızda Ay’ın üzerinde göremediğimiz o kocaman çukurları da teleskop sayesinde çok net görebilmiŐtim.” Karamel, ekirdek’e o Őenlikte çok iyi vakit geçirdiğini anlattı ve yataklarına geçip uyudular.

AY'DAKİ ÇUKURLAR

Son günlerde abim Kadir'in çok telaşlı ve yoğun bir çalışmanın içinde olduğunu fark ettim. Sürekli bilgisayarında araştırmalar yapıyor, kütüphaneden okumak için ansiklopediler getiriyor ve saatlerce odasından çıkmıyordu. Sonunda dayanamadım merakımı gidermek için abime ne ile uğraştığını sordum. Abim, bu hafta Fen Ve Teknoloji dersinde Ay ile ilgili proje ödevini sunacağını söyledi. Ben de çok meraklanmıştım. Ay ile ilgili çok fazla bilgim yoktu. Abime araştırdığı kadarıyla bana Ay ile ilgili biraz bilgi vermesini istedim. Abim de Ay'ın, gece gökyüzündeki en parlak gökcismi olduğundan bahsetti. Ay çok parlak olduğundan gündüzleri de görülebildiğini ve Ay'ın aslında bir ışık kaynağı olmadığını, Güneş'ten gelen ışığı yansıttığını söyledi. Ayrıca Ay'ın yüzeyinin düz değil girintili çıkıntılı olduğunu söyledi. Ay'ın yüzeyinde Dünya'da olduğu gibi çok yüksek dağlar ve tepelerin aksine kraterlerin olduğunu söyledi. Bu kraterler, uzaydan gelen dev göktaşlarının Ay'a çarptığında oluşmuş olan çukurlar, büyük ve derin olabilirlermiş. Abim biraz daha araştırma yapmasının gerektiğinden bahsetti. Artık Ay'ı ben de merak etmeye başlamıştım. Saat geç olmuştu. Şimdi yatıp sabah erken kalkarak ben de abim gibi Ay ile ilgili araştırma yapmaya karar verdim.

SINIFÇA BİR GEZİ

Öğretmenimiz sınıftan içeri girer girmez bize bir sürprizi olduğunu söyledi. Ne söyleyeceğini heyecanla bekliyorduk. Önümüzdeki hafta hep birlikte bir gezi düzenleyeceğimizi söyledi. Nereye gideceğimizi arkadaşlarımla çok merak etmiştik. Öğretmenimiz gideceğimiz yerde, “Halk Günü” olarak belirlenen günlerde gökbilimcilerin rehberliğinde gökyüzü gözlemlerinin yapıldığını söyledi. Burada ayrıca katılımcılara gökyüzü ve önemli gök olaylarıyla ilgili bilgiler veriliyormuş. Gideceğimiz yer, tıpkı camilerde olduğu gibi çatısı kubbe şeklinde olan yapılmış. Kubbesinde açılabilen bir bölüm varmış ve içlerinde çok büyük teleskoplar bulunmuş. Gözlem yapılacağı zaman bu bölüm açılır ve gökbilimciler kubbenin içinden gökyüzünü gözlemlermiş. Öğretmenimiz Ankara’daki Ankara Üniversitesi Gözlemevi’ne, gökyüzü gözlemlerinin yapıldığı yere, gideceğimizi söyledi. Gözlemevleri genellikle yerleşim yerlerinin aksine uzaktaki tepelere ya da dağlara yapılmış. Çünkü böyle yerlerde gökyüzü daha iyi görülürmüş. Sınıfça çok sevinmiştik. Öğretmenimiz gezi için ailemizden almamız gereken izinlerle ilgili kâğıtları dağıttı. Akşam eve gidince hemen babama imzalattım. Çok heyecanlıydım. Öğretmenimizin anlattıklarını düşünürken uyumuş kalmışım. Şimdi dört gözle geziye gideceğimiz günü bekliyorum.

ASTEROİT

Sınıf arkadaşlarım Harun ve Berat'ta bugün bir gariplik vardı. Teneffüslerde yanlarına okul çantalarını alıp gizlice okul bahçesine ağaçların arasına gidiyorlardı. Teneffüs boyunca orda duruyorlar sonra zil çalınca hemen koşa koşa sınıfa geliyorlardı. Çok merak etmiştim. Bir sonraki teneffüste onları takip etmeye karar verdim. Zil çaldı ve yine gizlice okul bahçesine doğru ilerleyip bir ağacın altına oturdular. Harun çantasından tabletini çıkardı ve eğlenerek oyun oynamaya başladılar. Ben yaklaşıncı beni fark ettiler. Biraz telaşlandılar ve istersem benim de oynayabileceğimi söyleyerek oyunlarına devam ettiler. Oyunun amacı ellerindeki özel bir silah ile uzayda karşılına çıkan gezegenleri patlatmakmış. Merak ettim onları izlemeye başladım. Büyük gezegenleri patlattıklarında çok puan alıyorlardı. Diğer gezegenlere oranla küçük kütle ve hacme sahip olanları patlattıklarında ise az puan alıyorlardı. Fakat karşılına sürekli kaya parçalarına benzer cisimler çıkıyordu. Gezegenlerden çok daha küçüktüler. Berat bunlara asteroit denildiğini söyledi. Bu asteroitler, sayıları oldukça fazla olan ve Güneş etrafında dönen gezegene benzeyen küçük cisimler, oyunda fazla puan vermediği çok fazla patlatmıyorlardı. Patlatmak için daha büyük gezegenler arıyorlardı. Tam bu sırada derse giriş zili çaldı. Harun tabletini çantasına koydu ve sınıfa doğru ilerlemeye başladılar. Aslında oyunu çok merak etmiştim. Akşam babama bu oyunu benim de tabletime kurmasını söyleyip oynamaya karar verdim.

METEOR YAĞMURU

Babam sınavlarım bitince hafta sonu beni sinemaya götüreceğine söz vermişti. Çok güzel bir bilimkurgu filminin gösterime girdiğini ve ailecek izlemeye gidebileceğimizi söyledi. Bilimkurgu filmlerini sevdiğim için çok mutlu olmuştum. Filmi iyice merak etmeye başladım. Sinemaya gittiğimizde film başlamadan bize üç boyutlu gözlük dağıttılar. Böylece filmdeki sahneleri daha gerçekçi görebilecekmışiz. Gözlüklerimizi taktık ve film başladı. Filmi izlerken uzay ile ilgili bilmediğim bazı şeyleri öğrendim. Dünya atmosferine değişik hızlarla giren bazı maddeler varmış. Bu maddelerden büyük bir kısmı sürtünmeden meydana gelen ısıdan dolayı eriyerek toz parçacıkları halinde yeryüzüne inermiş. Fakat sürtünmeden fazla etkilenmeyerek yeryüzüne düşen bazı maddeler, meteorlar varmış. Filmde de işte bu meteorlardan, uzaydan Dünya yüzeyine düşen maddelerden, bahsediliyordu. Bilim insanları tarafından Dünya'ya düşeceği tespit edilen büyük bir meteorun gökyüzünde yok edilmesi konulu bir filmdi. Ayrıca filmde meteor ile gök taşının birbirinden farklı şeyler olduğunu öğrendim. Gök taşı atmosferden geçerken parçalanmadan yeryüzüne erişen katı maddelermiş. Meteor ise parçalanmadan yeryüzüne düşen gök taşının aksine, atmosferden geçerken parçalanmış ve parçalanması esnasında ışık ya da ses çıkaran maddelermiş. Ayrıca büyük meteorlar atmosferde gözlenebilirmiş. Filmin sonunda da meteorun Dünya'ya düşmeden füzelerle havada parçalanışını insanlar gökyüzünü bakarak izlemişti. Film beni çok etkilemişti. Eve döndüğümüzde hala filmin etkisindeydim.

YÖRÜNGE

Kutay, her pazar günü öğlen saat 13.00'da abisiyle televizyonda belgesel kanalını izlerdi. İkisi de belgesel saatinin gelmesini iple çekerlerdi. Çünkü her hafta ilginç konular hakkında bilgi sahibi oluyorlardı. Belgeselde izlediklerini ertesi gün okulda arkadaşlarına en ince ayrıntısına kadar anlatıyordu. Artık yavaş yavaş belgesel saati gelmişti. Abisi Hüseyin Alp ile beraber televizyonun karşısına geçmiş bu haftanın konusunu bekliyorlardı. Bu haftaki belgeselde uzay ile ilgi kavramlardan bahsedileceğini duyunca çok sevindiler. Çünkü ikisi de uzaya karşı çok meraklıydılar. Belgeselde her gökcisminin kendine ait bir yolunun olduğunu duyunca çok şaşırdılar. Çünkü Kutay ve abisi gökcisimlerinin uzayda boşlukta öylece durduklarını zannediyorlardı. Ayrıca gökcisimlerinin izledikleri yol boyunca, diğerinin çekimi etkisi altında dolaştığını öğrendiler. Belgeseli izlerken gezegenlerin belirli bir yörüngede, bir gökcisminin başka gökcismi etrafında dolarken izledikleri yolda, ilerlerken doğrusal ve dairesel hareketler yaptığını gözlemlediler. Halbuki gökcisimlerini hareket etmediğini düşünüyorlardı. Belgeselin bitiş saati gelince çok üzüldüler. Zaman çok çabuk geçmişti. Öğrendiklerini yarın sabah arkadaşlarına anlatmak için sabırsızlanarak ders çalışmak için odalarına geçtiler.

AHMET VE UYDU

Öğretmenimiz bu hafta Fen bilimleri dersinde uzaydan bahsediyordu. Uzayın sonsuz olduğunu ve uzayda sınırsız sayıda gök cismi ve gezegenlerin olduğunu söylüyordu. Çok şaşırılmışım. Çünkü ben uzayda sadece Dünya, Ay, Güneş ve yıldızların var olduğunu düşünüyordum. Hatta sadece gezegenlerle kalmayıp gezegenlerin çekiminde kalan ve onun çevresinde dolanan birçok gökcismi varmış. Her birinin kendine ait bir yolu varmış. O yol boyunca gezegenlerin etrafında dönerlermiş. Tıpkı Ay'ın Dünya etrafında belirli bir yörüngede döndüğü gibi diğer gezegenlerin etrafında da dönen gökcisimlerinin olduğunu söyledi. Fakat her gezegenin bir uydusu, gezegenin çekimine kapılıp çevresinde dolanan küçük gökcismi, olmayabilirmiş. Örneğin; Venüs ve Merkür uydusu olmayan gezegenlermiş. Ay, Dünya'nın çevresinde dolanan bir uydumuş. Öğretmenimiz bunları anlatırken Ahmet'in pencereden dışarıda maç yapan çocukları seyrettiğini gördü. Ve "Ahmet anlat bakalım uydu nerededir?" diye soru sordu. Ahmet hemen silkinerek kendine geldi ve "Şey, öğretmenim uydu bizim çatıdadır" dedi. Tüm sınıf gülmeye başladık. Ahmet öğretmenimize karşı biraz mahcup oldu ve utandı. Öğretmenimiz uzayda gezegenlerin etrafında dolanan küçük gökcisimlerinden bahsederken Ahmet televizyon kanallarını göstermeye yarayan uydudan bahsediyordu. Tam bu sırada teneffüs zili çaldı. Öğretmenimiz Ahmet'e bir sonraki ders bu konuyu araştırıp gelmesini ve bulduğu bilgileri sınıfta arkadaşlarıyla paylaşmasını söyledi. Sonra hepimiz teneffüse çıktık.

GALAKSİ SAVAŞLARI

Abim hafta sonu odasındaki bilgisayarına sınıf arkadaşı Mert ile yeni bir oyun kurmuştu. Oyunun çok sürükleyici olduğundan bahsediyorlardı. Saatlerce odadan dışarı çıkmadılar. Ben de oynadıkları oyunun ne olduğunu merak etmişim. Oyunun ismini sorduğumda oynadıkları oyunun heyecanından beni duymadılar bile. Bende masanın üzerinde oyunun kutusunu gördüm. Üzerinde “Galaksi Savaşları” yazıyordu. Uzaktan abimleri izlemeye başladım. Oyunda uzay aracı kullanıyorlar, gaz ve toz bulutlarının içinden geçiyorlardı. Her yerde sayılamayacak kadar yıldız vardı. Sarmal bir yapı içinde kullandıkları uzay aracı döne döne ve yıldızlara çarpmadan ilerlemeye çalışıyorlardı. Bir anda elektrikler kesildi. Bilgisayar kapandı. Hemen abimin yanına gittim. Oyunun nasıl oynandığını sordum. Abim, oyunun amacının galaksinin, yoğun gaz bulutu içeren, yıldızlar ve gezegenlerden oluşan kümelerin, içinden dikkatlice çarpmadan ilerlemek olduğunu söyledi. Ama bunun çok zor olduğundan bahsetti. Çünkü uzay aracı ile bu gezegenlerin arasında ilerlerken içinde tıpkı Dünya’daki sise benzer gaz bulutları, toz, duman varmış. Bu yüzden ilerlerken dikkatlerinin dağılmasına yol açıp yıldızlara çarpmalarına neden oluyormuş. Abim anlattıkça bende heyecanlanmışım. Abime elektrik geldiğinde bende oyunu oynamak istediğimi söyledim. Abimde oynamama izin verdi. Şimdi üçümüz de merakla elektriğin gelmesini bekliyorduk.

AKŞAM HABERLERİ

Akşam yemeğini yedikten sonra her zaman yaptığımız gibi annem ve babamla beraber haberleri izliyorduk. Haber spikerinin bir ara “Çin, bir uzay istasyonu kurmak için çalışmalarına başladı!” dediğini duydum. O an uzay istasyonunun nasıl bir şey olduğunu çok merak ettim. Öğretmenimiz uzayın yeryüzünden binlerce kilometre uzakta olduğundan bahsetmişti. Yerden bu kadar yüksekte nasıl bir istasyon kurulabilirdi ki? Geçtim odama ve ansiklopedileri karıştırmaya başladım. Uzayda; hava, su, yiyecek ve içecek gibi birinci dereceden hayati ihtiyaçların olmadığını ve bu nedenle uzaya giden astronotların uzayda fazla kalamadıklarını öğrendim. Bu sebeple uzayda yaptıkları araştırma ve deneylere sık sık ara verip Dünya’ya döndüklerini okudum. Uzay araştırmalarında astronotların Dünya’ya dönmesi ve ihtiyaçları karşılandıktan sonra tekrar uzaya gönderilmeleri çok maliyetli bir işmiş. Bu sebeple Rus bilim insanları 1971 yılında uzay istasyonunu, astronotların belirli bir süre kalabildikleri ve deneyler yapabildikleri uzay çalışmalarının yönetildiği yeri, kurmaya karar vermişler. Yapımında birçok farklı alandan mühendisler ve uzmanlar çalışmış. Çünkü istasyonun parçaları çeşitli testlerden geçirildikten sonra bir araya getirilmiş. Ayrıca yüksek sıcaklıklara ve soğuğa dayanıklı olmalıymış. Uzay istasyonları, tıpkı insanların uzaya gönderdiği uzay araçları gibi Dünya’nın yörüngesinde dolanıyorlarmış. Araştırdıkça uzayla ilgili çok fazla şey öğrenme başladım. Artık haberlerde uzay ile ilgili konuları pür dikkat dinliyordum. Bu bana büyük keyif veriyordu. Ayrıca önümüzdeki hafta okulumuzda bilim şenliği düzenlenecek. Orada da uzay ile ilgili etkinliklere katılmak için sabırsızlanıyorum.

SAMANYOLU

Yatma saati geldiğinde babası Caner'e: "Bu gece hangi kitabı okuyalım?" diye sordu. Caner masal kitaplarına şöyle bir baktı. "Samanyolu" adlı bir kitap dikkatini çekti ve "Samanyolu'nu okuyalım" diye heyecanlandı. Caner kitabı çok merak etmişti. İlk başlarda kitabın isminden hareketle masalın köy ile alakalı olduğunu düşündü. Daha sonra babası masalı okudukça düşünceleri değişmeye başladı. Babası köy hayatından değil uzay ile ilgili kavramlardan bahsetmeye başlamıştı. Gökyüzündeki yıldızlardan, gezegenlerden bahsediyordu. Gece, çevrede fazla ışık olmayan bir yerde gökyüzüne baktığımızda bir kuşak şeklinde bu yıldız kümelerini görebileceğini anlatıyordu. Bu yıldızların diğer yıldızlar gibi ayrı ayrı yerlerde olmadığını ve birbirine yakın olduklarından bahsediyordu. Ayrıca bir teleskop yardımıyla Samanyolu'nun, berrak gecelerde sayısız yıldızların oluşturduğu kümenin, gözlemlenebileceğini söylüyordu. Caner dinledikçe şaşırıyor, şaşkınlığı arttıkça anlatılanları zihninde canlandırmaya çalışıyordu. Bir anda kendini kitabın içinde hayal ediverdi. Yıldızların içinde adeta kaybolmuştu. Etrafında milyonlarca yıldız döndükçe dönüyordu. Caner'in bu kadar yıldızın içinde gözleri kamaşmıştı. Caner kendine geldiğinde sabah olmuştu.